

**Wybrane akty
prawne dotyczące
ochrony przyrody**

USTAWA

z dnia 3 lutego 1995 r.

o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78) ¹

(Zmiany: Dz. U. z 1997 r. Nr 60, poz. 370, Nr 80, poz. 505, Nr 160, poz. 1079, z 1998 r. Nr 106, poz. 668; z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 120, poz. 1268; z 2001 r. Nr 81, poz. 875, Nr 100, poz. 1085, Nr 113, poz. 984; z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568)

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje zasady ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji i poprawiania wartości użytkowej gruntów.

Art. 2. 1. Gruntami rolnymi, w rozumieniu ustawy, są grunty:

- 1) określone w ewidencji gruntów jako użytki rolne,
 - 2) pod stawami rybnymi i innymi zbiornikami wodnymi, służącymi wyłącznie dla potrzeb rolnictwa,
 - 3) pod wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych budynkami mieszkalnymi oraz innymi budynkami i urządzeniami służącymi wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu,
 - 4) pod budynkami i urządzeniami służącymi bezpośrednio do produkcji rolniczej uznanej za dział specjalny, stosownie do przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych i podatku dochodowym od osób prawnych,
 - 5) parków większych oraz pod zadzierżewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, w tym również pod pasami przeciwiwietrznymi i urządzeniami przeciwerozojnymi,
 - 6) pracowniczych ogrodów działkowych i ogrodów botanicznych,
 - 7) pod urządzeniami: melioracji wodnych, przeciwpowodziowych i przeciwpozarowych, zapadnięcia rolnictwa w wodę, kanalizacji oraz utylizacji ścieków i odpadów dla potrzeb rolnictwa i mieszkańców wsi,
 - 8) zrekultywowane dla potrzeb rolnictwa,
 - 9) torfowisk i oczek wodnych,
 - 10) pod drogami dojazdowymi do gruntów rolnych.
2. Gruntami leśnymi, w rozumieniu ustawy, są grunty:

- 1) określone jako lasy w przepisach o lasach,
- 2) zrekultywowane dla potrzeb gospodarki leśnej,
- 3) pod drogami dojazdowymi do gruntów leśnych,
3. Nie uważa się za grunty rolne gruntów znajdujących się pod parkami i ogrodami wpisanymi do rejestru zabytków.

Art. 3. 1. Ochrona gruntów rolnych polega na:

- 1) ograniczaniu przeznaczenia ich na cele nierolnicze lub nieleśne,
 - 2) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej,
 - 3) rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze,
 - 4) zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych.
2. Ochrona gruntów leśnych polega na:

- 1) ograniczaniu przeznaczenia ich na cele nieleśne lub nierolnicze,
- 2) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej,
- 3) przywracaniu wartości użytkowej gruntem, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej,
- 4) poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności.

Art. 4. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) gruntach bez bliższego określenia – rozumie się przez to grunty rolne i leśne,
- 2) budynkach i urządzeniach służących wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu – rozumie się przez to budynki i urządzenia służące przechowywaniu środków produkcji, prowadzeniu produkcji rolniczej, przetwarzaniu i magazynowaniu wyprodukowanych w gospodarstwie produktów rolniczych,
- 3) osobach – rozumie się przez to osobę fizyczną lub prawną albo jednostkę organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej,
- 4) właścicieli – rozumie się przez to również posiadacza samostanowienia, zarządcę lub użytkownika, użytkownika wieczystego i dzierżawcę,
- 5) wojcie – rozumie się przez to również burmistrza lub prezydenta miasta,
- 6) przeznaczeniu gruntów na cele nierolnicze lub nieleśne – rozumie się przez to ustalenie innego niż rolniczy lub leśny sposobu użytkowania gruntów rolnych oraz innego niż leśny sposobu użytkowania gruntów leśnych,
- 7) warstwie próchniczej – rozumie się przez to wierzchnią warstwę gleby o zawartości powyżej 1,5% próchnicy glebowej, miąższość tej warstwy określa się w decyzji, o której mowa w art. 11 ust. 1,
- 8) glebach pochodzenia organicznego – rozumie się przez to wytworzone przy udziale materii organicznej, w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, gleby torfowe i murszowe,
- 9) glebach pochodzenia mineralnego – rozumie się przez to inne gleby niż wymienione w pkt 8,
- 10) oczkach wodnych – rozumie się przez to naturalne śródpolne i śródleśne zbiorniki wodne o powierzchni do 1 ha, nie podlegające klasyfikacji gleboznawczej,
- 11) wyłączeniu gruntów z produkcji – rozumie się przez to rozpoczęcie innego niż rolnicze lub leśne użytkowanie gruntów, nie uważa się za wyłączenie z produkcji gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3, jeżeli przerwa w rolniczym użytkowaniu tych obiektów jest spowodowana zmianą kierunku produkcji rolniczej i trwa nie dłużej niż 5 lat,
- 12) należności – rozumie się przez to jednorazową opłatę z tytułu trwałego wyłączenia gruntów z produkcji,
- 13) opłacie rocznej – rozumie się przez to opłatę roczną z tytułu użytkowania na cele nierolnicze lub nieleśne gruntów wyłączonych z produkcji, w wysokości 10% należności wyrażonej w tonach ziarna żyta lub w m³ drewna, uiszczaną w razie trwałego wyłączenia – przez lat 10, a w przypadku nietrwałego wyłączenia – przez okres tego wyłączenia, nie dłużej jednak niż przez 20 lat wyłączenia tych gruntów z produkcji,
- 14) obszarach ograniczonego użytkowania – rozumie się przez to obszary tworzone na podstawie przepisów o ochronie środowiska,
- 15) utracie albo ograniczeniu wartości użytkowej gruntów – rozumie się przez to całkowity zanik albo zmniejszenie zdolności produkcyjnej gruntów,
- 16) gruntach zdegradowanych – rozumie się przez to grunty, których rolnictwa lub leśna wartość użytkowa znalazła, w szczególności w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych albo wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej,
- 17) gruntach zdewastowanych – rozumie się przez to grunty, które utraciły całkowitą wartość użytkową w wyniku przyczyn, o których mowa w pkt 16,
- 18) rekultywacji gruntów – rozumie się przez to nadanie lub przywrócenie gruntem zdegradowanym albo zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg,
- 19) zagospodarowaniu gruntów – rozumie się przez to rolnicze, leśne lub inne użytkowanie gruntów zrekultywowanych.

- 20) drogach dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych – rozumie się przez to drogi zakładowe prowadzące do gospodarstw rolnych i leśnych oraz drogi miejscowe w rozumieniu przepisów o drogach publicznych,
 - 21) urządzeniach turystycznych – rozumie się przez to parkingi, pola bawkowe, wieże widokowe, kładki, szlaki turystyczne (ścieżki dydaktyczne) i miejsca widokowe,
 - 22) planie urządzenia lasu – rozumie się przez to plan urządzenia lasu, określony w przepisach o lasach,
 - 23) typie siedliskowym lasu – rozumie się przez to jednostkę klasyfikacji siedlisk leśnych, stosowaną w planie urządzenia lasu,
 - 24) inwestycji – rozumie się przez to budowę, jak również modernizację budowli lub urządzeń, które wymagają wyłączenia gruntów z produkcji,
 - 25) zakładzie przemysłowym – rozumie się przez to osobę, której działalność może powodować utratę lub ograniczenie wartości użytkowej gruntów,
 - 26) działalności przemysłowej – rozumie się przez to działalność nierolniczą i nieleśną, powodującą utratę albo ograniczenie wartości użytkowej gruntów,
 - 27) przepływie nienaruszalnym – rozumie się przez to przepływ w minimalnej ilości wody, niezbędnej do utrzymania życia biologicznego w cieku wodnym.
- Art. 5. 1.** Jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej, właściwym w sprawach ochrony gruntów rolnych jest starosta, a gruntów leśnych – dyrektor regionalnej dystryktury Lasów Państwowych, z wyjątkiem obszarów parków narodowych, gdzie właściwym jest dyrektor parku.
2. Zadania starosty, o których mowa w ustawie, są zadaniami z zakresu administracji rządowej.

Rozdział 2

Ograniczanie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze i nieleśne

- Art. 6. 1.** Na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczyć przede wszystkim grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku – inne grunty o najniższej przydatności produkcyjnej.
2. Przy budowie, rozbudowie lub modernizacji obiektów związanych z działalnością przemysłową, a także innych obiektów budowlanych należy stosować takie rozwiązania, które ograniczają skutki ujemnego oddziaływania na grunty.
- Art. 7. 1.** Przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, wymagającego zgody, o której mowa w ust. 2, dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, sporządzonym w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
2. Przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne:
 - 1) gruntów rolnych stanowiących użytki klas I–III, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 0,5 ha – wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
 - 2) gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa lub upoważnionej przez niego osoby,
 - 3) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas IV, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 1 ha,
 - 4) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas V i VI, wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego i torfowisk, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 1 ha,
 - 5) pozostałych gruntów leśnych – wymaga uzyskania zgody wojewody wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej.
 3. Wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 2 pkt 1–5, następuje na wniosek wojta (burmistrza, prezydenta miasta). Do wniosku dotyczącego gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa wójt (burmistrz, prezydent miasta) dołącza opinię dyrektora regionalnej dystryktury Lasów Państwowych, a w odniesieniu do gruntów parków narodowych – opinię dyrektora parku.

4. Do wniosku dotyczącego gruntów, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, wojewoda dołącza swoją opinię i przekazuje wniosek odpowiedniemu ministrowi w terminie do 30 dni od chwili złożenia wniosku przez wojtę (burmistrza, prezydenta miasta).
 5. Organ wyrażający zgodę, o którym mowa w ust. 2, może żądać złożenia wniosku w kilku wariantach, przedstawiających różne kierunki projektowanego przestrzennego rozwoju zabudowy.
- Art. 8.** Przepisów art. 7 nie stosuje się do okresowego wyłączenia gruntów z produkcji, związanego z podjęciem natychmiastowych działań interwencyjnych wynikających z klęsk żywiołowych lub wypadków losowych.

- Art. 9. 1.** Zasady zaliczania lasów do lasów ochronnych określają przepisy o lasach
2. W lasach ochronnych mogą być wznoszone budynki i budowle służące gospodarce leśnej, obronności lub bezpieczeństwu państwa, oznakowaniu nawigacyjnemu, geodezji, ochronie zdrowia oraz urządzeniom służącym turystyce.
 3. W przypadkach uzasadnionych ważnymi względami społecznymi i brakiem innych gruntów lasy ochronne mogą być przeznaczone na inne cele niż określone w ust. 2, po uzyskaniu zgody właściwego organu wymienionego w art. 7 ust. 2.
- Art. 10. 1.** Wniosek, o którym mowa w art. 7 ust. 4, powinien zawierać:

- 1) uzasadnienie potrzeb zmiany przeznaczenia gruntów, o których mowa w art. 7 ust. 2,
- 2) wykaz powierzchni gruntów, o których mowa w pkt 1, z uwzględnieniem klas bonitacyjnych gruntów rolnych i typów siedliskowych gruntów leśnych,
- 3) ekonomiczne uzasadnienie projektowanego przeznaczenia, uwzględniające w szczególności:
 - a) sumę należności i opłat rocznych za grunty projektowane do przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne,
 - b) przewidywany rozmiar strat, które poniesie rolnictwo i leśnictwo w wyniku ujemnego oddziaływania inwestycji lokalizowanych na gruntach projektowanych do przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne.

2. Do wniosku powinna być dołączona mapa gminy lub miasta, z oznaczeniem gruntów zabudowanych, z wyjątkiem gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 i 4 oraz ust. 2 pkt 1, klas bonitacyjnych gruntów rolnych i typów siedliskowych gruntów leśnych oraz granic gruntów, o których mowa w ust. 1 pkt 1, wykonana w skali takiej jak mapa planu zagospodarowania gminy lub miasta. W odniesieniu do gruntów leśnych mapa stanowi załącznik do wniosku zawiera treść mapy gospodarczej lasów.
3. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, dotyczący gruntów o obszarze ponad 10 ha na cele inwestycji górniczych, powinien zawierać oprócz danych określonych w ust. 1 i 2 także wariantowe rozwiązania w zakresie rekultywacji i zagospodarowania gruntów w trakcie i po zakończeniu działalności przemysłowej, określające dla każdego wariantu koszty rekultywacji i zagospodarowania oraz straty, które poniesie rolnictwo i leśnictwo.
4. Organ wyrażający zgodę, o którym mowa w art. 7 ust. 2, może w szczególności uzasadnionym przypadku odstąpić od wymogów przedkładania uzasadnienia ekonomicznego oraz rozwiązań wariantowych, o których mowa w ust. 3.

Rozdział 3

Wyłączanie gruntów z produkcji rolniczej lub leśnej

- Art. 11. 1.** Wyłączenie z produkcji użytków rolnych wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego i organicznego, zaliczonych do klas I, II, III, IIIb, oraz użytków rolnych klas IV, IVa, IVb, V i VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, a także gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2–10, oraz gruntów leśnych, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne – może nastąpić po wydaniu decyzji zezwalających na takie wyłączenie. W decyzji określa się obowiązki związane z wyłączeniem.
2. W odniesieniu do gruntów wchodzących w skład parków narodowych decyzję, o której mowa w ust. 1, wydaje dyrektorzy tych parków, z zastrzeżeniem art. 7 ust. 5.

3. Decyzję, o których mowa w ust. 1 i 2, dotyczące gruntów wymienionych w art. 8, mogą być wydane po dniu faktycznego wyłączenia gruntów z produkcji.
4. Wydanie decyzji, o których mowa w ust. 1 i 2, następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.
5. Osoba ubiegająca się o wydanie decyzji, o których mowa w ust. 1 i 2, celem wydobywania torfów jest obowiązana przedstawić właściwemu organowi następujące dokumenty:

- 1) dokumentację określającą położenie, powierzchnię i miąższość torfowiska oraz rodzaj występującego tam torfu,
- 2) projekt eksploatacji, uwzględniający podział na etapy i termin jej zakończenia,
- 3) projekt rekultywacji torfowisk i termin jej zakończenia,
- 4) ocenę wpływu eksploatacji torfowiska na środowisko przyrodnicze, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej.
6. Nie wymaga się decyzji, o których mowa w ust. 1 i 2, jeżeli grunty rolne mają być użytkowane na cele leśne.

Art. 12. 1. Osoba, która uzyskała zezwolenie na wyłączenie gruntów z produkcji, jest obowiązana uiszczać należność i opłaty roczne, a w odniesieniu do gruntów leśnych – także jednorazowe odszkodowanie w razie dokonania przedwczesnego wyrębu drzewostanu. Obowiązek taki powstaje od dnia faktycznego wyłączenia gruntów z produkcji.

2. Właściciel, który w okresie 2 lat zrzeczuje w całości lub w części z uzyskanego prawa do wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej lub leśnej, otrzymuje zwrot należności, jaką uiszczył, odpowiednio do powierzchni gruntów nie wyłączonych z produkcji. Zwrot uiszczonych należności następuje w terminie do trzech miesięcy od dnia zgłoszenia rezygnacji.

3. W razie zbycia gruntów, co do których wydano decyzję, o których mowa w art. 11 ust. 1 i 2, a nie wyłączonych jeszcze z produkcji, obowiązek uiszczania należności i opłat rocznych ciąży na nabywcy, który wyłączył grunt z produkcji. Zbywający jest obowiązany uprzedzić nabywcę o tym obowiązku.

4. W razie zbycia gruntów wyłączonych z produkcji, obowiązek uiszczania opłat rocznych przechodzi na nabywcę. Zbywający jest obowiązany uprzedzić o tym nabywcę.

5. Wysokość jednorazowego odszkodowania za przedwczesny wyręb drzewostanu stanowi różnicę między spodziewaną wartością drzewostanu w wieku reżności, określonym w planie urządzania lasu, a wartością w chwili jego wyrębu. W drzewostanach młodszych, w których nie można pozyskać sortymentów drzewnych, odszkodowanie to stanowi wartość kosztów poniesionych na założenie i pielęgnację drzewostanów.

5a. Minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ustalania jednorazowego odszkodowania, o którym mowa w ust. 5, za przedwczesny wyręb drzewostanu, uwzględniając wartość drzewostanów, stopień zadrzewienia drzewostanu w wieku wyrębu faktycznego, powierzchnię drzewostanu oraz aktualną cenę sprzedaży 1 m³ drewna.

6. Należność pomniejsza się o wartość gruntu, ustaloną według cen rynkowych stosowanych w danej miejscowości w obrocie gruntami, w dniu faktycznego wyłączenia tego gruntu z produkcji.

7. Należność za wyłączenie z produkcji 1 ha gruntów rolnych wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1, 3 i 5 wynosi:

Grunty orne i sady, pod budynkami i urządzeniami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami łąk i pastwisk trwałych, pod budynkami i urządzeniami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami łąk i pastwisk trwałych, w tym pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwwietrznymi			
Klasa	równowartość ton ziarna żyta	Łąki i pastwiska trwałe, pod budynkami i urządzeniami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami łąk i pastwisk trwałych, w tym pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwwietrznymi	równowartość ton ziarna żyta
I	750	Ł i Ps I	750

5

II	650	Ł i Ps II	620
IIIa	550	Ł i Ps III	500
IIIb	450		
wytworzone z gleb pochodzenia organicznego			
IVa	350	Ł i Ps IV	300
IVb	250	Ł i Ps V	250
V	200	Ps V	200
VI	150	Ł i Ps VI	150

8. Równowartość tony ziarna żyta ustala się w wysokości stosowanej do wyznaczania podatku rolnego, ogłaszanej przez Główny Urząd Statystyczny.

9. Należność za wyłączenie z produkcji parków wiejskich oraz gruntów wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 4 i 10 ustala się jak za grunty pod budynkami i urządzeniami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych oraz grunty pod zadrzewieniami i zakrzewieniami łąk i pastwisk trwałych.

10. Należność za wyłączenie z produkcji 1 ha gruntów pod stawami rybnyimi oraz za grunty wymienione w art. 2 ust. 1 pkt 6–9 wynosi równowartość 400 ton ziarna żyta.

11. Należność za wyłączenie z produkcji 1 ha gruntu leśnego bez drzewostanu wynosi:

Lp	Typy siedliskowe lasów	Równowartość ceny 1 m ³ drewna w wysokości ogłaszanej przez Główny Urząd Statystyczny
1	Las: świeży, wilgotny, łągowy i górski oraz ols jesionowy i ols górski	2000
2	Las mieszane: świeży, wilgotny i bagieny, wilgotny, górski i ols	1500
3	Bory mieszane: świeży, wilgotny, bagieny, wilgotny i górski	1150
4	Bory: świeży, wilgotny, górski	600
5	Bory: suchy i bagieny	250

12. Należność i opłaty roczne za wyłączenie z produkcji gruntów leśnych w lasach ochronnych są wyższe o 50% od należności i opłat, o których mowa w ust. 11.

13. Należność uiszcza się w terminie do 60 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

14. Opłatę roczną za dany rok uiszcza się w terminie do dnia 30 czerwca tego roku, przyjmując za podstawę ustalenia równowartość ceny tony ziarna żyta, stosowanej przy wyznaczaniu podatku rolnego za pierwsze półrocze w tym roku, a w odniesieniu do gruntów leśnych – cenę 1 m³ drewna, stosowaną przy wyznaczaniu podatku leśnego w danym roku.

15. Rada gminy może podjąć uchwałę o objęciu na jej obszarze ochroną również gruntów rolnych wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1, 3 i 5, zaliczonych do klas IV, IVa i IVb, wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego. Wówczas przepisy ust. 1–4, 6, 8, 9, 13 i 14 stosuje się odpowiednio, a należność z tytułu wyłączenia z produkcji 1 ha tych gruntów wynosi:

Grunty orne i sady, pod budynkami i urządzeniami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami łąk i pastwisk trwałych, w tym pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwwietrznymi		Łąki i pastwiska trwałe, pod budynkami i urządzeniami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami łąk i pastwisk trwałych, w tym pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwwietrznymi

6

klasa	równowartość ton ziarna żyta	klasa	równowartość ton ziarna żyta
wytworzone z gleb pochodzenia mineralnego			
IVa	350	I i Ps IV	300
IVb	250		

16. Na wniosek organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego marszałek województwa – w odniesieniu do gruntów rolnych, dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych – w odniesieniu do gruntów leśnych, a w odniesieniu do obszarów wchodzących w skład parków narodowych – dyrektor parku mogą umorzyć całość lub część należności i opłat rocznych, a w odniesieniu do gruntów leśnych również jednorazowe odszkodowanie w razie dokonania przedwczesnego wyrębu drzewostanu w przypadku inwestycji o charakterze użyteczności publicznej z zakresu oświaty i wychowania, kultury, kultu religijnego oraz ochrony zdrowia i opieki społecznej, jeżeli inwestycja ta służy zaspokojeniu potrzeb lokalnej społeczności, oraz dotyczącej powiększenia lub założenia cmentarza, jeżeli obszar gruntu podlegający wyłączeniu nie przekracza 1 ha i nie ma możliwości zrealizowania inwestycji na gruncie nie objętym ochroną.

Art. 12a. Obowiązek uiszczenia należności i opłat rocznych, a w odniesieniu do gruntów leśnych również jednorazowego odszkodowania, o którym mowa w art. 12 ust. 1, nie dotyczy wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej lub leśnej na cele budownictwa mieszkaniowego.

- 1) do 0,05 ha w przypadku budynku jednorodzinnego,
- 2) do 0,02 ha, na każdy lokal mieszkalny, w przypadku budynku wielorodzinnego.

Art. 13. 1. Przy wyłączeniu gruntów z produkcji w celu budowy zbiorników wodnych należność i opłaty roczne określa się proporcjonalnie do udziału osób w eksploatacji tych zbiorników.

2. Jeżeli w eksploatacji zbiorników wodnych, o których mowa w ust. 1, przewiduje się udział osób wykorzystujących wodę na cele produkcji rolniczej, leśnej, wytwarzania energii elektrycznej w elektrowniach wodnych o mocy zainstalowanej nie większej niż 10 MW lub ochrony przeciwpowodziowej, zawieszają się na lat 10 uiszczenie proporcjonalnej części sumy należności i opłat rocznych. Proporcjonalną część sumy należności i opłat rocznych ustala się stosownie do udziału tych osób, określonego w dokumentacji technicznej eksploatacji zbiornika, z tym że ustalony w tej dokumentacji przepływ nienaruszają zalicza się do eksploatacji zbiornika dla potrzeb rolniczych.

Zawieszoną część sumy należności i opłat rocznych umarza się po upływie 10 lat.

3. W razie zmniejszenia udziału osób, o których mowa w ust. 2, w eksploatacji zbiornika w okresie 10 lat od rozpoczęcia jego eksploatacji, osoby przejmujące część lub całość tego udziału uiszczają należności i opłaty roczne proporcjonalnie do wielkości przejętego udziału w eksploatacji zbiornika w oparciu o protokół zawczo-odbiorczy.

Art. 14. 1. W razie wyłączenia gruntów z produkcji, w decyzji o wyłączeniu, o której mowa w art. 11 ust. 1 i 2, można, po zasięgnięciu opinii wójta, nałożyć obowiązek zdjęcia oraz wykorzystania na cele poprawy wartości użytkowej gruntów próchnicznej warstwy gleby z gruntów rolnych klas I, II, IIIa, IIIb, III, IVa i IV oraz z torfowisk.

2. W razie niewykonania obowiązku określonego w ust. 1, osoba wyłączająca grunty z produkcji uiszcza za każdy 1 m³ wykorzystanej niewłaściwie próchnicznej warstwy gleby opłatę w wysokości odpowiadającej równowartości ceny ziarna żyta, obowiązującej w dniu wydania decyzji o ustaleniu wysokości opłaty, która wynosi:

- 1) z gleb klas I i II oraz gleb pochodzenia organicznego – 5 q,
- 2) z gleb pochodzenia mineralnego, zaliczonych do klas III, IIIa i IIIb – 4 q,
- 3) z gleb pochodzenia mineralnego, zaliczonych do klas IVa i IV – 3 q.

Rozdział 4 Zapobieganie degradacji gruntów

Art. 15. 1. Właściciel gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów zekultywowanych na cele rolne obowiązany jest do przeciwdziałania degradacji gleb, w tym szczególnie erozji.

2. Właściwy organ wymieniony w art. 5, ze względu na ochronę gleb przed erozją, może, w drodze decyzji, nakazać właścicielowi zalesienie, zadrzewienie czy zakrzewienie gruntów lub założenie na nich trwałych użytków zielonych. Właścicielowi gruntów przysługuje zwrot kosztów zakupu niezbędnych nasion i sadzonek ze środków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych.

3. Jeżeli wykonanie nakazu, o którym mowa w ust. 2, spowoduje szkody wynikające ze zmniejszenia produkcji roślinnej, właścicielowi gruntów przysługuje odszkodowanie ze środków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, wypłacane przez okres 10 lat.

4. Obowiązek utrzymania w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwerozrywnych oraz urządzeń melioracji szczegółowych ciąży na właścicielu gruntów, na których znajdują się te urządzenia.

5. W razie wystąpienia z winy właściciela innych form degradacji gruntów, o których mowa w ust. 1, w tym również spowodowanej nieprzestrzeganiem przepisów o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami, wójt w drodze decyzji nakazuje właścicielowi gruntów wykonanie w określonym terminie odpowiednich zabiegów. W razie niewykonania decyzji, wójt zleca kosztów wykonania zastępczego środki Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych.

Art. 16. 1. Dla gruntów położonych na obszarach ograniczonego użytkowania, istniejących wokół zakładów przemysłowych, opracowuje się, na koszt odpowiedzialnych zakładów, plany gospodarowania na tych gruntach.

2. Projekt planu gospodarowania na gruntach, o których mowa w ust. 1, powinien określać:

- 1) rodzaje występujących zanieczyszczeń i ich stężenie,
- 2) wpływ zanieczyszczeń lub innego szkodliwego oddziaływania na istniejący sposób zagospodarowania, z ewentualnym podziałem strefy ochronnej na części,
- 3) aktualne kierunki produkcji roślinnej oraz wielkość tej produkcji,
- 4) rośliny, które mogą być uprawiane, zalecenia dotyczące ich uprawy oraz proponowany sposób ich gospodarczego wykorzystania,
- 5) sposób przeciwdziałania zmniejszeniu wartości użytkowej gleb,
- 6) spodziewany poziom globalnej produkcji rolniczej lub leśnej,
- 7) wykaz gospodarstw rolnych prowadzących produkcję rolniczą,
- 8) wysokość przewidywanych odszkodowań z tytułu obniżenia poziomu produkcji lub zmiany kierunku produkcji,
- 9) ewentualne obowiązki związane z prowadzeniem produkcji zwierzęcej, w tym również rybackiej,
- 10) ewentualne nakłady niezbędne do zmiany kierunków produkcji,
- 11) przewidywany obszar i koszty nabycia gruntów przez zakład przemysłowy.

3. Projekt planu powinien być wyłożony w urzędzie gminy do wglądu właścicieli gruntów na okres 30 dni w celu zgłoszenia uwag i wniosków. O wyłożeniu projektu planu do wglądu urząd gminy powiadamia właścicieli gruntów na piśmie.

4. Rada gminy podejmuje jako zadanie własne uchwałę w przedmiocie zatwierdzenia planu, po uzyskaniu opinii izby rolniczej, a także placówek naukowych lub innych osób upoważnionych przez ministra właściwego do spraw rozwoju wsi w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska. Koszty sporządzenia opinii pokrywa zakład przemysłowy.

5. W razie prowadzenia produkcji w sposób naruszający ustalenia planu, o których mowa w ust. 2 pkt 4 i 9, wójt, w porozumieniu z wojewódzkim inspektorem sanitarnym, nakazuje właścicielowi gruntów w oznaczonym terminie zniszczenie określonych upraw, przenieszenie zwierząt poza obszar ograniczonego użytkowania lub dokonanie ich uboju.

6. Wykonanie decyzji, o której mowa w ust. 5, następuje bez odszkodowania.

Art. 17. 1. Jeżeli właściciel gruntów, o których mowa w art. 16 ust. 1, ponosi szkodę przez obniżenie poziomu produkcji rolniczej lub leśnej, przysługuje mu z tego tytułu odszkodowanie od zakładu przemysłowego. W przypadku obniżenia poziomu produkcji w okresie trzech lat co najmniej o jedną

trzecią, dobyczasowej wartości, zakład jest obowiązany, na wniosek właściciela, wykupić całość lub część tych gruntów według cen wojenowych.

2. Jeżeli w wyniku realizacji planu, o którym mowa w art. 16 ust. 1, zachodzi potrzeba zmiany kierunku produkcji rolniczej lub leśnej, zakład przemysłowy jest obowiązany zwrócić właścicielowi gruntów poniesione z tego tytułu nakłady i koszty oraz wypłaci równowartość szkód wynikłych ze zmiany kierunku produkcji.

Art. 18. 1. Na gruntach, o których mowa w art. 16 ust. 1, starosta zapewnia prowadzenie co 3 lata okresowych badań poziomu skażenia gleb i roślin. Jeżeli okresowe badania wykazą, że uzyskiwane plody nie nadają się do spożycia lub przetworzenia, kosztami badań należy obciążyć zakład przemysłowy, a skażone grunty wyłącza się z produkcji w trybie określonym w art. 11 ust. 1. Skutki tych decyzji obciążają zakład przemysłowy odpowiedzialny za skażenie.

2. Na żądanie właściciela gruntów wyłączonego z produkcji, zakład przemysłowy, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany nabyć te grunty wraz z budynkami i urządzeniami. Przepis art. 17 stosuje się odpowiednio.

3. Jeżeli wyłączenie gruntów z produkcji następuje w wyniku ujemnego oddziaływania obiektów lub urządzeń należących do kilku osób, odpowiedzialność tych osób jest solidarna.

4. Pierwsze badania okresowe, o których mowa w ust. 1, należy przeprowadzić do końca 1996 r.

Art. 19. Przepisy art. 16–18 stosuje się odpowiednio także do gruntów zdegradowanych i zdegradowanych, położonych poza obszarami ograniczonego użytkowania.

Rozdział 5

Rekultywacja i zagospodarowanie gruntów

Art. 20. 1. Osoba powodująca utratę albo ograniczenie wartości użytkowej gruntów jest obowiązana do ich rekultywacji na własny koszt.

2. Rekultywacji na cele rolnicze gruntów położonych, w rozumieniu przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, na obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zdegradowanych lub zdegradowanych przez nie ustalone osoby lub w wyniku klęsk żywiołowych, dokonuje właściwy organ wyznaczony w art. 5 przy wykorzystaniu środków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, a rekultywacji gruntów leśnych i gruntów przeznaczonych do zalesienia – środków budżetu państwa na zasadach określonych w przepisach o lasach.

2a. Rekultywacji na cele inne niż wymienione w ust. 2 pozostają grunty zdegradowanych lub zdegradowanych przez nie ustalone osoby lub w wyniku klęsk żywiołowych dokonuje właściwy organ wyznaczony w art. 5 przy wykorzystaniu środków budżetu państwa lub środków osób zainteresowanych prowadzeniem działalności na zrehabilitowanych gruntach.

3. Rekultywację i zagospodarowanie gruntów planuje się, projektuje i realizuje na wszystkich etapach działalności przemysłowej.

4. Rekultywację gruntów prowadzi się w miarę jak grunty te stają się zbędne całkowicie, częściowo lub na określony czas do prowadzenia działalności przemysłowej oraz kończy się w terminie do 5 lat od zaprzestania tej działalności.

5. Jeżeli działalność przemysłowa powodująca obowiązek rekultywacji gruntów prowadzona jest przez kilka osób, obowiązek ten ciąży na każdej z nich, odpowiednio do zakresu działalności powodującej potrzebę rekultywacji.

6. W przypadku zmiany osoby zobowiązanej do rekultywacji gruntów, w drodze decyzji właściwego organu wymienionego w art. 5, następuje przekazanie praw i obowiązków wynikających z wcześniej wydanej decyzji.

Art. 21. Na terenach przewidzianego osiedlenia gruntów na skutek działalności górniczej zakład przemysłowy, na wniosek właściciela, rozpoczyna rekultywację przed wystąpieniem degradacji gruntów.

Art. 22. 1. Decyzje w sprawach rekultywacji i zagospodarowania określają:

- 1) stopień ograniczenia lub utraty wartości użytkowej gruntów, ustalony na podstawie opinii, o której mowa w art. 28 ust. 5,
- 2) osobę obowiązującą do rekultywacji gruntów,
- 3) kierunek i termin wykonania rekultywacji gruntów,

4) uznanie rekultywacji gruntów za zakończoną.

2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, decyzje wydaje starosta, po zasięgnięciu opinii:

- 1) dyrektora właściwego terenowo okręgowego urzędu górniczego – w odniesieniu do działalności górniczej,
- 2) dyrektora regionalnej dystryktury Lasów Państwowych lub dyrektora parku narodowego – w odniesieniu do gruntów o projektowanym leśnym kierunku rekultywacji,
- 3) wójt (burmistrza, prezydenta miasta).

3. Osoby obowiązane do rekultywacji gruntów zawiadamiają organ, o którym mowa w ust. 2, w terminie do dnia 28 lutego każdego roku o powstałych w ubiegłym roku zmianach w zakresie gruntów podlegających rekultywacji.

Rozdział 6

Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych

Art. 23. 1. Tworzy się Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych, zwany dalej „Funduszem”.

2. Regulamin funkcjonowania Funduszu ustala Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w porozumieniu z Ministrem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, po zasięgnięciu opinii właściwych komisji sejmowych.

3. Dochodami Funduszu są związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych:

- 1) należności,
- 2) opłaty roczne,
- 3) opłaty z tytułu niewykonania obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby,
- 4) opłaty oraz należności i opłaty roczne podwyższone, określone w art. 28 ust. 1–3.

4. Dochodami Funduszu mogą być także darowizny i inne dochody.

Art. 24. 1. Fundusz dzieli się na terenowy i centralny.

2. Fundusz centralny tworzy się z 20% dochodów Funduszu, o których mowa w art. 23 ust. 3 i 4.

3. Środkami Funduszu centralnego dysponuje Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

4. Środkami Funduszu terenowego dysponuje samorząd województwa.

5. Fundusz terenowy przekazuje, w terminie 15 dni po zakończeniu każdego kwartału, 20% zgromadzonych dochodów, wymienionych w art. 23 ust. 3, na rachunek Funduszu centralnego.

Art. 25. 1. Środki Funduszu przeznaczają się na ochronę, rekultywację i poprawę jakości gruntów rolnych oraz na wypłatę odszkodowań przewidzianych ustawą, a w szczególności na:

- 1) rekultywację na cele rolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły wartość użytkową wskutek działalności nie ustalonych osób,
- 2) rolnicze zagospodarowanie gruntów zrehabilitowanych,
- 3) użytkowanie gleb o niskiej wartości produkcyjnej, ulepszanie trzeźby terenu i struktury przestrzennej gleb, usuwanie kamieni i odkraczanie,
- 4) przeciwdziałanie erozji gleb na gruntach rolnych, w tym zwrot kosztów zakupu nasion i sadzonek, utrzymania w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwoerozyjnych, oraz odszkodowania, o których mowa w art. 15 ust. 3,
- 5) budowę i renowację zbiorników wodnych służących małej retencji,
- 6) budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych,
- 7) wdrażanie i upowszechnianie wyników prac naukowo-badawczych związanych z ochroną gruntów rolnych,
- 8) wykonywanie badań plodów rolnych uzyskiwanych na obszarach ograniczonego użytkowania, o których mowa w art. 16, oraz niezbędnych dokumentacji i ekspertyz z zakresu ochrony gruntów rolnych,
- 9) wykonywanie zastępcze obowiązków określonych w ustawie,
- 10) rekultywację nieużytków i użytkowanie gleb na potrzeby nowo zakładanych pracowniczych ogrodów działkowych,

- 11) zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania, niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatorów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych, do wysokości 5% rocznych dochodów Funduszu.
2. Środki Funduszu centralnego przeznacza się na zasilanie Funduszu terenowego oraz na zadania wymienione w ust. 1 pkt 7 i 11.
3. Środki Funduszu terenowego powinny być w pierwszej kolejności przeznaczane na wykonywanie prac wymienionych w ust. 1 na obszarze tych gmin, w których powstają dochody Funduszu oraz istnieją warunki uzyskania wzrostu produkcji rolniczej, rekompensującej straty poniesione w wyniku zmniejszenia obszaru gruntów rolnych.
4. Przy przydzielaniu środków Funduszu terenowego właścicielom gruntów, na ich wniosek, należy uwzględnić udział własny tych właścicieli w kosztach robót oraz efektywność projektowanych przedsięwzięć.
5. Skutki finansowe decyzji, o których mowa w art. 15 ust. 2 i 3 oraz art. 20 ust. 2, wymagają uzgodnienia z dysponentem Funduszu.

Rozdział 7

Kontrola wykonania przepisów ustawy

Art. 26. 1. Kontrolę stosowania przepisów ustawy sprawują Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, wojewodowie oraz podmioty wymienione w art. 5 oraz art. 15 ust. 5 i art. 16 ust. 5.

2. Osoby przeprowadzające kontrole są uprawnione do:

- 1) wstępu na grunt i teren zakładu przemysłowego,
 - 2) wglądu do dokumentów oraz zapytania sporządzenia ich odpisów,
 - 3) sprawdzania tożsamości osób w związku z prowadzoną kontrolą,
 - 4) żądania wyjaśnień i zasiegania informacji,
 - 5) pobierania próbek gleby lub roślin do analizy.
3. Kontrolę stosowania przepisów ustawy w odniesieniu do gruntów użytkowanych na cele obronności lub bezpieczeństwa państwa można przeprowadzać po uprzednim uzgodnieniu jej zakresu z jednostką nadzorczą użytkownika tych gruntów.

Art. 27. 1. Kontrola obejmuje wykonanie następujących obowiązków:

- 1) zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby,
 - 2) rekultywacji gruntów zdewastowanych i zdegradowanych,
 - 3) rolniczego zagospodarowania gruntów zrekultywowanych, jeżeli zagospodarowanie odbywa się przy wykorzystaniu środków Funduszu,
 - 4) przeciwdziałania erozji gleb i innym zjawiskom powodującym trwałe pogarszanie wartości użytkowej gruntów,
 - 5) określonych w art. 16–19.
2. Jeżeli objętość próchnicznej warstwy gleby zdejmowanej z gruntów wyłączanych z produkcji przekracza 1000 m³, kontrolę przeprowadza się z wykorzystaniem pomiarów geodezyjnych.
3. Kontrola wykonania obowiązku rekultywacji gruntów polega na sprawdzeniu co najmniej raz w roku zgodności wykonywanych zabiegów z dokumentacją rekultywacji tych gruntów, a zwłaszcza wymagani technicznych oraz ich terminowości, ze szczególnym uwzględnieniem obowiązku zakończenia rekultywacji w okresie 5 lat od zaprzestania działalności przemysłowej.
4. O terminie kontroli wymienionych w ust. 1–3, na obszarach górniczych, morskiego pasa nadbrzeżnego, kolejowych i lotnisk komunikacyjnych, powiadamia się odpowiednio, nie później niż 3 dni przed zamierzoną kontrolą.

- 1) okręgowy urząd górniczy,
- 2) urząd morski,

3) organ kolejowy lub zarząd lotniska.

Art. 28. 1. W razie stwierdzenia, że grunty zostały wyłączone z produkcji niezgodnie z przepisami niniejszej ustawy, sprawy wyłączenia ustala się opłatę w wysokości dwukrotnej należności.

2. W razie stwierdzenia, że grunty przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele nierolnicze lub nieleśne zostały wyłączone z produkcji bez decyzji, o której mowa w art. 11 ust. 1 i 2, decyzję taką wydaje się z urzędu, podwyższając jednocześnie wysokość należności o 10%.
3. W razie nieukończenia rekultywacji gruntów zdewastowanych w okresie, o którym mowa w art. 20 ust. 4, stosuje się opłatę roczną podwyższoną o 200% od dnia, w którym rekultywacja gruntów powinna zostać zakończona.
4. W razie niewykonania obowiązku rekultywacji gruntów zdegradowanych, ustala się, w drodze decyzji, obowiązek corocznego wpłacania na Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych lub na Fundusz Leśny, przez osobę powodującą ograniczenie wartości użytkowej gruntów, równowartości opłaty rocznej w takiej części, w jakiej nastąpiło ograniczenie wartości użytkowej gruntów. Do ustalenia wysokości opłaty rocznej za zdegradowanie gruntów stosuje się wartości wymienione:

- 1) w art. 12 ust. 7 i odpowiednio w art. 12 ust. 15 w odniesieniu do gruntów rolnych klas I–IV,
 - 2) w art. 12 ust. 11 w odniesieniu do gruntów leśnych;
- opłaty te uiszczą się do czasu wykonania obowiązku rekultywacji.

5. Rozmiar ograniczenia wartości użytkowej gruntów ustala się na podstawie dwóch odrębnych opinii **PRZECZYNIAWCÓW**.

6. W razie ograniczenia wartości użytkowej gruntów w wyniku zasadzenia drzew przydrożnych, nie pobiera się opłat, o których mowa w ust. 4.
7. Przepisy ust. 1–5 stosuje się odpowiednio w odniesieniu do gruntów leśnych, z tym że decyzję wydaje dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, a w parkach narodowych dyrektor parku.
8. Opłaty, o których mowa w ust. 1–4, stosuje się niezależnie od kar przewidzianych w przepisach o ochronie środowiska oraz innych obowiązujących przepisach.

Art. 29. 1. Opłaty, o których mowa w art. 28, nie mogą być wliczane do kosztów działalności osób, na które nałożono te opłaty.

2. Jeżeli opłaty, o których mowa w art. 28, dotyczą jednostek organizacyjnych, na kierowników tych jednostek nakłada się karę w wysokości ich wynagrodzenia za okres 3 ostatnich miesięcy.

Art. 30. W przypadkach niewykonywania obowiązków określonych w ustawie stosuje się przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 31. 1. Dochody Funduszu, o których mowa w art. 23, wynikające z niniejszej ustawy, są należnościami państwowymi w rozumieniu przepisów o umarzaniu i udzielaniu ulg w spłacie **należności państwowych**.

2. Świadczenia pieniężne, o których mowa w ust. 1, przedstawiają się z upływem 5 lat od dnia ich wymagalności.

3. Przepisy ust. 1 nie dotyczą dochodów funduszy terenowych, w stosunku do których umarzanie i udzielanie ulg w spłacie należności funduszu następuje według zasad i trybu określonych przez właściwy sejmik województwa.

Rozdział 8

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 32. 1. Działający na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 11, poz. 79) Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych staje się Funduszem Ochrony Gruntów Rolnych w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. Dochody, o których mowa w art. 12 ust. 1 oraz w art. 28 ust. 1–4, dotyczące gruntów leśnych są dochodami Funduszu Leśnego, o którym mowa w przepisach o lasach. Przepisy art. 31 stosuje się odpowiednio.

Art. 32a. W okresie do dnia 31 grudnia 1998 r.:

- 1) Fundusz centralny tworzy się z 50% dochodów Funduszu, o których mowa w art. 23 ust. 3 i 4,
- 2) Fundusz terenowy przekazuje, w terminie 15 dni po zakończeniu każdego miesiąca, 50% zgromadzonych dochodów, wymienionych w art. 23 ust. 3 i 4, na rachunek Funduszu centralnego.

Art. 32b. W okresie do dnia 31 grudnia 1998 r. środki Funduszu terenowego w pierwszej kolejności powinny być przekazane na wykonywanie prac wymienionych w art. 25 ust. 1 pkt 1–6 oraz pkt 8 i 9, na obszarze gmin dołączonych powodzią z lipca 1997 r.

Art. 33. Właściwy w sprawach ochrony gruntów organ, o którym mowa w art. 5, prowadzi sprawozdawczość z zakresu:

- 1) obszaru gruntów wyłączanych z produkcji,
- 2) ustalonych należności, opłat rocznych i innych, wymienionych w niniejszej ustawie, dochodów Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych lub Funduszu Leśnego,
- 3) wielkości obszarów i położenia gruntów dewastowanych i zdegradowanych, podlegających rekultywacji i zagospodarowaniu,
- 4) wyników rekultywacji i zagospodarowania gruntów,
- 5) istniejących zasobów i eksploatacji złóż torfów,

według zasad określonych przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w porozumieniu z Ministrem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa i z Prezesem Głównego Urzędu Statystycznego.

Art. 34. W stosunku do gruntów, na których znajdują się zabytki archeologiczne, wojewódzki konserwator zabytków może określić, w drodze decyzji, zakres i sposób eksploatacji takich gruntów.

Art. 35. 1. Do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, a nie zakończonych decyzją ostateczną, stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

2. Do spraw, w których wydano decyzję ostateczną o wyłączeniu z produkcji rolniczej gruntów rolnych klas I–III, a wyłączenie takie faktycznie jeszcze nie nastąpiło, stosuje się przepisy dotychczasowe.

3. Tracą ważność nie wykonane do dnia wejścia w życie ustawy decyzje ostateczne, dotyczące:

- 1) opłat z tytułu odlogowania gruntów rolnych,
 - 2) wyłączenia z produkcji rolniczej gruntów klas IV–VI, na mocy których nie nastąpiło jeszcze faktyczne wyłączenie.
4. Stałe opłaty roczne, ustalone na podstawie dotychczasowych przepisów, ulegają z mocy prawa umorzeniu, o ile ich kwota jest równa lub niższa od 10 zł.
5. Do wznowienia postępowania w sprawach, w których na podstawie dotychczasowych przepisów wydano decyzje ostateczne, dotyczące:

- 1) wyłączenia gruntów z produkcji bez zezwolenia,
- 2) rekultywacji i zagospodarowania gruntów, w tym niewykonania rekultywacji gruntów w wyznaczonym terminie,

stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

6. Nie wykonane do dnia wejścia w życie ustawy decyzje ostateczne w sprawach przeciwdziałania erozji gleb pozostają w mocy.

Art. 36. Traci moc ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 11, poz. 79, z 1984 r. Nr 35, poz. 185, z 1988 r. Nr 24, poz. 169, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, z 1991 r. Nr 101, poz. 444, Nr 103, poz. 446 i Nr 114, poz. 494 oraz z 1994 r. Nr 27, poz. 96).

Art. 37. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia jej ogłoszenia.

1) Na podstawie art. 85 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. Nr 141, poz. 943) z dnia 1 kwietnia 1999 r. zadania i kompetencje dotyczące Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej na podstawie przepisów niniejszej ustawy, przechodzą do zakresu działania ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.

Rozdział I
Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu.

Art. 2. 1. Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, polega na zachowaniu, zrwnoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- 1) dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów;
- 2) roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- 3) zwierząt prowadzących wędrówki tryb życia;
- 4) siedlisk przyrodniczych;
- 5) siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- 6) tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalinych szczątków roślin i zwierząt;
- 7) krajobrazu;
- 8) zieleni w miastach i wsiach;
- 9) zadrzewień.

2. Celem ochrony przyrody jest:

- 1) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;
- 2) zachowanie różnorodności biologicznej;
- 3) zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego;
- 4) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony;
- 5) ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień;
- 6) utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
- 7) kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Art. 3. Cele ochrony przyrody są realizowane przez:

- 1) uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w polityce ekologicznej państwa, programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategiiach rozwoju województw, planach zagospodarowania przestrzennego województw, strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz w działalności gospodarczej i inwestycyjnej;
- 2) obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody;
- 3) opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych;
- 4) realizację krajowej strategii ochrony i zrwnoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań;
- 5) prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody;
- 6) prowadzenie badań naukowych nad problemami związanymi z ochroną przyrody.

Art. 4. 1. Obowiązkami organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym.

2. Organ administracji publicznej są obowiązane do zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony przyrody.

3. Obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu jest prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody.

Art. 5. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) gatunek - zarówno gatunek w znaczeniu biologicznym, jak i każda niższa od gatunku biologicznego jednostkę systematyczną, populację, a także mieszancie tego gatunku w pierwszym lub drugim pokoleniu, z wyjątkiem form, ras i odmian udomowionych, hodowlanych lub uprawnych;
- 2) krajobraz ekologiczny - obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów;
- 3) obszar specjalnej ochrony ptaków - obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji, dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju;
- 4) ochrona częściowa - ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów dopuszczającą możliwość redukcji liczebności populacji oraz pozyskiwania osobników tych gatunków lub ich części;
- 5) ochrona czynna - stosowanie, w razie potrzeb, zabiegów ochronnych w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów.

6) ochrona ex situ - ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów poza miejscem ich naturalnego występowania oraz ochronę skał, skamieniałości i minerałów w miejscach ich przechowywania;

7) ochrona in situ - ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów, a także elementów przyrody nieożywionej, w miejscach ich naturalnego występowania;

8) ochrona krajobrazowa - zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu;

9) ochrona ściśła - całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną, a w przypadku gatunków - ochroną należącą do nich osobników i stadiów ich rozwoju;

10) ogrod botaniczny - urządzenie i zagospodarowany teren wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nim związanymi, będący miejscem ochrony ex situ, uprawy roślin różnych stref klimatycznych i siedlisk, uprawy roślin określonego gatunku oraz prowadzenia badań naukowych i edukacji;

11) ogrod zoologiczny - urządzenie i zagospodarowany teren wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nim związanymi, gdzie zwierzęta gatunków dziko występujących są hodowane i utrzymywane w celu ochrony ex situ, prowadzenia badań naukowych i edukacji oraz w celu ich publicznej ekspozycji nie mniej niż 7 dni w roku;

12) ostoja - miejsce o warunkach sprzyjających egzystencji roślin, zwierząt lub grzybów zagrożonych wyginięciem lub rzadkich gatunków;

13) ośrodek rehabilitacji zwierząt - miejsce, w którym jest prowadzone leczenie i rehabilitacja zwierząt dziko występujących, wymagających okresowej opieki człowieka w celu przywrócenia ich do środowiska przyrodniczego;

14) oulina - strefę ochronną graniczącą z formą ochroną przyrody i wyznaczoną indywidualnie dla formy ochrony przyrody w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka;

15) pozyskiwanie:

a) zbiór roślin lub grzybów gatunków chronionych lub ich części ze stanowisk naturalnych do celów gospodarczych,

b) chwywanie, łowienie lub zbieranie zwierząt gatunków chronionych lub ich części i produktów pochodnych do celów gospodarczych,

c) eksploatację lub wydobycie skamieniałości, w tym kopalinych szczątków roślin lub zwierząt;

16) różnorodność biologiczna - zróżnicowanie żywych organizmów występujących w ekosystemach, w obrębie gatunku i między gatunkami, oraz zróżnicowanie ekosystemów;

17) siedlisko przyrodnicze - obszar łądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne;

18) siedlisko roślin, siedlisko zwierząt lub siedlisko grzybów - obszar występowania roślin, zwierząt lub grzybów w ciągu całego życia lub dowolnym stadium ich rozwoju;

19) specjalny obszar ochrony siedlisk - obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu twarłej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt lub w celu odnawiania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony tych gatunków;

20) środowisko przyrodnicze - krajobraz wraz z tworami przyrody nieożywionej oraz naturalnymi i przekształconymi siedliskami przyrodniczymi z występującymi na nich roślinami, zwierzętami i grzybami;

21) tereny zieleni - tereny z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartą zabudowę lub mając pełniające funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub oświatowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleni towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowemu fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, łomiskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym;

22) udostępnianie - umożliwianie fotografowania lub filmowania w celach zarobkowych oraz korzystania z zasobów, tworów i składników przyrody w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych;

23) walory krajobrazowe - wartości ekologiczne, estetyczne lub kulturowe obszaru oraz związane z nim trezłbę terenu, tworzy i składniki przyrody, ukaszatowane przez siły przyrody lub działalność człowieka;

24) właściwy stan ochrony gatunku - stan, w którym dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało;

25) właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego - stan, w którym naturalny zasięg siedliska przyrodniczego i obszary zajęte przez to siedlisko w obrębie jego zasięgu nie zmieniają się lub zwiększają się, struktura i funkcje, które są konsekwencją długotrwałego utrzymywania się siedliska, istnieją i prawdopodobnie nadal będą istniały oraz typowe dla tego siedliska gatunki znajdują się we właściwym stanie ochrony;

26) wstęp do parku narodowego albo rezerwanu przyrody - miejsce lub wjazd na obszar objęty ochroną ściśłą lub czynna w celu naukowym, edukacyjnym, turystycznym lub rekreacyjnym;

27) zadrzewienie - drzewa i krzewy w granicach pasa drogowego, pojedyncze drzewa lub krzewy albo ich skupiska niebędące lasem w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2000 r. Nr 56, poz. 679, z późn. zm.), wraz z terenem, na którym występują, i pozostałymi składnikami szaty roślinnej tego terenu, spełniające cele ochronne, produkcyjne lub społeczno-kulturowe;

28) zagrożenie wewnątrzterenne - czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej;

29) zagrożenie zewnętrzne - czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyny naturalnych lub z działalności człowieka, mający swoje źródło poza granicami obszaru lub obiektów podlegających ochronie prawnej.

Rozdział 2

Formy ochrony przyrody

Art. 6. 1. Formami ochrony przyrody są:

- 1) parki narodowe;
- 2) rezerwy przyrody;
- 3) parki krajobrazowe;
- 4) obszary chronionego krajobrazu;
- 5) obszary Natura 2000;
- 6) pomniki przyrody;
- 7) stanowiska dokumentacyjne;
- 8) użytki ekologiczne;
- 9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

2. W drodze porozumienia z sąsiednimi państwami mogą być wyznaczane przygraniczne obszary cenne pod względem przyrodniczym w celu ich wspólnej ochrony.

Art. 7. 1. Utworzenie lub powiększenie obszaru parku narodowego lub rezerwy przyrody jest celem publicznym w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543, z późn. zm.).

2. Utworzenie lub powiększenie obszaru parku narodowego lub rezerwy przyrody obejmujące obszary, które stanowią nieruchomości niebędące własnością Skarbu Państwa, następuje za zgodą właściciela, a w razie braku jego zgody - w trybie wyłączenia określonym w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Art. 8. 1. Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1 000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

2. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odwrócenia zniekształceń siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.

3. Park narodowy jest państwową jednostką budżetową w rozumieniu przepisów o finansach publicznych.

4. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze zarządzenia, nadaje parkowi narodowemu statut określający jego strukturę organizacyjną.

Art. 9. 1. Nadzór nad parkami narodowymi sprawuje minister właściwy do spraw środowiska.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, obejmuje:

- 1) zawieranie planów finansowych oraz sporządzanie sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych;
- 2) zawieranie rocznych zadań rzeczowych wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
- 3) koordynowanie działalności naukowej i edukacyjnej;
- 4) kontrolę funkcjonowania parków narodowych;
- 5) funkcjonowanie Szkoły Parków Narodowych.

Art. 10. 1. Utworzenie parku narodowego, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, które określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy, olinię i nieruchomości Skarbu Państwa nieprzechodzące w twory zarząd parku narodowego. Rada Ministrów, wydając rozporządzenie, kieruje się rzeczywistym stanem wartości przyrodniczych obszaru. Likwidacja lub zmniejszenie obszaru parku narodowego następuje wyłącznie w razie bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych i kulturowych jego obszaru.

2. Utworzenie parku narodowego, zmiana jego granic lub likwidacja może nastąpić po uzgodnieniu z właściwymi miejscowo organami uchwałodawczymi jednostek samorządu terytorialnego, na których obszarze działania planuje się powyższe zmiany, oraz po zaopiniowaniu, w terminie 30 dni od dnia przedłożenia tych zmian, przez zainteresowane organizacje pozarządowe. Niezłożenie opinii w przewidzianym terminie uznaje się za brak uwag.

3. Nieruchomości Skarbu Państwa położone w granicach parku narodowego i służące realizacji jego celów zostają oddane w twory zarząd parku narodowego, na zasadach określonych w rozdziale 5 działu II ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

4. Administrowanie obszarami morskimi położonymi w granicach parku narodowego odbywa się na podstawie działu III ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1502, z późn. zm.).

5. Parkowi narodowemu przysługuje prawo pierwokupu nieruchomości położonej w granicach parku narodowego na rzecz Skarbu Państwa.

6. Projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w części dotyczącej parku narodowego i jego otuliny wymagają uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku narodowego.

Art. 11. 1. Na obszarach graniczących z parkiem narodowym wyznacza się olinię parku narodowego.

2. W olinie może być utworzona strefa ochronna zwierząt łownych ze względu na potrzebę ochrony zwierząt w parku narodowym.

3. Strefa ochronna zwierząt łownych nie podlega włączeniu w granice obwodów łowieckich.

4. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, strefę ochronną zwierząt łownych, określając obszary wchodzące w jej skład oraz kryteria i sposoby utrzymania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych, kierując się potrzebą:

- 1) ochrony gatunków zwierząt łownych w parkach narodowych;
- 2) tworzenia strefy bezpieczeństwa dla gatunków zwierząt łownych wychodzących na żerowiska poza obszar parku narodowego;
- 3) utrzymywania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych na obszarze parku narodowego w celu zachowania równowagi przyrodniczej.

Art. 12. 1. Obszar parku narodowego jest udostępniany w celach naukowych, edukacyjnych, kulturowych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych w sposób, który nie wpłynie negatywnie na przyrodę w parku narodowym.

2. W planie ochrony parku narodowego, a do czasu jego sporządzenia - w zadaniach ochronnych ustalą się miejsca, które mogą być udostępniane, oraz maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach.

3. Za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary oraz za udostępnianie parku narodowego lub niektórych jego obszarów mogą być pobierane opłaty.

4. Wysokość opłat, o których mowa w ust. 3, ustala dyrektor parku narodowego.

5. Opłata za jednorazowy wstęp do parku nie może przekraczać kwoty 6 zł waloryzowanej o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej.

6. Opłaty, o których mowa w ust. 3, uiszcza się w formie wykupu biletu wstępu jednorazowego lub wstępu wielokrotnego w miejscach pobierania opłat lub wnosi się na rachunek bankowy parku narodowego.

7. Opłat za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary nie pobiera się od:

- 1) dzieci w wieku do 7 lat;
- 2) osób, które posiadają zezwolenie dyrektora parku narodowego na prowadzenie badań naukowych w zakresie ochrony przyrody;
- 3) uczniów szkół i studentów odbywających zajęcia dydaktyczne w parku narodowym w zakresie uzgodnionym z dyrektorem parku narodowego;
- 4) mieszkańców gmin położonych w granicach parku narodowego i gmin graniczących z parkiem narodowym;
- 5) osób udających się do wyznaczonych w parku narodowym plaż;
- 6) osób udających się do miejsc kultu religijnego.

8. Opłatą za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary w wysokości 50 % stawki opłaty ustalonej przez dyrektora parku narodowego pobiera się od:

- 1) uczniów szkół i studentów;
- 2) emerytów i rencistów;
- 3) osób niepełnosprawnych;
- 4) żołnierzy służby czynnej.

9. Opłaty, o których mowa w ust. 3, są przychodami gospodarstw pomocniczych przy parkach narodowych w rozumieniu art. 20 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148, z późn. zm.) i są przeznaczane na tworzenie i utrzymanie infrastruktury turystycznej i edukacyjnej parku narodowego oraz na ochronę przyrody. Opłaty pobierane za wstęp do parku narodowego, w wysokości 15 % wpływów za każdy kwartał, przeznaczają się na dofinansowanie działalności ratowniczej, specjalistycznych organizacji ratowniczych - Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego oraz Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, działających na terenie danego parku narodowego.

10. Minister właściwy do spraw środowiska, uwzględniając różnicowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych parków narodowych, nasilenie ruchu turystycznego i jego oddziaływanie na przyrodę parków narodowych, określi, w drodze rozporządzenia, parki narodowe lub niektóre ich obszary, gdzie za wstęp pobiera się opłaty.

Art. 13. 1. Rezerwy przyrody obejmują obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, osioje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki walorami nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

2. Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody może być wyznaczona olinia.

3. Uznaje za rezerwy przyrody obszary, o których mowa w ust. 1, następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określa jego nazwę, położenie lub przebieg granicy i olinię, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony oraz rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, a także sprawujący nadzór nad rezerwatem. Wojewoda, w drodze rozporządzenia, za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska i po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej rady ochrony przyrody, może zmniejszyć lub zwiększyć obszar rezerwatu przyrody, zmienić cele ochrony, a w razie bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych, dla których rezerwat został powołany - zlikwidować rezerwat przyrody.

4. Wojewoda, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić opłaty za wstęp na obszar rezerwatu przyrody, kierując się potrzebą ochrony przyrody.

5. Wojewoda ustala stawki opłat, o których mowa w ust. 4, przy czym opłata za jednorazowy wstęp do rezerwatu nie może przekraczać kwoty 6 zł waloryzowanej o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej.

6. Opłaty, o których mowa w ust. 4, są przeznaczane na ochronę przyrody.

Art. 14. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje, typy i podtypy rezerwatów przyrody, które mają być utworzone na obszarach cennych przyrodniczo, różnorodnych pod względem wartości przyrodniczych, ochrony rezerwatu, oraz wytyczanie reprezentatywnej liczby rezerwatów przyrody ze względu na dominujący przedmiot ochrony i główny typ ekosystemu.

- Art. 15. 1. W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się:
- 1) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwu przyrody;
 - 2) rybactwa, z wyjątkiem obszarów ustalonych w planie ochrony albo w zadaniach ochronnych;
 - 3) chwiania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego posażenia zwierząt kłagowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
 - 4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwu przyrody;
 - 5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
 - 6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczenia i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
 - 7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
 - 8) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
 - 9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
 - 10) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;

- 11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
- 12) stosowania chemikaliów i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
- 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 14) amatorskiego połowu ryb, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;

- 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną, ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas;
- 17) wspinać, eksploatacji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących w tym samym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwu przyrody, odbicią ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- 20) zakłócania ciszy;

- 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- 23) białokowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 24) prowadzenia badań naukowych - w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody - bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody;
- 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 27) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych - w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody;

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:
- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
 - 2) likwidacji nagłych zagrożeń oraz wykonywania czynności niezbędnych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych, za zgodą organu ustanawiającego plan ochrony lub zadania ochronne;
 - 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem państwa;
 - 4) wykonywania zadań z zakresu ochrony krajoznictwa w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

3. Minister właściwy do spraw środowiska może zezwolić na odstąpienie od zakazów, o których mowa w ust. 1, jeżeli jest to uzasadnione potrzebą ochrony przyrody, wykonywaniem badań naukowych, celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i sportowymi, celami kulturalnymi lub realizacją inwestycji linowych celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, pod warunkiem przeprowadzenia przez inwestora działań kompensujących utratę wartości przyrodniczej danego obszaru.

Art. 16. 1. Park krajoobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

2. Na obszarach graniczących z parkiem krajoobrazowym może być wyznaczona otulina.

3. Utworzenie parku krajoobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, szczegółowe cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajoobrazowego lub jego części wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmniejszenie obszaru parku krajoobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody, po uzgodnieniu z właściwymi miejscowo radami gmin, z powodu bezwzględnej utraty wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajoobrazowych na obszarach projektowanych do wyłączenia spod ochrony.

4. Projekt rozporządzenia w sprawie utworzenia, zmiany granic lub likwidacji parku krajoobrazowego wymaga uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy.

5. Stanu parku krajoobrazowego lub zespołu parków krajoobrazowych określający strukturę organizacyjną parku lub zespołu parków nadaje wojewoda, w drodze zarządzenia.

6. Gminy, rolnie i leśne oraz inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajoobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

7. Projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz planów zagospodarowania przestrzennego miast powiatowych i wyłączonej strefy ekonomicznej w części dotyczącej parku krajoobrazowego i jego otuliny wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo wojewodą.

Art. 17. 1. W parku krajoobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 31 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 622, z późn. zm.);
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tasiak i złozonej łaty, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybactwej i łowiectwej;
- 3) likwidowania i niszczenia zachowawczych sokołowni, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsłonecznym, przeciwpowodziowym lub przeciwośnieżnym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybactwej;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybactwej;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów kłagowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego;
- 9) likwidowania, zasywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 10) wylesiania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- 11) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezstokową;
- 12) urządzania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- 13) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- 14) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony;
- 2) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem państwa;
- 4) realizacji inwestycji celu publicznego w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 oraz z 2004 r. Nr 6, poz. 41), zwaną dalej "inwestycją celu publicznego";
3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę parku krajoobrazowego.
4. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 14, nie dotyczy statków jednostek ratowniczych, jednostek organizacyjnych właściwych władz lub urzędów wodnych zlokalizowanych na wodach, inspektoratów żeglujki śródlądowej, Państwowej i Spółdzielczej Straży Rybackiej, promów w ciągu dróg publicznych, prowadzenia racjonalnej gospodarki rybactwej oraz wykonywania zadań z zakresu ochrony przyrody przez Służbę Parku Krajoobrazowego.

Art. 18. 1. Dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych sporządza się i realizuje plan ochrony. Plan ochrony, o którym mowa w ust. 1, ustanawia się w terminie 5 lat od dnia utworzenia parku narodowego, uznania obszaru za rezerwat przyrody albo w tworzenia parku krajobrazowego.

Art. 19. 1. Projekt planu ochrony sporządza dla:

- 1) parku narodowego - dyrektor parku narodowego;
- 2) rezerwatu przyrody - organ, który uznał dany obszar za rezerwat przyrody lub po uzgodnieniu z tym organem - zarządzający rezerwatem albo sprawujący nadzór nad rezerwatem;
- 3) parku krajobrazowego - dyrektor parku krajobrazowego lub dyrektor zespołu parków krajobrazowych.

2. Projekt planu ochrony, o którym mowa w ust. 1, wymaga:

- 1) zapiniowania przez właściwe miejscowo rady gmin, z zastrzeżeniem pkt. 2;
 - 2) uzgodnienia z właściwymi miejscowo radami gmin uisalen dotyczących infrastruktury technicznej, zagospodarowania turystycznego, sposobu użytkowania gruntów, eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych oraz ustalen do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w odniesieniu do nieruchomości niebędących własnością Skarbu Państwa.
3. Przepisy ust. 2 stosuje się odpowiednio w przypadku dokonywania zmiany planu ochrony.
4. Projekt planu ochrony dla rezerwatu przyrody wymaga uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw środowiska.
5. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla parku narodowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu lub odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody, uwzględniając konieczność dostosowania działań ochronnych do celów ochrony parku narodowego. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody.
6. Wojewoda ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu lub odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody.
7. Plan ochrony dla rezerwatu przyrody położonego na terenie kilku województw ustanawia wojewoda, na którego terenie znajduje się największa powierzchnia tego rezerwatu, w porozumieniu z pozostałymi wojewodami.
8. Plan ochrony dla parku krajobrazowego położonego na terenie kilku województw ustanawia wojewoda właściwy ze względu na siedzibę dykcji parku, w porozumieniu z pozostałymi wojewodami.

Art. 20. 1. Plan ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody oraz parku krajobrazowego sporządza się na okres 20 lat, z uwzględnieniem:

- 1) charakterystyki i oceny stanu przyrody;
 - 2) identyfikacji i oceny istniejących oraz potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych;
 - 3) charakterystyki i oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych;
 - 4) analizy skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony;
 - 5) charakterystyki i oceny stanu zagospodarowania przestrzennego.
2. Prace przy sporządzaniu planów ochrony, o których mowa w ust. 1, polegają na:
- 1) ocenie stanu zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych, wartości kulturowych oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, która może być wykonana w formie szczegółowych opisów;
 - 2) opracowaniu koncepcji ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz wartości kulturowych, a także eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych;
 - 3) wskazaniu zadań ochronnych, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji;

3. Plan ochrony dla parku narodowego oraz rezerwatu przyrody zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
- 3) wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej;
- 4) określenie działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań;
- 5) wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz określenie sposobów ich udostępniania;
- 6) wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza;
- 7) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych.

4. Plan ochrony dla parku krajobrazowego zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz przyrodnicze, społeczne i gospodarcze uwarunkowania ich realizacji;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
- 3) wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych;
- 4) określenie zakresu prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu;
- 5) wskazanie obszarów udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, amatorskiego połowu ryb i dla innych form gospodarowania oraz określenie sposobów korzystania z tych obszarów;
- 6) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów

zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych.

Art. 21. Minister właściwy do spraw środowiska określi dla parku narodowego, rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb sporządzania projektu planu ochrony;
- 2) zakres prac na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony;
- 3) tryb dokonywania zmian w planie ochrony;
- 4) zakres i sposoby ochrony zasobów, tworów i składników przyrody żywej i nieożywionej w parkach narodowych, rezerwach przyrody oraz parkach krajobrazowych, z uwzględnieniem możliwości technicznych, organizacyjnych i finansowych oraz poziomu wiedzy i nauki w zakresie ochrony przyrody.

Art. 22. 1. Dla parku narodowego lub rezerwatu przyrody, do czasu ustanowienia planu ochrony, sprawujący nadzór sporządza projekt zadań ochronnych.

2. Zadania ochronne, o których mowa w ust. 1, ustanawia, w drodze zarządzenia:

- 1) minister właściwy do spraw środowiska - dla parku narodowego;
- 2) wojewoda, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw środowiska - dla rezerwatu przyrody.

3. Zadania ochronne, o których mowa w ust. 1, uwzględniają:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczenia tych zagrożeń i ich skutków;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań;
- 3) opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt lub grzybów;
- 4) wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową.

4. Zadania ochronne, o których mowa w ust. 1, mogą być ustanawiane na rok lub równocześnie na kolejne lata, nie dłużej jednak niż na 5 lat.

Art. 23. 1. Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniąca funkcję korytaryzacji ekologicznej.

2. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określi jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy dotyczące czynnej ochrony ekosystemów krajobrazu lub jego części wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmiana granic obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze rozporządzenia wojewody, po zapiniowaniu przez wojewódzką radę ochrony przyrody oraz właściwe miejscowo rady gmin, z powodu bezpośredniej utraty wyróżniającego się krajobrazu o zróżnicowanych ekosystemach i możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem.

3. Projekt rozporządzenia w sprawie wyznaczenia lub powiększenia obszaru chronionego krajobrazu wymaga uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy.

4. Jeżeli wojewoda nie wyznaczył obszaru chronionego krajobrazu, obszar ten może być wyznaczony przez radę gminy, w drodze uchwały, która określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmiana granic obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały rady gminy.

5. Projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw i planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, w części dotyczącej obszaru chronionego krajobrazu, wymagają uzgodnienia z właściwym wojewodą.

Art. 24. 1. Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tatrisk, złozonej liroy, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybactwem i łowiectwem;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;
- 3) likwidowania i niszczenia zadzwień stodołnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpożarowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skałamielności, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsosnowym, przeciwpowodziowym lub przeciwośnieśnikowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub równoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybactwa;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolniczej, leśnej lub rybactwa;

- 9) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów kłifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:
 - 1) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
 - 2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powsechnym;
 - 3) realizacji inwestycji celu publicznego.
- Art. 25. 1. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:
 - 1) obszar specjalnej ochrony ptaków;
 - 2) specjalne obszary ochrony siedlak.
2. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-4 i 6-9.
- Art. 26. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, typy siedlak przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt, ze wskazaniem trybów siedlak przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria i sposoby wyboru reprezentatywnej liczby i powierzchni siedlak przyrodniczych oraz siedlak roślin i siedlak zwierząt do ochrony w formie obszarów Natura 2000, mając na uwadze zachowanie szczególnie cennych i zagrożonych składników różnorodności biologicznej.
- Art. 27. 1. Minister właściwy do spraw środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej.
2. Projekt, o którym mowa w ust. 1, wymaga zasięgnięcia opinii właściwych miejscowo rad gmin. Niezłożenie opinii w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu uznaje się za brak uwag.
3. Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej:
 - 1) projekt listy specjalnych obszarów ochrony siedlak;
 - 2) szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę Europejską ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlak przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym.
- Art. 28. 1. Wyznaczenie obszarów Natura 2000, zmienia jego granic lub likwidacja następuje w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi i z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej, w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony oraz sprawującego nadzór nad obszarem. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, kieruje się rzeczywistym stanem siedlak przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt.
2. Po wyznaczeniu obszarów specjalnej ochrony ptaków minister właściwy do spraw środowiska przekazuje listę tych obszarów Komisji Europejskiej.
3. Specjalne obszary ochrony siedlak minister właściwy do spraw środowiska wyznacza po uzgodnieniu z Komisją Europejską.
- Art. 29. 1. Dla obszarów Natura 2000 minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony na okres 20 lat, uwzględniający ekologiczne właściwości siedlak przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony obszar ten został wyznaczony, wykorzystując, obejmujące obszar Natura 2000, plany ochrony ustanowione dla parku narodowego, rezerwatów przyrody i parku krajobrazowego oraz plany urządzenia lasu. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlak przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt.
2. Projekt planu ochrony obszarów Natura 2000 sporządza sprawujący nadzór nad obszarem w terminie 5 lat od dnia wyznaczenia tego obszaru, w uzgodnieniu z właściwymi miejscowo radami gmin.
3. Plan ochrony obszarów Natura 2000 zawiera:
 - 1) opis i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczenia tych zagrożeń i ich skutków;
 - 2) opis warunków zachowania lub przywrócenia właściwego stanu ochrony siedlak i gatunków, o których mowa w ust. 1;
 - 3) wykaz zadań ochronnych, z określeniem sposobu ich wykonywania, rodzaju, zakresu i lokalizacji, na okres stosowny do potrzeb;
 - 4) określenie zakresu monitoringu przyrodniczego;
 - 5) opis przebiegu granic obszarów Natura 2000.
- Art. 30. 1. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, tryb i zakres opracowania projektu planu ochrony, o którym mowa w art. 29 ust. 1, w tym sposoby ochrony siedlak przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznacza się obszary Natura 2000, kierując się potrzebą ochrony tych obszarów.
2. Plan ochrony ustanowiony dla parku narodowego, rezerwatów przyrody, parku krajobrazowego oraz plan urządzenia lasu powinien być zgodny z planem ochrony ustanowionym dla obszaru Natura 2000, jeżeli obszar ten obejmuje teren parku narodowego, rezerwat przyrody, parku krajobrazowego lub obszar objęty planem urządzenia lasów.
- Art. 31. Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 sporządza i przekazuje ministrowi właściwemu do spraw środowiska, co 6 lat w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony siedlak oraz co 3 lata w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, ocenę realizacji ochrony tego obszaru, zawierającą informacje dotyczące podejmowanych działań ochronnych oraz wpływu tych działań na stan ochrony siedlak przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, a także wyniki monitorowania i nadzoru tych działań.
- Art. 32. 1. Minister właściwy do spraw środowiska nadzoruje funkcjonowanie obszarów Natura 2000, prowadząc ewidencję danych niezbędnych do podejmowania działań w zakresie ich ochrony.
2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, polega na:
 - 1) wydawaniu zaleceń i wytycznych w zakresie ochrony i funkcjonowania obszarów Natura 2000;

- 2) określaniu zakresu i zadaniom informacji dotyczących ochrony i funkcjonowania obszarów Natura 2000,
- 3) kontroli realizacji zadań planów ochrony obszarów Natura 2000.
3. Wojewoda koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania.
4. Na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe znajdującym się na obszarze Natura 2000 zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z ustaleniami planu ochrony obszarów Natura 2000 uwzględnionym w planie urządzenia lasu.
- Art. 33. 1. Zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlak przyrodniczych oraz siedlak gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.
2. Przepis ust. 1, stosuje się odpowiednio do projektowanych obszarów Natura 2000, znajdujących się na terenie, o której mowa w art. 27 ust. 1, do czasu zatwierdzenia tej listy przez Komisję Europejską albo odmowy jej zatwierdzenia.
3. Plan lub projekt przedsięwzięcia o potencjalnym bezpośrednim lub pośrednim wpływie na stan obszarów Natura 2000 podlega ocenie dokonywanej na podstawie trybu i trybu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska poś względem ewentualnych skutków planu lub przedsięwzięcia w odniesieniu do siedlak przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Plan lub projekt przedsięwzięcia związany bezpośrednio z ochroną obszarów Natura 2000 lub wynikający z tej ochrony nie podlega ocenie, o której mowa w ust. 3.
5. Koszt wykonania oceny, o której mowa w ust. 3, ponosi podmiot zamierzający zrealizować plan lub projekt przedsięwzięcia.
6. Na podstawie oceny, o której mowa w ust. 3, właściwy miejscowo wojewoda, a na obszarach morskich dyrektor właściwego urzędu morskiego, zezwala na realizację planu lub projektu przedsięwzięcia w razie stwierdzenia braku negatywnego wpływu tego planu lub przedsięwzięcia na siedlak przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, oraz po uzyskaniu opinii właściwych miejscowo rad gmin. Niezłożenie opinii w terminie 30 dni uznaje się za brak uwag.
- Art. 34. 1. Jeżeli przesłaniają za tym konieczne wymogi nadzoru interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo wojewoda, a na obszarach morskich dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub przedsięwzięcia, które mogą mieć negatywny wpływ na siedlak przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Jeżeli na obszarze Natura 2000 występuje siedlak lub gatunek o znaczeniu priorytetowym, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu:
 - 1) ochrony zdrowia i życia ludzi;
 - 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;
 - 3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
 - 4) wynikającej z koniecznych wymogów nadzoru interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.
- Art. 35. 1. Wydając zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, wojewoda lub dyrektor urzędu morskiego ustala zakres, miejsce, termin i sposób wykonania kompensacji przyrodniczej.
2. Koszty kompensacji przyrodniczej podnosi podmiot realizujący plan lub przedsięwzięcie.
3. Wojewoda lub dyrektor urzędu morskiego nadzoruje wykonanie kompensacji przyrodniczej.
4. Wojewoda lub dyrektor urzędu morskiego informuje ministra właściwego do spraw środowiska o zezwoleniach, o których mowa w art. 34, o ich wykorzystaniu oraz o skutkach realizacji planu lub przedsięwzięcia i wykonanej kompensacji przyrodniczej.
- Art. 36. 1. Na obszarach Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 2, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybna, a także amatorski polow ryb, jeżeli nie zagrozą one zachowaniu siedlak przyrodniczych oraz siedlak roślin lub zwierząt ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.
2. Prowadzenie działalności, o której mowa w ust. 1, na obszarach Natura 2000 wchodzących w skład parków narodowych i rezerwatów przyrody, jest dozwolone wyłącznie w zakresie, w jakim nie narusza to zakazów obowiązujących na tych obszarach.
3. Jeżeli działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka lub rybna wymaga dostosowania do wymogów ochrony obszarów Natura 2000, na którym nie mają zastosowania programy wsparcia z trybu ochrania dobrobytu, wojewoda może zawrzeć umowę z właścicielem lub posiadaczem obszaru, z wyjątkiem zarządców nieruchomości Skarbu Państwa, która zawiera wykaz niezbędnych działań, sposobów i terminów ich wykonania oraz warunki i terminy rozliczenia należności za wykonane czynności, a także wartość kompensaty za utracenie dobrobytu wynikające z wprowadzonych ograniczeń.
- Art. 37. Jeżeli działaniem na obszarze Natura 2000 zostały podjęte bez zezwolenia, o którym mowa w art. 33 ust. 6, lub bez przeprowadzenia oceny, o której mowa w art. 33 ust. 3, wojewoda nakazuje ich natychmiastowe wstrzymanie i podjęcie w wyznaczonym terminie niezbędnych czynności w celu przywrócenia poprzedniego stanu danego obszaru, jego części lub chronionych na nim gatunków.
- Art. 38. Minister właściwy do spraw środowiska składa do Komisji Europejskiej raporty i notyfikacje dotyczące obszarów Natura 2000 oraz występuje o opinie w sprawie tych obszarów.

Art. 39. Koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci obszarów Natura 2000 w zakresie nieobjętym finansowaniem przez Wspólnotę Europejską są finansowane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska, oraz z funduszy celowych.

Art. 40. 1. Pomnikami przyrody są pojęciowo twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajoobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy, gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

2. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samojędnego, całkowitego rozpadu.

3. Minister właściwy do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia, kryteria uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody, kienując się potrzebą ochrony drzew i krzewów ze względu na ich wielkość, wiek, pokój i znaczenie historyczne, a odnośnie tworów przyrody nieożywionej - ze względu na ich znaczenie naukowe, estetyczne i krajoobrazowe.

Art. 41. 1. Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jasłone lub schroniska podskalne wraz z namaliskami oraz fragmenty eksponowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

2. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

Art. 42. Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wody, stópole i stódlone oczka wodne, keyy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodne skałne, skarpy, kamienie, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich osioje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przemieszczania.

Art. 43. Zespołami przyrodniczo-krajoobrazowymi są fragmenty krajoobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Art. 44. 1. Ustanowienie pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajoobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody, albo uchwały rady gminy, jeżeli wojewoda nie ustanowił tych form ochrony przyrody.

2. Rozporządzenie wojewody lub uchwała rady gminy, o których mowa w ust. 1, określa ją nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującą nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla tego obiektu, obszaru lub jego części, wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 45 ust. 1.

3. Zniesienia formy ochrony przyrody, o której mowa w ust. 1, dokonuje organ, który ustanowił daną formę ochrony przyrody.

4. Zniesienie formy ochrony przyrody, o której mowa w ust. 1, następuje w razie utraty wartości przyrodniczych, ze względu na które ustanowiono formę ochrony przyrody, lub w razie konieczności realizacji inwestycji celu publicznego lub zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

Art. 45. 1. W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajoobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwszostomowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkadzania i zanieczyszczania gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybacej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wycinania gnojów, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk, zwińrzecy i złozonej licy, z wyjątkiem anatomicznego potowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybactwem i łowiectwem;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkadzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub osioj roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

- 1) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 2) realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 3) zadan z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 4) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Art. 46. 1. Ochrona gatunkowa na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podanych na zagrożenia i zagrożonych

wyginiciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

2. W celu ochrony osioj i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub osioj, miejsce rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalone strefy ochrony.

Art. 47. 1. Rośliny, zwierzęta i grzyby gatunków zagrożonych wyginiciem w środowisku przyrodniczym podlegają ochronie ex situ w ogrodach zoologicznych, ogrodach botanicznych lub bankach genów.

2. Ochrona ex situ gatunków, o których mowa w ust. 1, powinna zmierzać do przywrócenia osobników tych gatunków do środowiska przyrodniczego.

Art. 48. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

1) gatunki dziko występujących roślin:

- a) objętych ochroną ściśłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
- b) objętych ochroną częściową,
- c) objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d) wymagających ustalenia stref ochrony ich osioj lub stanowisk.

2) zakazy właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków roślin, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 51 ust. 1, i odstępstwa od zakazów, wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 51 ust. 2,

3) sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony

- kienując się potrzebą ochrony dziko występujących zwierząt, ich siedlisk, osioj lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej;

Art. 49. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

1) gatunki dziko występujących:

- a) zwierząt objętych ochroną ściśłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
- b) zwierząt objętych ochroną częściową,
- c) zwierząt objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d) ptaków, które mogą być sprzedawane, transportowane i przetrzymywane w celach handlowych, jeżeli zostały legalnie ułapane,
- e) zwierząt wymagających ustalenia stref ochrony osioj, miejsce rozrodu lub regularnego przebywania.

2) zakazy właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków zwierząt, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 52 ust. 1, i odstępstwa od zakazów, wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 52 ust. 2,

3) sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony

- kienując się potrzebą ochrony dziko występujących zwierząt, ich siedlisk, osioj lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej;

Art. 50. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

1) gatunki dziko występujących grzybów:

- a) objętych ochroną ściśłą,
- b) objętych ochroną częściową,
- c) objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d) wymagających ustalenia stref ochrony ich osioj lub stanowisk.

2) zakazy właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków grzybów, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 51 ust. 1, i odstępstwa od zakazów, wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 51 ust. 2,

3) sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony

- kienując się potrzebą ochrony dziko występujących grzybów, ich siedlisk, osioj lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej;

Art. 51. 1. W stosunku do dziko występujących roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) zrywania, niszczenia i uszkadzania,
- 2) niszczenia ich siedlisk i osioj,
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej i gleby w osiojach;
- 4) pozyskiwania, zbioru, przetrzymywania, posiadania, preparowania i przetwarzania całych roślin oraz grzybów i ich części;
- 5) zbrywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny roślin i grzybów żywych, martwych, przetworzonych i preparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
- 6) wwożenia z zagranicy, wwożenia poza granicę państwa roślin i grzybów żywych, martwych, przetworzonych i preparowanych, a także ich części i produktów pochodnych.

2. W stosunku do dziko występujących roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1, dotyczące:

- 1) wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybacej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów,

2) usuwania roślin oraz grzybów niszczących materiały lub obiekty budowlane;
3) pozyskiwania gatunków roślin, o których mowa w art. 48 pkt 1 lit. c, oraz grzybów, o których mowa w art. 50 pkt 1 lit. c, lub ich części i produktów pochodnych przez podmioty, które uzyskały zezwolenie wojewody na ich pozyskiwanie;
4) przetrzymywania, zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych roślin, o których mowa w pkt 3, oraz ich części i produktów pochodnych.

Art. 52. 1. W stosunku do dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) zabijania, okaleczania, chwytania, **transportu**, pozyskiwania, przetrzymywania, a także posiadania żywych zwierząt;
 - 2) zbierania, przetrzymywania i posiadania zwierząt martwych, w tym spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
 - 3) niszczenia ich jaj, postaci młodości i form rozwojowych;
 - 4) niszczenia ich siedlisk i ostoi;
 - 5) niszczenia ich gniazd, nor, legowisk, zerem, tam, tarłisk, zimowisk i innych schronień;
 - 6) wybiegania, posiadania i przechowywania ich jaj;
 - 7) wyrabiania, posiadania i przechowywania wydmuszek;
 - 8) preparowania martwych zwierząt lub ich części, w tym znalezionych;
 - 9) zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny **zwierząt żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych**, a także ich części i produktów pochodnych;
 - 10) wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa zwierząt żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
 - 11) umyślnego płoszenia i niepokojenia;
 - 12) fotografowania, filmowania i obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie;
 - 13) przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca;
 - 14) przemieszczania urodzonych i hodowanych w niewoli do stanowisk naturalnych.
2. W stosunku do dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1, dotyczące:

- 1) usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd z budek dla ptaków i sasków;
 - 2) usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich z obiektów budowlanych i terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne;
 - 3) chwytania na terenach zabudowanych przez podmioty upoważnione przez wojewodę zabłąkanych zwierząt i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania;
 - 4) chwymania zwierząt ramiwych i osiablonych w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczania do ośrodków rehabilitacji zwierząt oraz przetrzymywania w tych ośrodkach na czas odzyskania zdolności samodzielnego życia i przywrócenia ich do środowiska przyrodniczego;
 - 5) wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybactwej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów;
 - 6) pozyskiwania gatunków zwierząt, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. c, lub ich części i produktów pochodnych przez podmioty, które uzyskały zezwolenie wojewody na to pozyskiwanie;
 - 7) przetrzymywania, zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa żywych, martwych i spreparowanych zwierząt, o których mowa w pkt 6, oraz ich części i produktów pochodnych.
- Art. 53. Wojewoda, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić na terenie województwa, na czas określony, ochronę gatunków roślin, zwierząt lub grzybów nieobjętych ochroną określona w przepisach, o których mowa w art. 48-50, a także właściwe dla nich zakazy wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 51 ust. 1 oraz art. 52 ust. 1, a także odstępstwa od zakazów, o których mowa w art. 51 ust. 2 oraz art. 52 ust. 2.

Art. 54. Chwywanie lub zabijanie dziko występujących zwierząt, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. b, nie może być wykonywane przy użyciu:

- 1) osiępionych lub okaleczonych zwierząt jako wabików;
- 2) urządzeń odnawiających nagrania głosów zwierząt;
- 3) urządzeń elektrycznych lub elektronicznych, mogących zabijać lub ogłuszać;
- 4) sztucznych źródeł światła;
- 5) luster i innych urządzeń oślepiających;
- 6) urządzeń wzynających ułatwiających strzelanie w nocy, w tym powiększających lub przetwarzających obraz oraz oświeblających cel;
- 7) materiałów wybuchowych;
- 8) sieci działających niewybiórczo;
- 9) pułapek działających niewybiórczo;
- 10) kuszy;
- 11) truciizn lub przynęt zatrutych albo zawierających środki usypiające;
- 12) gazów i dymów stosowanych do wypłaszania;
- 13) automatyki lub półautomatycznej broni z magazynkiem mieszczącym więcej niż 2 naboje;
- 14) statków powietrznych;

15) pojazdów silnikowych w ruchu;

16) siatek i haków;

17) łodzi prowadzonych z prędkością większą niż 5 kilometrów na godzinę.

Art. 55. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, sposoby obrączkowania ptaków, wzory obrączek oraz materiały, z jakich mogą być wykonane obrączki, kierując się potrzebą ochrony ptaków przed niekontrolowanymi i niewłaściwym obrączkowaniem.

Art. 56. 1. Minister właściwy do spraw środowiska może zezwolić na zbior roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową, chwytanie, odławianie lub zabijanie zwierząt objętych ochroną gatunkową oraz na inne czynności podlegające zakazom lub ograniczeniom w stosunku do gatunków:

- 1) objętych ochroną ścisłą;
 - 2) objętych ochroną częściową, jeżeli zezwolenie dotyczy obszaru wykraczającego poza granicę jednego województwa lub jeżeli ma to związek z działaniami podejmowanymi przez ministra właściwego do spraw środowiska, w tym dotyczącymi realizacji krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej; programów ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem lub realizacji umów międzynarodowych.
2. Wojewoda na obszarze swojego działania może zezwolić:

- 1) w stosunku do gatunków objętych ochroną częściową - na pozyskiwanie lub zbior roślin lub grzybów, ich części i produktów pochodnych oraz pozyskiwanie, chwytanie lub zabijanie zwierząt, a także na inne czynności podlegające zakazom lub ograniczeniom;
- 2) w stosunku do gatunków objętych ochroną ścisłą - na zbieranie, przetrzymywanie i posiadanie martwych, w tym spreparowanych zwierząt, ich części i produktów pochodnych, a także na fotografowanie i filmowanie mogące powodować niepokojenie lub płoszenie.

3. Zezwolenia na pozyskiwanie roślin, zwierząt i grzybów w lasach wydaje się w porozumieniu z właścicielem lub zarządcą lasu.

4. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 i 2, z zastrzeżeniem ust. 5, mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla dziko występującej populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów oraz:

- 1) wynikają z potrzeby ochrony innych dziko występujących gatunków roślin, zwierząt, grzybów oraz ochrony siedlisk przyrodniczych lub
 - 2) wynikają z konieczności ograniczenia poważnych szkód w gospodarce, w szczególności rolnej, leśnej lub rybactwej, lub
 - 3) jeżą w interesie zdrowia i bezpieczeństwa powszechnego, lub
 - 4) wynikają z innych koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska, lub
 - 5) są niezbędne w realizacji badań naukowych i programów edukacyjnych lub w realizacji celów związanych z odbudową populacji, reintrodukcją gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, albo do celów działań reprodukcyjnych, w tym do szlucznego rozmnażania roślin, lub
 - 6) umożliwiają, w ściśle kontrolowanych warunkach, selektywne i w ograniczonym stopniu, zbior lub przetrzymywanie roślin i grzybów oraz chwytanie lub przetrzymywanie zwierząt gatunków objętych ochroną ścisłą w liczbie określonej przez wydającego zezwolenie.
5. Zezwolenia na pozyskiwanie roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być wydane, jeżeli nie spowodują zagrożenia dla dziko występującej populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów.

6. Zezwolenie może być wydane na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) cel czynności, na którą może być wydane zezwolenie;
- 3) opis czynności, na którą może być wydane zezwolenie;
- 4) nazwę gatunku lub gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 5) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy wniosek;
- 6) sposób, miejsce i czas wykonania czynności;
- 7) wskazanie podmiotu, który będzie usmierał zwierzęta.

7. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 i 2, zawierają:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
 - 2) nazwę gatunku lub gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
 - 3) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy zezwolenie;
 - 4) opis czynności, na które wydaje się zezwolenie;
 - 5) wskazanie dozwolonych środków i sposobów chwytania, odławiania lub zabijania zwierząt albo sposobów zbioru roślin i grzybów lub sposobów wykonania innych czynności, na które wydaje się zezwolenie;
 - 6) określenie czasu i miejsca wykonania czynności, których dotyczy zezwolenie;
 - 7) wskazanie podmiotu, który będzie usmierał zwierzęta;
 - 8) określenie terminu złożenia informacji o wykorzystaniu zezwolenia.
8. Wojewoda do dnia 31 stycznia każdego roku składa ministrowi właściwemu do spraw środowiska raport o wydanych zezwoleniach w roku poprzednim, zawierający informacje, o których mowa w ust. 7 pkt 2-7, oraz informację o wykorzystaniu zezwoleń.
9. Minister właściwy do spraw środowiska przygotowuje i przedstawia Komisji Europejskiej raporty dotyczące ochrony gatunkowej, które obowiązują sporządzania wynika z przepisów prawa Unii Europejskiej.

Art. 57. 1. Minister właściwy do spraw środowiska opracowuje programy ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, zawierają:

- 1) opis sposobów prowadzenia działań ochronnych zmierzających do odbudowy populacji zagrożonych wyginięciem gatunków;
- 2) określenie czasu i miejsca wykonania działań ochronnych;
- 3) wskazanie odpowiedzialnego za wykonanie działań ochronnych;
- 4) informacje o kosztach i źródłach finansowania.

Art. 58. 1. Wojewoda, do dnia 31 marca każdego roku, przekazuje ministrowi właściwemu do spraw środowiska informacje za rok poprzedni w sprawie przypadkowego schwymania lub zabicia zwierząt gatunków objętych ochroną ściłą.

2. Na podstawie informacji, o której mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw środowiska może podjąć badania lub działania ochronne, zapobiegające przypadkowemu chwytnianiu lub zabijaniu zwierząt.

Art. 59. Organy ochrony przyrody są obowiązane do inicjowania i wspierania badań naukowych w zakresie:

- 1) ochrony siedlisk przyrodniczych;
- 2) ochrony siedlisk roślin i siedlisk zwierząt objętych ochroną gatunkową;
- 3) ochrony zwierząt prowadzących wędrówki tryb życia oraz ich siedlisk położonych na trasach wędrówek, a także miejsc ich zimowania lub gniazdowania;
- 4) ustalania zmienności liczebności populacji gatunków roślin i zwierząt;
- 5) opracowania i doskonalenia sposobów zapobiegania szkodom powodowanym przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową;
- 6) opracowania i doskonalenia sposobów zapobiegania przypadkowemu chwytnianiu lub zabijaniu zwierząt objętych ochroną gatunkową;
- 7) okreśniania wpływu niekorzystnych skutków zanieczyszczenia środowiska na liczebność populacji roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową.

Art. 60. 1. Organy ochrony przyrody podejmują działania w celu ratowania zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową, polegające na przeniesieniu tych gatunków do innych miejsc, eliminowaniu przyczyn ich zagrożenia, podejmowaniu ochrony ex situ oraz tworzeniu warunków do ich rozmnażania.

2. Jeżeli stwierdzone lub przewidywane zmiany w środowisku zagrażają lub mogą zagrażać roślinom, zwierzętom lub grzybom objętym ochroną gatunkową, wojewoda, a na obszarach morskich minister właściwy do spraw środowiska, jest obowiązany, po zasięgnięciu opinii właściwej wojewódzkiej rady ochrony przyrody oraz zarządcy lub właściciela terenu, podjąć działania w celu zapewnienia trwałego zachowania gatunku, jego siedliska lub osioi, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy stanu ochrony jego siedliska lub osioi.

3. Wojewoda może ustalić i likwidować, w drodze decyzji administracyjnej:

- 1) strefy ochrony osioi oraz stanowisk roślin objętych ochroną gatunkową, o których mowa w art. 48 pkt 1 lit. d;
- 2) strefy ochrony osioi, miejsce rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. e;
- 3) strefy ochrony osioi oraz stanowisk grzybów objętych ochroną gatunkową, o których mowa w art. 50 pkt 1 lit. d;
4. Granice stref ochrony, o których mowa w ust. 3, oznacza się tablicami z napisem, odpowiednio: "osioja roślin", "osioja zwierząt" albo "osioja grzybów" i informację, "osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony".
5. Wojewoda prowadzi rejestr stref ochrony, o których mowa w ust. 3.
6. W strefach ochrony, o których mowa w ust. 3, zabrania się:

- 1) przebywania osób z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochroną;
- 2) wycinania drzew lub krzewów bez zezwolenia wojewody;
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;
- 4) wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji.

Art. 61. 1. Przewożenie przez granicę państwa roślin i zwierząt należących do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej, a także ich rozpoznawalnych części i produktów pochodnych, wymaga uzyskania zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Wywóz żywych roślin należących do gatunków, o których mowa w ust. 1, pochodzących z uprawy jest dozwolony na podstawie świadectw fitosanitarnych.

3. Do wniosku o wydanie zezwolenia na import żywych zwierząt lub jaj gatunków, o których mowa w ust. 1, dołącza się opinię lub orzeczenie lekarza-weterynaryjne powiatowego lekarza weterynarii stwierdzające spełnienie przez importera warunków przetrzymywania tych gatunków, odpowiadających ich potrzebom biologicznym.

4. Do wniosku o wydanie zezwolenia na eksport gatunków, o których mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) zezwolenie na pozyskiwanie ze środowiska gatunków wymienionych we wniosku albo
- 2) wypis z dokumentacji hodowlanej lub orzeczenie lekarza-weterynaryjne powiatowego lekarza weterynarii potwierdzające urodzenie w hodowli okazów i ich rozród - w przypadku zwierząt, albo
- 3) oświadczenie wnioskodawcy o pochodzeniu roślin z uprawy.

5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jest wydawane na wniosek, po zasięgnięciu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody, w przypadkach określonych przepisami prawa Unii Europejskiej.

6. Opinię, o której mowa w ust. 5, Państwowa Rada Ochrony Przyrody wyraża w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię.

7. Minister właściwy do spraw środowiska może odmówić wydania zezwolenia, jeżeli importer, eksporter lub reeksporter, podany we wniosku o wydanie zezwolenia, był skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo mające związek z

przewożeniem przez granicę państwa roślin lub zwierząt gatunków, o których mowa w ust. 1, w okresie 3 lat od dnia uprawnienia się wyroku.

8. Minister właściwy do spraw środowiska cofa zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jeżeli:

- 1) po wydaniu zezwolenia zostaną ujawnione okoliczności, o których mowa w ust. 7, uzasadniające odmowę wydania zezwolenia;
- 2) zezwolenie zostało użyte niezgodnie z warunkami w nim zawartymi.

Art. 62. 1. Koszy transportu oraz utrzymywania roślin lub zwierząt, o których mowa w art. 61 ust. 1, przewożonych przez granicę państwa bez zezwolenia i zatrzymanych przez organy celne, ponosi Skarb Państwa, a ich rozliczenia dokonuje wojewoda właściwy ze względu na położenie podmiotu, któremu zostały przekazane zatrzymane rośliny lub zwierzęta.

2. Zatrzymane żywe rośliny lub zwierzęta mogą być przekazywane do ogrodów botanicznych, ogrodów zoologicznych lub ośrodków rehabilitacji zwierząt.

3. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określa, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania z żywymi roślinami lub zwierzętami, o których mowa w ust. 1, oraz rozliczenia kosztów, o których mowa w ust. 1, kierując się potrzebą zapewnienia właściwych warunków przetrzymywania roślin i zwierząt.

Art. 63. 1. Minister właściwy do spraw środowiska prowadzi rejestr instytucji naukowych uprawnionych do przewożenia w celach naukowych przez granicę państwa bez zezwolenia, o którym mowa w art. 61 ust. 1, okazów zielinkowych lub okazów muzealnych zakonserwowanych, zamieszanych albo w inny sposób utrwalonych lub żywego materiału roślinnego, w celu niedopłanej wymiany, użyczenia lub darowizny.

2. Instytucja naukowa ubiegająca się o wpis do rejestru powinna spełniać następujące warunki:

- 1) okaz, o którym mowa w ust. 1, są gromadzone w kolekcje;
 - 2) kolekcja jest wykorzystywana jedynie w celach naukowych i dydaktycznych;
 - 3) kolekcje stanowią jedynie okaz, których pozyskiwanie nastąpiło zgodnie z przepisami ustawy;
 - 4) kolekcja jest przechowywana pod opieką osoby wyznaczonej przez kierownika instytucji naukowej w warunkach uniemożliwiających jej zniszczenie;
 - 5) okaz w kolekcji są oznakowane w sposób umożliwiający ich identyfikację;
 - 6) posiadają katalog przetrzymywanych w kolekcji okazów, z wyszczególnieniem okazów, które mogą być udostępniane w drodze niedopłanej wymiany, użyczenia lub darowizny;
 - 7) katalog, o którym mowa w pkt 6, jest udostępniany zainteresowanym instytucjom naukowym.
3. Wpisanie do rejestru, o którym mowa w ust. 1, następuje na wniosek zainteresowanej instytucji naukowej. Do wniosku dołącza się kopie katalogu okazów, o którym mowa w ust. 2 pkt 6, oraz oświadczenia o zgodności kopii katalogu okazów z oryginałem oraz o spełnieniu warunków, o których mowa w ust. 2.

4. Minister właściwy do spraw środowiska, po wpisaniu instytucji naukowej do rejestru, o którym mowa w ust. 1, wydaje zaświadczenie.

5. Instytucja naukowa wpisana do rejestru, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązana do:

- 1) aktualizacji katalogu okazów, o którym mowa w ust. 1;
- a) stanowiących kolekcje;
- b) przekazanych innym, uprawnionym na podstawie umów międzynarodowych, instytucjom naukowym;
- 2) składania ministrowi właściwemu do spraw środowiska, do dnia 31 stycznia każdego roku, raportu za rok ubiegły z działalności w zakresie niedopłanej wymiany, użyczenia lub darowizny okazów, o których mowa w ust. 1, oraz informacji o celu wykorzystania otrzymanych okazów;
6. Wyłączenie instytucji naukowej z rejestru może nastąpić, jeżeli instytucja naukowa przestała spełniać warunki, o których mowa w ust. 2, lub nie aktualizuje katalogu.
7. Przewożenie przez granicę państwa okazów, o których mowa w ust. 1, wymaga oznakowania etykietą opakowania, w którym okazy są przewożone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej.
8. Wojewoda właściwy ze względu na miejsce siedziby instytucji naukowej dokonuje kontroli aktualizacji katalogu oraz spełnienia warunków, o których mowa w ust. 2.
9. O wynikach kontroli wojewoda powiadamia ministra właściwego do spraw środowiska w terminie 30 dni od dnia zakończenia kontroli.

Art. 64. 1. Posiadacz zwierząt, o których mowa w art. 61 ust. 1, zaliczonych do psów, gadoń, ptaków lub ssaków, a także prowadzący ich hodowlę, jest obowiązany do piśmiennego zgłoszenia ich do rejestru.

2. Obowiązek zgłoszenia do rejestru, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy:

- 1) ogrodów zoologicznych;
- 2) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami, o których mowa w art. 61 ust. 1;
- 3) czasowego przetrzymywania zwierząt w celu leczenia i rehabilitacji.

3. Rejestr, o którym mowa w ust. 1, prowadzi starosta właściwy ze względu na miejsce przetrzymywania zwierząt lub prowadzenia ich hodowli.

4. Rejestr, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać następujące dane:

- 1) dane:
 - a) dokonania wpisu,
 - b) dokonania zmiany danych wpisanych do rejestru,
 - c) wykreślenia z rejestru;
- 2) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę posiadacza lub prowadzącego hodowlę;
- 3) adres miejsca przetrzymywania zwierząt lub prowadzenia hodowli;
- 4) liczbę zwierząt posiadanych lub hodowanych;

- 6) datę, miejsce urodzenia lub wyklucia zwierzęcia;
- 7) datę wejścia w posiadanie zwierzęcia oraz źródło jego pochodzenia;
- 8) pięć zwierzęcia, jeżeli jest możliwa do ustalenia;
- 9) opis trwałego oznakowania zwierzęcia, jeżeli jest oznakowane;
- 10) cel przetrzymywania lub prowadzenia hodowli zwierzęcia;
- 11) numer i datę wydania:
 - a) zezwolenia na import zwierzęcia do kraju albo
 - b) zezwolenia na schwytywanie zwierzęcia w środowisku, albo
 - c) dokumentu wydanego przez powiatowego lekarza weterynarii, potwierdzającego urodzenie zwierzęcia w hodowli, albo
 - d) innego dokumentu stwierdzającego legalność pochodzenia zwierzęcia.
5. Obowiązek zgłoszenia do rejestru lub wykazienia z rejestru powstaje z dniem nabycia lub zbycia, wwozu do kraju lub wywozu za granicę państwa, wejścia w posiadanie zwierzęcia, jego utraty lub śmierci. Wniosek o dokonanie wpisu lub wykazienia z rejestru powinien być złożony właściwemu staroście w terminie 14 dni od dnia powstania tego obowiązku.
6. Do wniosku o dokonanie wpisu do rejestru załącza się kopię dokumentu, o którym mowa w ust. 4 pkt 11.
7. W razie zmiany danych, o których mowa w ust. 4 pkt 2-11, przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.
8. Wpisanie do rejestru starościa potwierdza wydaniem zaświadczenia.
9. Podmiot, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, są obowiązane do posiadania i przekazywania wraz ze sprzedawanym zwierzęciem oryginału lub kopii dokumentu, o którym mowa w ust. 4 pkt 11. Kopia ta powinna być, przez podmiot sprzedający zwierzę, zapożyczona w numer nadawany według numeracji ciągłej, datę wystawienia, pieczęć i podpis osoby sprzedającej, informację o liczbie zwierząt, dla których została wystawiona, a jeżeli kopiowany dokument dotyczy więcej niż jednego gatunku, także o ich przynależności gatunkowej.
10. Koszty związane ze znakowaniem, zgodnym z przepisami prawa Unii Europejskiej, zwierząt, o których mowa w ust. 1, pokrywa posiadacz zwierzęcia lub prowadzący hodowlę.

Rozdział 3

Ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne oraz ośrodki rehabilitacji zwierząt

- Art. 65. 1.** Ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne oraz tereny przewidziane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na rozbudowę istniejących lub budowę nowych ogrodów podlegają ochronie w celu zapewnienia ich prawidłowej działalności i rozwoju.
2. Ochrona, o której mowa w ust. 1, polega na zakazie:
- 1) wznoszenia na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego obiektów budowlanych i urządzeń niezwiązanych z ich działalnością;
 - 2) zmniejszenia obszaru ogrodu botanicznego lub zoologicznego na rzecz działalności niezwiązanej z ich rolą i przeznaczaniem;
 - 3) zmiany na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego lub w ich sąsiedztwie stosunków wodnych, w tym obniżenia poziomu wód gruntowych;
 - 4) zanieczyszczania na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego lub w ich sąsiedztwie powierzchni ziemi, wód i powietrza;
 - 5) wznoszenia w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego obiektów budowlanych lub urządzeń przeznaczonych do prowadzenia działalności produkcyjnej lub usługowej, wpływających szkodliwie na warunki przyrodnicze niezbędne do prawidłowego funkcjonowania ogrodów.
3. Sposoby korzystania z ogrodu botanicznego lub zoologicznego ustala w regulaminie zarządzający ogrodem.
- Art. 66. 1.** W studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się potrzeby funkcjonowania i rozwoju istniejących lub projektowanych ogrodów botanicznych lub zoologicznych.
2. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta przed wydaniem decyzji w sprawie ustalenia warunków zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego informuje o planowanej inwestycji zarządzającego ogrodem, który w terminie 30 dni może zgłosić zastrzeżenia i wnioski.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio przy rozpatrywaniu wniosku o wyrażenie zgody na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego znajdującego się w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego, jeżeli zmiana ta mogłaby mieć niekorzystny wpływ na funkcjonowanie ogrodu.
- Art. 67. 1.** Utworzenie i prowadzenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego wymaga uzyskania zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska.
2. Zezwolenie wydaje się po zasięgnięciu opinii wojewody właściwego ze względu na miejsce położenia ogrodu botanicznego lub zoologicznego, a także opinii organizacji zrzeszającej przedstawicieli ogrodów botanicznych lub zoologicznych.
3. Wniosek o wydanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:
- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie podmiotu zarządzającego ogrodem botanicznym lub zoologicznym, odpowiedzialnego za jego funkcjonowanie;
 - 3) projekt zagospodarowania terenu ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
 - 4) wskazanie położenia i obszaru ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
 - 5) opis zakresu działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego.

4. Do wniosku, o którym mowa w ust. 3, należy dołączyć:
- 1) wyrys z mapy ewidencji gruntów, na których ma być utworzony ogród botaniczny lub zoologiczny;
 - 2) wypis z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub informację na temat warunków zabudowy terenu projektowanej lokalizacji ogrodu botanicznego lub zoologicznego.
5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie położenia i obszaru ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
 - 3) opis zakresu działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
 - 4) warunki prowadzenia działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego oraz termin, w którym mają one być sphone.
6. Zezwolenie wydaje się na czas nieokreślony. Sprawdzenie warunków, o których mowa w ust. 5 pkt 4, następuje po upływie wyznaczonego terminu.
- Art. 68. 1.** Minister właściwy do spraw środowiska może cofnąć lub zmienić zezwolenie, o którym mowa w art. 67 ust. 1, jeżeli podmiot, który uzyskał to zezwolenie:
- 1) nie spełnia warunków prowadzenia działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
 - 2) nie przestrzega zakresu działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
 - 3) nie spełnia obowiązków, o których mowa w art. 69 ust. 1;
 - 4) nie zapewnia warunków określonych w przepisach, o których mowa w art. 70;
 - 5) nie usunie w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 2 lata, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli przeprowadzonej przez wojewodę i inne organy uprawnione na podstawie odrębnych przepisów.
2. Jeżeli zezwolenie, o którym mowa w art. 67 ust. 1, zostanie cofnięte, ogród botaniczny lub zoologiczny podlega likwidacji.
3. W razie likwidacji ogrodu zoologicznego podmiot zarządzający tym ogrodem jest obowiązany zapewnić utrzymanym zwierzętom warunki odpowiadające ich potrzebom biologicznym.
4. W decyzji o cofnięciu zezwolenia podaje się termin jej wykonania oraz wskazuje organ nadzorujący likwidację ogrodu botanicznego lub zoologicznego.
- Art. 69. 1.** Do obowiązków podmiotów, które uzyskały zezwolenie, o którym mowa w art. 67 ust. 1, należy:
- 1) uczestnictwo w badaniach naukowych, które mają na celu ochronę gatunków zagrożonych wyginięciem w stanie wolnym;
 - 2) edukację w zakresie ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów, z uwzględnieniem ochrony różnorodności biologicznej;
 - 3) prowadzenie upraw roślin oraz hodowli zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem, w celu ich ochrony ex situ, a następnie wprowadzenie do środowiska przyrodniczego w ramach programów ochrony tych gatunków;
 - 4) przetrzymywanie roślin lub zwierząt w warunkach odpowiadających ich potrzebom biologicznym;
 - 5) prowadzenie dokumentacji hodowlanej.
2. Dokumentacja hodowlana, o której mowa w ust. 1 pkt 5, powinna zawierać następujące dane:
- 1) datę:
 - a) dokonania wpisu,
 - b) dokonania zmiany danych;
 - c) wykazienia z dokumentacji hodowlanej;
 - 2) liczbę posiadanych zwierząt;
 - 3) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
 - 4) datę i miejsce urodzenia lub wyklucia zwierzęcia;
 - 5) datę wejścia w posiadanie zwierzęcia oraz źródło jego pochodzenia;
 - 6) pięć zwierzęcia, jeżeli jest możliwa do ustalenia;
 - 7) opis trwałego oznakowania zwierzęcia, jeżeli jest oznakowane;
 - 8) numer i datę wydania zezwolenia na import zwierzęcia do kraju lub zezwolenia na jego pozyskanie albo innego dokumentu stwierdzającego legalność jego pochodzenia.
- Art. 70.** Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, warunki hodowli i utrzymywania poszczególnych grup gatunków zwierząt w ogrodzie zoologicznym, w tym:
- 1) niezbędne pomieszczenia i wyposażenie w urządzenia techniczne miejsce przebywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków;
 - 2) minimalne warunki przestrzenne dla hodowli i utrzymywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków;
 - 3) niezbędne warunki do prowadzenia reprodukcji zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków
- kierując się potrzebą zapewnienia zwierzętom hodowanym i utrzymywanym w ogrodach zoologicznych warunków odpowiadających potrzebom biologicznym poszczególnych gatunków lub grup gatunków.
- Art. 71.** W ogrodach zoologicznych hoduje się i utrzymuje zwierzęta:
- 1) urodzone i wychowane poza środowiskiem przyrodniczym;
 - 2) które poza ogrodem nie mają szansy przetrwania;
 - 3) jeżeli wymaga tego ochrona populacji lub gatunku albo realizacja celów naukowych.
- Art. 72. 1.** Do ogrodów zoologicznych sprawozdają się tylko te zwierzęta, którym w ogrodzie można zapewnić warunki odpowiadające potrzebom biologicznym danego gatunku.
2. Zwierzęta w ogrodach zoologicznych nie mogą być rozmnażane, jeżeli ich potomstwo nie zapewni się właściwych warunków hodowli i utrzymywania.

Art. 73. 1. Zabrania się hodowli i utrzymywania, poza ogrodami zoologicznymi i placówkami naukowymi prowadzącymi badania nad zwierzętami, a także rytkami, zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, w tym drapieżnych i jadowitych.

2. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, gatunki lub grupy gatunków zwierząt, o których mowa w ust. 1, wskazując kategorię zwierząt według stopnia zagrożenia dla człowieka, kładąc się potrzebą przeciwdziałania spowodowaniu, oferowaniu, nabywaniu i przetrzymywaniu zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, w celu ochrony ludzi przed tymi zwierzętami.

Art. 74. 1. Przeniesienie z ogrodu botanicznego lub ogrodu zoologicznego do środowiska przyrodniczego roślin lub zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem następuje po uzyskaniu zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 3) sposób realizacji i oceny planowanego przedsięwzięcia;
- 4) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy wniosek;
- 5) termin, miejsce i sposób przeniesienia roślin lub zwierząt do środowiska przyrodniczego.

3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię, nazwisko, adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 3) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy zezwolenie;
- 4) termin, miejsce i sposób przeniesienia roślin lub zwierząt do środowiska przyrodniczego;
- 5) termin złożenia informacji o wykorzystaniu zezwolenia.

Art. 75. 1. Utworzenie i prowadzenie ośrodka rehabilitacji zwierząt, zwanego dalej "ośrodkiem", wymaga uzyskania zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie położenia ośrodka;
- 3) opis pomieszczeń do leczenia i rehabilitacji zwierząt;
- 4) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być leczone i rehabilitowane w ośrodku, zawierający nazwę gatunków lub wyższych jednostek systematycznych grup gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 5) wskazanie osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ośrodka;
- 6) informację o możliwości zapewnienia opieki lekarsko-weterynaryjnej;
- 7) opinię właściwej miejscowo rady gminy.

3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie położenia ośrodka;
- 3) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być leczone i rehabilitowane w ośrodku, zawierający nazwę gatunków lub wyższych jednostek systematycznych grup gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
4. Minister właściwy do spraw środowiska odmawia wydania zezwolenia, jeżeli wnioskodawca nie spełnia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku;
5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może być cofnięte przez ministra właściwego do spraw środowiska w przypadku niespełnienia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku albo nieusunięcia, w wyznaczonym przez ministra właściwego do spraw środowiska terminie, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli przeprowadzonej przez wojewodę.
6. Jeżeli zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zostaje cofnięte, ośrodek podlega likwidacji.
7. W razie likwidacji ośrodka osoba odpowiedzialna za prowadzenie ośrodka jest obowiązana zapewnić leczenie i rehabilitację zwierząt.

Art. 76. 1. Zwierzęta objęte leczeniem i rehabilitacją w ośrodku nie mogą być sprzedawane.

2. Wzrostki przebywające w ośrodku powinny odpowiadać potrzebom biologicznym zwierząt w okresie ich leczenia i rehabilitacji.

3. Wojewoda może dofinansowywać z własnych środków budżetowych leczenie i rehabilitację zwierząt w ośrodkach.

Art. 77. 1. Wojewoda właściwy ze względu na miejsce położenia ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego lub ośrodka przeprowadza kontrole ogrodów botanicznych, ogrodów zoologicznych i ośrodków w zakresie ich działalności.

2. Kontroli, o której mowa w ust. 1, nie trzaski niż raz na 3 lata, dokonuje wojewoda z własnej inicjatywy lub na wniosek ministra właściwego do spraw środowiska.

3. Czynności kontrolne są wykonywane przez osoby posiadające imienne upoważnienie wydane przez wojewodę.

4. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 3, zawiera wskazanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności, wskazanie ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego lub ośrodka, który ma być kontrolowany, zakresu kontroli oraz podstawy prawnej do jej wykonywania.

5. Przed przystąpieniem do czynności kontrolnych osoba upoważniona do ich wykonywania jest obowiązana okazać upoważnienie, o którym mowa w ust. 3.

6. Osoby upoważnione do wykonywania czynności kontrolnych mają prawo do:

- 1) wstępu na teren ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego lub ośrodka;
- 2) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli;

3) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczania tych dokumentów.

7. Osoba wykonująca czynności kontrolne sporządza z tych czynności protokoły.

8. Protokoły podpisuje osoba wykonująca czynności kontrolne oraz podmiot kontrolowany.

9. W przypadku odmowy podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany, protokoły podpisuje tylko osoba wykonująca czynności kontrolne, dokonując w protokole stosownej adnotacji o odmowie podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany.

10. Protokoły, o którym mowa w ust. 7, wraz z załączeniami pokontrolnymi, wojewoda przekazuje podmiotowi kontrolowanemu oraz ministrowi właściwemu do spraw środowiska w terminie 14 dni od dnia zakończenia kontroli.

11. Podmiotowi kontrolowanemu przysługuje prawo do wniesienia umotywowanych zastrzeżeń co do ustaleń zawartych w wynikach kontroli oraz zaleceń pokontrolnych do ministra właściwego do spraw środowiska.

12. Umotywowane zastrzeżenia należy zgłosić na piśmie w terminie 14 dni od dnia otrzymania wyników kontroli i zaleceń pokontrolnych.

13. Minister właściwy do spraw środowiska, w terminie 14 dni od dnia otrzymania umotywowanych zastrzeżeń, uwzględnia je albo odmawia ich uwzględnienia.

Ochrona terenów zieleni i zadrzewień

Rozdział 4

Art. 78. Rada gminy jest obowiązana zakładać i utrzymywać w należyłym stanie tereny zieleni i zadrzewienia.

Art. 79. Zadrzewienia mogą być zakładane poza obszarami o zwartej zabudowie za zgodą właściciela gruntu.

Art. 80. 1. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczno-przyrodnicze zakładania zadrzewień, sposoby ich ochrony oraz dobór gatunków i odmian drzew i krzewów dla poszczególnych rodzajów gleb, a także określi wskaźniki powierzchniowe tych zadrzewień, kierując się potrzebą zapewnienia ochrony krajobrazu, różnorodności biologicznej, tworzenia korytarzy ekologicznych oraz potrzebą zapewnienia racjonalnej gospodarki rolną.

2. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczno-przyrodnicze zakładania zadrzewień w granicach pasa drogowego, sposoby ich ochrony oraz dobór gatunków drzew i krzewów, kładąc się potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego, ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej oraz odpowiednich warunków utrzymania dróg i bezpieczeństwa korzystania z dróg.

Art. 81. Teren położony poza obrębem miast i wsi o zwartej zabudowie, pokryty drzewostanem i nieobjęty ochroną na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568), rada gminy może uznać za park gminy, jeżeli stanowi własność gminy, a jeżeli stanowi własność innego podmiotu - za zgodą właściciela.

Art. 82. 1. Prace ziemne oraz inne prace związane z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, prowadzone w obrębie brzozy korzenowej drzew lub krzewów na terenach zieleni lub zadrzewieniach powinny być wykonywane w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom.

2. Na drogach publicznych oraz ulicach i placach środki chemiczne powinny być stosowane w sposób najmniej szkodzący terenom zieleni oraz zadrzewieniom.

3. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje środków, jakie mogą być używane w miejscach, o których mowa w ust. 2, a także warunki ich stosowania, kładąc się potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego, ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej oraz odpowiednich warunków utrzymania dróg i bezpieczeństwa korzystania z dróg.

Art. 83. 1. Usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości może nastąpić, z zastrzeżeniem ust. 2, po uzyskaniu zezwolenia wydanego przez woję, burmistrza albo przydziału miasta na wniosek posiadacza nieruchomości. Jeżeli posiadacz nieruchomości nie jest właścicielem - do wniosku dołącza się zgodę jej właściciela.

2. Zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

3. Wydanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1 i 2, może być uzależnione od przesadzenia drzew lub krzewów w miejsce wskazane przez wydającego zezwolenie albo zastąpienia ich innymi drzewami lub krzewami, w liczbie nie mniejszej niż liczba usuwanych drzew lub krzewów.

4. Wniosek o wydanie zezwolenia powinien zawierać:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę posiadacza i właściciela nieruchomości;
 - 2) tytuł prawny władania nieruchomością;
 - 3) nazwę gatunku drzewa lub krzewu;
 - 4) obwód pnia drzewa mierzonego na wysokości 130 cm;
 - 5) przeznaczenia terenu, na którym rośnie drzewo lub krzew;
 - 6) przyoczne i termin zamierzonego usunięcia drzewa lub krzewu;
 - 7) wielkość powierzchni, z której zostaną usunąć krzewy.
5. Wydanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów na obszarach objętych ochroną krajobrazową w granicach parku narodowego albo rezerwatu przyrody wymaga uzyskania zgody odpowiednio dyrektora parku narodowego albo organu zarządzającego obszarem za rezerwatu przyrody.
6. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do drzew lub krzewów:
- 1) w lasach;
 - 2) owocowych, z wyłączeniem rosnących na terenie nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz w granicach parku narodowego lub rezerwatu przyrody - na obszarach nieobjętych ochroną krajobrazową;

- 3) na plantacjach drzew i krzewów;
- 4) których wiek nie przekracza 5 lat;
- 5) usuwanych w związku z funkcjonowaniem ogrodów botanicznych lub zoologicznych;
- 6) mszczących nawięźki i inkrustację drogową, ograniczających widoczność na łukach i skrzyżowaniach, z wyłączeniem rosnących na terenie nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków;
- 7) usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu z wałów przeciwpowodziowych i terenów w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału;
- 8) które utrudniają widoczność sygnalizatorów i pociągów, a także utrudniają eksploatację urządzeń kolejowych albo powodują tworzenie na torowiskach zasp śnieżnych, usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu;
- 9) stanowiących przeszkodę lotniczą, usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu.

Art. 84. 1. Posiadacz nieruchomości ponosi opłaty za usunięcie drzew lub krzewów.

2. Opłaty nalicza i pobiera organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów.
3. Opłaty za usunięcie drzew lub krzewów ustala się w wydanym zezwoleniu.
4. Organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów odacza, na okres 3 lat od dnia wydania zezwolenia, termin uiszczenia opłaty za ich usunięcie, jeżeli zezwolenie przewiduje przesądzenie ich w inne miejsce lub zastąpienie innymi drzewami lub krzewami.

5. Jeżeli przesądzone albo posadzone w zamian drzewa lub krzewy zachowały żywotność po upływie 3 lat od dnia ich przesadzenia albo posadzenia lub nie zachowały żywotności z przyczyn niezależnych od posiadacza nieruchomości, należność z tytułu ustalonych opłat za usunięcie drzew lub krzewów podlega umorzeniu przez organ właściwy do naliczania i pobierania opłat.

6. Opłaty za usunięcie drzew lub krzewów, związane z budową dróg publicznych, pomniejsza się o koszty poniesione na tworzenie zadziwień w miejscu usuniętych drzew lub krzewów, w granicach pasa drogowego.

Art. 85. 1. Opłatę za usunięcie drzew ustala się na podstawie stawki zależnej od obwodu pnia oraz rodzaju i gatunku drzewa.

2. Stawki opłat za usuwanie drzew nie mogą przekraczać za jeden centymetr obwodu pnia mierzonego na wysokości 130 cm:
- 1) 270 zł - przy obwodzie do 25 cm;
 - 2) 410 zł - przy obwodzie od 26 do 50 cm;
 - 3) 640 zł - przy obwodzie od 51 do 100 cm;
 - 4) 1.000 zł - przy obwodzie od 101 do 200 cm;
 - 5) 1.500 zł - przy obwodzie od 201 do 300 cm;
 - 6) 2.100 zł - przy obwodzie od 301 do 500 cm;
 - 7) 2.700 zł - przy obwodzie od 501 do 700 cm;
 - 8) 3.500 zł - przy obwodzie powyżej 700 cm.
3. Jeżeli drzewo rozwija się na wysokości poniżej 130 cm, każdy pień traktuje się jako odrębne drzewo.

4. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) stawki dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew,
- 2) współczynniki różniące stawki w zależności od obwodu pnia

- kładące się zróżnicowanym kosztami produkcji poszczególnych rodzajów i gatunków drzew oraz wielkościami przyrostu obwodu pnia drzew.

5. Stawkę za usunięcie jednego metra kwadratowego powierzchni pokrytej krzewami ustala się w wysokości 200 zł.

6. Opłaty za usunięcie drzew lub krzewów z terenu uzdrowisk, obszaru ochrony uzdrowiskowej, terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz terenów zieleni są o 100 % wyższe od opłat ustalonych na podstawie stawek, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i ust. 5.

7. Stawki, o których mowa w ust. 2, ust. 4 pkt 1 i ust. 5, podlegają z dniem 1 stycznia każdego roku waloryzacji o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej.

8. Minister właściwy do spraw środowiska, w terminie do dnia 31 października każdego roku, ogłasza, w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", wysokość stawek, o których mowa w ust. 7 i art. 89 ust. 8.

Art. 86. 1. Nie pobiera się opłat za usunięcie drzew:

- 1) na których usunięcie nie jest wymagane zezwolenie;
- 2) na których usunięcie osoba fizyczna uzyskała zezwolenie na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 3) jeżeli usunięcie jest związane z odnową i pielęgnacją drzew rosnących na terenie nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków;
- 4) które zagrzają bezpieczeństwu ludzi lub mienia w istniejących obiektach budowlanych;
- 5) które zagrażają bezpieczeństwu ruchu drogowego albo bezpieczeństwu żeglugi;
- 6) w związku z przebudową drogi publicznych i linii kolejowych;
- 7) które posadzono lub wyrosły na nieruchomości po zakwalifikowaniu jej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele budowlane;
- 8) z terenów zieleni komunalnej, z parków gminnych, z ogrodów działkowych i z zadrzewień, w związku z zabiegami pielęgnacyjnymi drzew i krzewów;
- 9) które obumary lub nie rokują szansy na przetrwanie, z przyczyn niezależnych od posiadacza nieruchomości;
- 10) topoli o obwodzie pnia powyżej 100 cm, mierzonego na wysokości 130 cm, naleależących do gatunków rodzimych, jeżeli została zastąpiona w najbliższym sezonie wegetacyjnym drzewami innych gatunków;
- 11) jeżeli usunięcie wynika z potrzeb ochrony roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową lub ochrony siedlisk przyrodniczych.

12) z grobli stawów rybnych;

13) jeżeli usunięcie było związane z wykonywaniem i utrzymaniem wodnych służących kształtowaniu stosunków wodnych oraz ochronie przeciwpowodziowej w zakresie niezbędnym do wykonania i utrzymania tych urządzeń.

2. Przepisy ust. 1 pkt 1-9 i 11-13 stosuje się odpowiednio do usuwania krzewów.

Art. 87. 1. Obowiązek uiszczenia opłat, o których mowa w art. 84 ust. 1, przedstawia się z upływem 5 lat, licząc od końca roku, w którym upłynął termin uiszczenia opłat.

2. Nie można wydać decyzji w sprawie ustalenia wysokości opłaty, jeżeli od końca roku, w którym usunięto drzewa lub krzewy, upłynęło 5 lat.

3. Uiszczenie opłaty następuje w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja ustalająca wysokość opłaty stała się ostateczna.

4. W razie nieterminowego uiszczenia opłaty pobiera się odsetki za zwłokę w wysokości odsetek pobieranych za nieterminowe regulowanie zobowiązań podatkowych.

5. Opłaty niuiszczone w terminie, o którym mowa w ust. 3, podlegają wraz z odsetkami za zwłokę przymusowemu ściąganiu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

6. Na wniosek, złożony w ciągu 14 dni od dnia, w którym decyzja, o której mowa w ust. 2, stała się ostateczna, opłatę można rozłożyć na raty lub przesunąć termin jej płatności, na okres nie dłuższy niż 3 lata, jeżeli przemawia za tym sytuacja materialna wnioskodawcy.

7. Decyzje w sprawach rozłożenia opłaty na raty lub przesunięcia terminu płatności: podejmuje organ wydający zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów.

8. Jeżeli załączono płatności rat wyniosą równowartość trzech kolejnych rat, uiszczenie opłaty staje się wymagane w całości.

Art. 88. 1. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta wyznacza administracyjną karę pieniężną za:

- 1) zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności;
- 2) usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia;
- 3) zniszczenie spowodowane niewłaściwą pielęgnacją terenów zieleni, zadrzewień, drzew lub krzewów.

2. Uiszczenie kary następuje w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja ustalająca wysokość kary stała się ostateczna.

3. Termin płatności kary wymierzonych na podstawie ust. 1 odacza się na okres 3 lat, jeżeli stopień uszkodzenia drzew lub krzewów nie wyklucza zachowania ich żywotności oraz możliwości odnowienia korony drzewa i jeżeli posiadacz nieruchomości podjął działania w celu zachowania żywotności tych drzew lub krzewów.

4. Kara jest umarzana po upływie 3 lat od dnia wydania decyzji o odroczeniu kary i po stwierdzeniu zachowania żywotności drzewa lub krzewu albo odnowieniu korony drzewa.

5. W razie stwierdzenia braku żywotności drzewa lub krzewu albo nieodtworzenia korony drzewa karę uiszcza się w pełnej wysokości, chyba że drzewa lub krzewy nie zachowały żywotności z przyczyn niezależnych od posiadacza nieruchomości.

6. Karę nałożoną za zniszczenie terenów zieleni umarza się w całości, jeżeli posiadacz nieruchomości odnowił w najbliższym sezonie wegetacyjnym zniszczony teren zieleni.

7. Na wniosek, złożony w ciągu 14 dni od dnia, w którym decyzja o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 1, stała się ostateczna, karę można rozłożyć na raty na okres nie dłuższy niż 5 lat.

8. Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 3-7, podejmuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Art. 89. 1. Administracyjną karę pieniężną, o której mowa w art. 88 ust. 1, ustala się, z zastrzeżeniem ust. 5, w wysokości trzykrotnej opłaty za usunięcie drzew lub krzewów ustalonej na podstawie stawek, o których mowa w art. 85 ust. 4 pkt 1, ust. 5 i 6.

2. Jeżeli ustalenie obwodu lub gatunku zniszczonego lub usuniętego bez zezwolenia drzewa jest niemożliwe, z powodu wykaraczowania pnia i braku kłody, dane do wyliczenia administracyjnej kary pieniężnej ustala się na podstawie informacji zebranych w toku postępowania administracyjnego, powiększając ją o 50 %.

3. Jeżeli ustalenie obwodu zniszczonego lub usuniętego bez zezwolenia drzewa jest niemożliwe, z powodu braku kłody, obwód do wyliczenia administracyjnej kary pieniężnej ustala się, przyjmując najniższy promień pnia i pomniejszając wyliczony obwód o 10 %.

4. Jeżeli ustalenie wielkości powierzchni zniszczonych lub usuniętych bez zezwolenia krzewów nie jest możliwe, z powodu usunięcia gałęzi i korzeni, wielkość tę przyjmuje się na podstawie informacji zebranych w toku postępowania administracyjnego.

5. Stawki kar za zniszczenie jednego metra kwadratowego terenu zieleni wynoszą:

- 1) dla trawników - 46 zł;
- 2) dla kwiatników - 395 zł.

6. Kary ustalone, niuiszczone w wyznaczonym terminie, podlegają wraz z odsetkami za zwłokę przymusowemu ściąganiu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

7. Kary nie uiszcza się po upływie 5 lat od końca roku, w którym upłynął termin jej wniesienia.

8. Stawki kar, o których mowa w ust. 5, podlegają z dniem 1 stycznia każdego roku waloryzacji o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej.

9. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, tryb nakładania administracyjnych kar pieniężnych, o których mowa w art. 88 ust. 1, kładące się potrzebą przeciwdziałania niszczeniu terenów zieleni, drzew i krzewów oraz usuwania drzew i krzewów bez wymaganego zezwolenia.

Art. 90. Członkowie, o których mowa w art. 83-89, w zakresie, w jakim wykonywane są one przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, w odniesieniu do nieruchomości będących własnością gminy, wykonuje starosta.

Rozdział 5 Organy ochrony przyrody

Art. 91. Organami w zakresie ochrony przyrody są:

- 1) minister właściwy do spraw środowiska;
- 2) wojewoda;
- 3) starosta;
- 4) wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Art. 92. 1. Minister właściwy do spraw środowiska wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy Głównego Konserwatora Przyrody, będącego sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym tego ministra.

2. Głównego Konserwatora Przyrody powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw środowiska.

Art. 93. Wojewoda wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy wojewódzkiego konserwatora przyrody.

Art. 94. Zadania wojewody w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego wykonuje dyrektor tego parku.

Art. 95. Organami opiniotwórczo-doradczymi w zakresie ochrony przyrody są:

- 1) Państwowa Rada Ochrony Przyrody, działająca przy ministrze właściwym do spraw środowiska;
- 2) wojewódzka rada ochrony przyrody, działająca przy wojewodzie;
- 3) rada naukowa parku narodowego, działająca przy dyrektorze parku narodowego;
- 4) rada parku krajoobrazowego lub rada zespołu parków krajoobrazowych, działająca przy dyrektorze parku krajoobrazowego lub dyrektorze zespołu parków krajoobrazowych.

Art. 96. 1. Członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody w liczbie 40 na kadencję trwającą 5 lat powołuje, w drodze zarządzenia, minister właściwy do spraw środowiska spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki i organizacji ekologicznych.

2. Państwowa Rada Ochrony Przyrody wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępców oraz uchwała regulamin działania.

3. Do zadań Państwowej Rady Ochrony Przyrody należy w szczególności:

- 1) ocena realizacji ustawy;
 - 2) opiniowanie strategii, planów i programów dotyczących ochrony przyrody;
 - 3) ocena realizacji krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej;
 - 4) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących ochrony przyrody;
 - 5) przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody;
 - 6) popularyzowanie ochrony przyrody.
4. Wydatki związane z działalnością Państwowej Rady Ochrony Przyrody są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska.
- Art. 97. 1. Członków wojewódzkiej rady ochrony przyrody w liczbie od 20 do 30 na kadencję trwającą 5 lat powołuje, w drodze zarządzenia, wojewoda spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki, organizacji ekologicznych i Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz sejmiku województwa.
2. Wojewódzka rada ochrony przyrody wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępców oraz uchwała regulamin działania.

3. Do zadań wojewódzkiej rady ochrony przyrody należy w szczególności:

- 1) ocena realizacji zadań w zakresie ochrony przyrody;
 - 2) opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie ochrony przyrody wydawanych przez wojewodę;
 - 3) przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody;
 - 4) opiniowanie planów rozwoju i strategii wojewódzkich w zakresie ochrony przyrody.
4. Wydatki związane z działalnością wojewódzkiej rady ochrony przyrody są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest wojewoda.

Art. 98. 1. Członków rady naukowej parku narodowego w liczbie od 10 do 20 na kadencję trwającą 5 lat powołuje, w drodze zarządzenia, minister właściwy do spraw środowiska spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki i organizacji ekologicznych oraz właściwych miejscowo samorządów wojewódzkich i samorządów gminnych.

2. Rada naukowa parku narodowego wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępcę oraz uchwała regulamin działania.

3. Do zadań rady naukowej parku narodowego należy w szczególności:

- 1) ocena stanu zasobów, tworów i składników przyrody;
 - 2) opiniowanie projektu planu ochrony i zadań ochronnych;
 - 3) ocena realizacji ustaleń planu ochrony, rocznych zadań ochronnych i skuteczności zabiegów ochronnych;
 - 4) opiniowanie programów badawczych i naukowych w zakresie ochrony przyrody;
 - 5) przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody i funkcjonowania parku narodowego.
4. Wydatki związane z działalnością rady naukowej parku narodowego są pokrywane z budżetu państwa, z części przeznaczanej na działalność parków narodowych.

Art. 99. 1. Członków rady parku krajoobrazowego lub rady zespołu parków krajoobrazowych w liczbie od 10 do 20 na kadencję trwającą 5 lat powołuje, w drodze zarządzenia, wojewoda spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki i organizacji ekologicznych oraz przedstawicieli właściwych miejscowo samorządów wojewódzkich, samorządów gminnych i organizacji gospodarczych.

2. Członków rady parku krajoobrazowego lub rady zespołu parków krajoobrazowych położonych na terenie kilku województw powołuje wojewoda tego województwa, na którego obszarze znajduje się największa część parku lub zespołu parków, w porozumieniu z pozostałymi wojewodami.
3. Rada parku krajoobrazowego lub rada zespołu parków krajoobrazowych wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępców oraz uchwała regulamin działania.
4. Do zadań rady parku krajoobrazowego lub rady zespołu parków krajoobrazowych należy w szczególności:

- 1) ocena stanu zasobów, tworów i składników przyrody, wartości kulturowych oraz ustaleń programów ochrony przyrody;
 - 2) opiniowanie projektu planu ochrony;
 - 3) ocena realizacji ustaleń planu ochrony i innych zadań z zakresu ochrony przyrody;
 - 4) opiniowanie i ocena realizacji projektów i programów działalności parku krajoobrazowego lub zespołu parków krajoobrazowych w zakresie ochrony przyrody, edukacji, turystyki i rekreacji.
5. Wydatki związane z działalnością rady parku krajoobrazowego lub rady zespołu parków krajoobrazowych są pokrywane z budżetu państwa, z części której dysponentem jest właściwy wojewoda.

Art. 100. Członkom organów opiniotwórczo-doradczych, o których mowa w art. 95, zamieszkającym poza miejscowością, w której odbywa się posiedzenie, przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów na zasadach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwie lub samorządowi jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, wydanych na podstawie art. 77¹ § 2 Kodeksu pracy.

Rozdział 6 Służby ochrony przyrody

Art. 101. 1. Paściem narodowym zarządza dyrektor parku narodowego.

2. Minister właściwy do spraw środowiska powołuje dyrektora parku narodowego na okres 5 lat spośród kandydatów wyłonionych w drodze konkursu.

3. Do konkursu mogą przystąpić wyłącznie osoby posiadające:

- 1) dyplom ukończenia studiów wyższych na jednym z następujących kierunków:
 - a) biologia,
 - b) geografia,
 - c) geologia,
 - d) leśnictwo,
 - e) ochrona środowiska,
 - f) rolnictwo,
- 2) co najmniej dziesięcioletni staż pracy w zawodzie zgodnym z kierunkiem studiów, o których mowa w pkt 1, w tym trybletni staż pracy na stanowisku kierowniczym.

4. W celu przeprowadzenia konkursu minister właściwy do spraw środowiska powołuje komisję konkursową w składzie:

- 1) dwóch pracowników urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw środowiska;
- 2) dwóch przedstawicieli Państwowej Rady Ochrony Przyrody;
- 3) przedstawicieli marszałka województwa właściwego ze względu na siedzibę dyrekcji parku narodowego.

5. W toku konkursu sprawdzeniu podlegają wiedza i przedsiębiorczość niezbędne do wykonywania zadań dyrektora parku narodowego oraz umiejętności kierownicze.

6. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, sposób ogłaszania, organizację i tryb przeprowadzania konkursu oraz zadania komisji konkursowej, uwzględniając w szczególności potrzebę sprawnego przeprowadzenia konkursu oraz wszechstronnej oceny kwalifikacji kandydatów.

Art. 102. 1. Dyrektor parku narodowego reprezentuje Skarb Państwa w stosunkach cywilnoprawnych w zakresie zarządzanego mienia parku narodowego.

2. Dyrektor parku narodowego realizuje ustalenia planu ochrony oraz wydaje zarządzenia określające sposoby korzystania z obszarów parku narodowego w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych.

3. Dyrektor parku narodowego ma prawo prowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia oraz udziału w rozprawach przed sądami powszechnymi w charakterze oskarżyciela publicznego i wnoszenia odwołań od postanowień i orzeczeń tych sądów w sprawach o wykroczenia z zakresu ochrony przyrody.

4. Do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 3, dyrektor parku narodowego może upoważnić funkcjonariusza Straży Parku.

5. Do dyrektora parku narodowego należą odpowiednio zadania i kompetencje określone w art. 5 ust. 2-4, art. 9 ust. 1 i 2, art. 10, art. 13 ust. 1 pkt 1-3, art. 13a, art. 14a ust. 1 i 2, art. 26 ust. 3 i 4 oraz art. 35 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

6. Dyrektor parku narodowego współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.

Art. 103. 1. Zadania związane z ochroną przyrody, badaniami naukowymi i działalnością edukacyjną, a także ochroną mienia parku narodowego oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego wykonuje Służba Parku Narodowego.

2. Do zadań Służby Parku Narodowego należy:

- 1) realizacja ustaleń planów ochrony i zadań ochronnych;

- 2) informowanie i promocja w zakresie ochrony przyrody, w tym prowadzenie muzeum przyrodniczego, ośrodków informacji i edukacji oraz publikowanie materiałów informacyjnych i promocyjnych;
- 3) prowadzenie badań naukowych w celu określenia metod i sposobów ochrony przyrody, skuteczności działań ochronnych oraz rozpoznawania różnorodności biologicznej;
- 4) utrzymywanie w należytym stanie infrastruktury technicznej zarządzanej przez park narodowy;
- 5) udoskonalanie parku narodowego do celów naukowych, edukacyjnych, rekreacyjnych, turystycznych i sportowych.
3. Minister właściwy do spraw środowiska może powierzyć, w drodze decyzji administracyjnej, dyrektorowi parku narodowego wykonywanie zadań poza granicami parku narodowego w zakresie związanym z funkcjonowaniem i ochroną obszaru Natura 2000, w szczególności w zakresie ochrony siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz realizacji planu ochrony.
4. Minister właściwy do spraw środowiska, kierując się potrzebą doboru w Służbach Parków Narodowych osób o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, określi, w drodze rozporządzenia, stanowiska oraz wymagania kwalifikacyjne, jakie powinny spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych, z uwzględnieniem wykształcenia i stażu pracy.
- Art. 104. 1. Pracownikom Służby Parku Narodowego przysługują:
 - 1) bezpłatne mieszkanie, jeżeli stanowisko oraz charakter pracy są związane z koniecznością zamieszkania w miejscu jej wykonywania;
 - 2) Pracownicy Służby Parku Narodowego przy wykonywaniu czynności służbowych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej w przepisach prawa karnego dla funkcjonariuszy publicznych.
 3. Bezpłatne mieszkanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, przysługuje pracownikom zatrudnionym na stanowiskach:
 - 1) dyrektora parku;
 - 2) zastępcy dyrektora parku;
 - 3) głównego księgowego;
 - 4) głównego specjalisty do spraw ochrony przyrody;
 - 5) kierownika pracowni naukowo-edukacyjnej;
 - 6) głównego specjalisty do spraw udoskonalania parku;
 - 7) nadleśniczego;
 - 8) konserwatora obrębu ochronnego;
 - 9) leśniczego;
 - 10) konserwatora obwodu ochronnego;
 - 11) podleśniczego;
 - 12) starszego strażnika;
 - 13) strażnika;
 - 14) kierownika ośrodka hodowli zwierząt;
 - 15) kierownika szkoły leśnej;
 - 16) komendanta Strazy Parku;
 - 17) zastępcy komendanta Strazy Parku;
 - 18) dowódcy grupy terenowej Strazy Parku;
 - 19) starszego strażnika Strazy Parku;
 - 20) strażnika Strazy Parku.
 4. Przez bezpłatne mieszkanie należy rozumieć przydzielony pracownikowi lokal mieszkalny w budynku wielorodzinnym lub jednorodzinnym, za którego używanie pracownik nie wnosi opłat.
 5. Członkami rodziny pracownika, których uwzględnia się przy przydzielaniu lokalu mieszkalnego, są pozostający z pracownikiem we wspólnym gospodarstwie domowym:
 - 1) małżonek;
 - 2) dzieci (własne lub małżonka, przysposobione lub przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej) pozostające na jego utrzymaniu, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nie 25 lat;
 - 3) rodzice pracownika i jego małżonka będący na jego wyłącznym utrzymaniu lub jeżeli ze względu na wiek albo inwalidztwo, albo inne okoliczności są niezdolni do wykonywania zatrudnienia, za rodziców uważa się również ojczyma i macość oraz osoby przysposabiane;
 6. Bezpłatne mieszkanie przydziela się pracownikowi Służby Parku Narodowego na jego wniosek, który zawiera:
 - 1) imię, nazwisko i adres wnioskodawcy;
 - 2) datę i miejsce zatrudnienia;
 - 3) liczbę i stopień pokrewieństwa osób, o których mowa w ust. 5.
 7. Bezpłatne mieszkanie przydziela się z zasobów mieszkaniowych parku narodowego.
 8. Bezpłatne mieszkanie przydziela się na czas zatrudnienia na stanowisku, o którym mowa w ust. 3.
 9. Bezpłatne mieszkanie przydziela się na podstawie umowy zawieranej:
 - 1) z dyrektorem parku narodowego - przez ministra właściwego do spraw środowiska;
 - 2) z pracownikiem Służby Parku Narodowego - przez dyrektora parku narodowego.
 10. W umowie, o której mowa w ust. 9, ustala się:
 - 1) szczegółowe warunki korzystania z bezpłatnego mieszkania,
 - 2) termin zwolnienia bezpłatnego mieszkania, nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia ustania zatrudnienia na stanowisku uprawniającym do bezpłatnego mieszkania;

- 3) sposób zwalniania bezpłatnego mieszkania przez pracownika Służby Parku Narodowego przechodzącego na emeryturę lub rentę oraz możliwość przydzielenia lokalu zamiennego.
11. Pracownik Służby Parku Narodowego zwalnia bezpłatne mieszkanie wraz ze wszystkimi osobami pozostającymi z nim we wspólnym gospodarstwie domowym.
12. W razie braku możliwości przydzielenia bezpłatnego mieszkania lub zamieszkania, za zgodą dyrektora parku narodowego albo ministra właściwego do spraw środowiska, przez pracownika Służby Parku Narodowego w mieszkaniu stanowiącym własność tego pracownika, przysługują pracownikowi ekwiwalent za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania.
13. Ekwiwalent, o którym mowa w ust. 12, przysługuje się uprawnionemu pracownikowi Służby Parku Narodowego na jego wniosek, do którego załącza oświadczenie o liczbie i stopniu pokrewieństwa osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.
14. Ekwiwalent, o którym mowa w ust. 12, pracownikowi Służby Parku Narodowego oblicza dyrektor parku narodowego, a dyrektorowi parku narodowego - minister właściwy do spraw środowiska, przyjmując liczbę średniej stawki czynszu w stosunkach najmu w danej miejscowości i wielkość normatywnej powierzchni użytkowej przysługującej pracownikowi.
15. Ekwiwalent, o którym mowa w ust. 12, jest wypłacany każdego miesiąca łącznie z wynagrodzeniem.
16. Na potrzeby obliczenia i wystat. 12, jest wypłacany ekwiwalent za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania ustala się następujące wielkości normatywnej powierzchni użytkowej w przeliczeniu na liczbę osób pozostających z pracownikiem Służby Parku Narodowego we wspólnym gospodarstwie domowym:
 - 1) 35 m² - dla 1 osoby;
 - 2) 40 m² - dla 2 osób;
 - 3) 45 m² - dla 3 osób;
 - 4) 55 m² - dla 4 osób;
 - 5) 65 m² - dla 5 osób;
 - 6) 70 m² - dla 6 lub więcej osób.
17. Wielkość normatywnej powierzchni użytkowej podwyższa się o 10 m², jeżeli w lokalu mieszka osoba niepełnosprawna, wymagająca do pomieszczenia się wózka inwalidzkiego.
18. W przypadku gdy uprawnienia do bezpłatnego mieszkania przysługują dwu lub więcej osobom pozostającym we wspólnym gospodarstwie domowym, przydziela się jedno bezpłatne mieszkanie, o którym mowa w ust. 3, albo przysługujące im ekwiwalenty, o którym mowa w ust. 12.
19. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla pracowników Służby Parków Narodowych wzór legitymacji służbowej, wzory umundurowania oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk, w tym odpowiedni wzór umundurowania wyjściowego i polowego, kolor i wzór przedmiotów uzupełniających mundurowanie, wzór orła umieszczanego na czapkach, a także okresy użytkowania części umundurowania, kierując się potrzebą zapewnienia pracownikom Służby Parków Narodowych odpowiednich warunków do wykonywania zadań wymagających przebywania w terenie w różnych porach roku oraz potrzebą rozróżnienia cech umundurowania pracowników zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach.
- Art. 105. 1. Parkiem krajoobrazowym kieruje dyrektor parku krajoobrazowego.
2. Dyrektora parku krajoobrazowego powołuje wojewoda, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej rady ochrony przyrody.
3. Dyrektora parku krajoobrazowego położonego na terenie kilku województw powołuje wojewoda właściwy ze względu na siedzibę parku, w porozumieniu z pozostałymi wojewodami.
4. Do zadań dyrektora parku krajoobrazowego należy:
 - 1) ochrona przyrody, walorów krajoobrazowych oraz wartości historycznych i kulturowych;
 - 2) organizacja działalności edukacyjnej, turystycznej oraz rekreacyjnej;
 - 3) wydawanie, z upoważnienia wojewody, decyzji administracyjnych w zakresie ochrony przyrody;
 - 4) współdziałanie w zakresie ochrony przyrody z jednostkami organizacyjnymi oraz osobami prawnymi i fizycznymi;
 - 5) składanie wniosków do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących zagospodarowania przestrzennego obszarów wchodzących w skład parku krajoobrazowego.
5. Na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, znajdującym się w granicach parku krajoobrazowego, zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie lub w porozumieniu z władzami planu ochrony parku krajoobrazowego, uwzględnionym w planie urządzenia lasu.
- Art. 106. 1. W celu kierowania parkami krajoobrazowymi mogą być tworzone zespoły parków krajoobrazowych, jako jednostki budżetowe w rozumieniu przepisów o finansach publicznych.
2. Do dyrektora zespołu parków krajoobrazowych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące dyrektora parku krajoobrazowego.
- Art. 107. 1. Zadania z zakresu ochrony przyrody, walorów krajoobrazowych, wartości historycznych i kulturowych oraz działalności edukacyjnej na terenie parku krajoobrazowego wykonuje Służba Parku Krajoobrazowego.
2. Do zadań Służby Parku Krajoobrazowego należy:
 - 1) inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych, stanowisk roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową oraz ich siedlisk, a także zasługujących na ochronę twórców i składników przyrody nieożywionej;
 - 2) identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnątrzparkowych i zewnątrzparkowych parku krajoobrazowego oraz wnioskowanie o podejmowanie działań mających na celu eliminowanie lub ograniczanie tych zagrożeń i ich skutków, a także innych działań w celu poprawy funkcjonowania i ochrony parku krajoobrazowego;
 - 3) gromadzenie dokumentacji dotyczącej przyrody oraz wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych;
 - 4) realizacja zadań związanych z ochroną innych form ochrony przyrody w granicach parku krajoobrazowego;
 - 5) informowanie o przepisach o ochronie przyrody osób przebywających na obszarach podlegających ochronie oraz w miejscach, w których znajdują się twory i składniki przyrody objęte formami ochrony przyrody;

- 6) prowadzenie edukacji przyrodniczej w szkołach i wśród miejscowego społeczeństwa, a także promowanie wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i turystycznych parku krajobrazowego;
- 7) współpraca z samorządami, zarządcami obszarów parku krajobrazowego, organizacjami ekologicznymi i z innymi podmiotami, mającymi związek z ochroną parku krajobrazowego.
3. Wojewoda może powierzyć, w drodze decyzji administracyjnej, dyrektorowi parku krajobrazowego wykonywanie zadań poza granicami parku krajobrazowego w zakresie związanym z funkcjonowaniem i ochroną obszarów Natura 2000, w zakresie ochrony siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz realizacji ustaleń planu ochrony.
4. Pracownik Służby Parku Krajobrazowego ma prawo do legitymowania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody, a w razie odmowy okazania dokumentu pozwalającego na ustalenie tożsamości - zwracania się do Policji lub innych właściwych organów o ustalenie tożsamości.
5. Pracownik Służby Parku Krajobrazowego otrzymuje bezpłatne umundurowanie, które obowiązkowo może przy wykonywaniu czynności służbowych.
6. Minister właściwy do spraw środowiska, kierując się potrzebą doboru w Służbach Parków Krajobrazowych pracowników o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, określi, w drodze rozporządzenia, stanowiska oraz wymagania kwalifikacyjne, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Krajobrazowych, z uwzględnieniem wykształcenia i stażu pracy.
7. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla pracowników Służb Parków Krajobrazowych wzór legitymacji służbowej, wzory umundurowania oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk, w tym odpowiedni wzór umundurowania wyjściowego i polowego na porę roku, kolor i wzór przedmiotów uzupełniających mundurowy, wzór orła umieszczanego na czapce, a także okresy użytkowania części umundurowania, kierując się potrzebą zapewnienia pracownikom Służb Parków Krajobrazowych odpowiednich warunków do wykonywania zadań, wymagających przebywania w terenie w różnych porach roku, oraz potrzebą rozróżnienia cech umundurowania pracowników zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach.

Rozdział 7

Zwalczanie przestępstw i wykroczeń na obszarach chronionych

Art. 108. 1. W parkach narodowych zadania związane z ochroną, mienia oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody wykonują funkcjonariusze Straży Parku zaliczani do Służby Parku Narodowego.

2. Funkcjonariuszem Straży Parku może być osoba, która:
 - 1) posiada obywatelstwo polskie;
 - 2) ukończyła 21 lat;
 - 3) ma pełną zdolność do czynności prawnych;
 - 4) nie została pozbawiona praw publicznych;
 - 5) posiada co najmniej wykształcenie średnie;
 - 6) posiada nienaganną opinię właściwego miejscowo komendanta Policji;
 - 7) posiada odpowiedni stan zdrowia potwierdzony orzeczeniem lekarskim i orzeczeniem psychologicznym;
 - 8) nie była karana za przestępstwa.
3. Koszty orzeczenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 7, ponosi osoba kandydująca na funkcjonariusza Straży Parku.

4. Funkcjonariusz Straży Parku podlega co 5 lat okresowym badaniom lekarskim i psychologicznym, potwierdzonym **orzeczeniem**

5. Funkcjonariusz Straży Parku przy wykonywaniu zadań, o których mowa w ust. 1, ma prawo do:
 - 1) legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia oraz świadków przestępstwa lub wykroczenia, w celu ustalenia ich tożsamości;
 - 2) kontroli dowodów wniesienia opłat, o których mowa w art. 12 ust. 3;
 - 3) zatrzymywania i przekazywania Policji lub innym właściwym organom osób w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;
 - 4) zatrzymywania i dokonywania kontroli środków transportu w celu sprawdzenia ich ładunku oraz przeglądania zawartości bagażu w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;
 - 5) przeszukiwania pomieszczeń i innych miejsc w przypadkach uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;
 - 6) zabezpieczenia jako dowodów rzeczowych, za pokwitowaniem, przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub wykroczenia, a także narzędzi i środków służących do ich popełnienia;
 - 7) kontroli i zatrzymywania, za pokwitowaniem, dokumentów w zakresie legalności posiadania tworów lub składników przyrody i obronu nimi, pochodzących z obszaru parku narodowego;
 - 8) kontroli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na ~~obszarze~~ parku narodowego w zakresie przestrzegania przepisów ustawy.
6. Uprawnienia, o których mowa w ust. 5, przysługują dyrektorowi parku narodowego, jego zastępcy, nadleśniczemu, konserwatorowi obrębu ochronnego, leśniczemu, konserwatorowi obwodu ochronnego, podleśniczemu, starszemu strażnikowi i strażnikowi.
7. Czynności, o których mowa w ust. 5 pkt 1 i 3-8, funkcjonariusz Straży Parku ma prawo wykonywać w granicach parku lub poza jego granicami w razie uzasadnionego podejrzenia, że przestępstwo lub wykroczenie zostało popełnione na szkodę parku narodowego.
8. Przy wykonywaniu czynności, o których mowa w ust. 5 pkt 3-6, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego lub przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

9. Rada Ministrów, kierując się potrzebą ustalenia jednolitych sposobów legitymowania i kontroli osób popełniających wykroczenia i przestępstwa przeciwko ochronie przyrody, określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb wykonywania następujących czynności:
 - 1) dla Straży Parku:
 - a) legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia oraz świadków przestępstwa lub wykroczenia w celu ustalenia ich tożsamości;
 - b) zatrzymywania osób w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,
 - c) kontroli i zatrzymywania, za pokwitowaniem, dokumentów dotyczących legalności posiadania tworów lub składników przyrody pochodzących z obszaru parku narodowego i obronu nimi,
 - d) kontroli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze parku narodowego w zakresie przestrzegania przepisów ustawy;

- 2) dla Służby Parku Krajobrazowego - legitymowania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody, a w razie odmowy okazania dokumentu pozwalającego na ustalenie tożsamości - zwracania się do Policji lub innych właściwych organów o ustalenie ich tożsamości.

10. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres i tryb współpracy Straży Parku z Policją oraz zakres działań Straży Parku podlegających kontroli Policji i sposób sprawowania tej kontroli, kierując się potrzebą podejmowania wspólnych działań Straży Parku z Policją na obszarze parku narodowego w zakresie zwalczania przestępstw i wykroczeń.

Art. 109. 1. Funkcjonariusz Straży Parku może stosować wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego zadań określonych w ustawie następujące środki przymusi bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci dźwięków obawiających oraz podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) kajdanki;
- 3) pałkę służbową;
- 4) ręczny miotacz gazu;
- 5) paralizator elektryczny;
2. Zastosowanie przez funkcjonariusza Straży Parku środka przymusi bezpośredniego powinno odpowiadać potrzebom wynikającym z zaistniałej sytuacji i zmierzając do podporządkowania się osoby połączonemu wydanym przez funkcjonariusza.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposoby użycia środków przymusi bezpośredniego, o których mowa w ust. 1, oraz przydziału, przechowywania i ewidencji środków, o których mowa w ust. 1 pkt 2-5, kierując się potrzebą określenia warunków użycia środków przymusi bezpośredniego przez funkcjonariuszy Straży Parku podczas realizacji zadań związanych z ochroną przyrody i mienia parku narodowego.

Art. 110. 1. Funkcjonariusz Straży Parku może być wyposażony w broń bojową oraz broń myśliwską, a pracownik Służby Parku w broń myśliwską.

2. Funkcjonariusz Straży Parku może być dopuszczony do pracy z bronią, jeżeli:
 - 1) odbył szkolenie podstawowe dla funkcjonariuszy Straży Parku i zdał egzamin przed komisją egzaminacyjną;
 - 2) zdał egzamin ze znajomości przepisów dotyczących posiadania, używania i umiejętności posługiwania się bronią przed komisją, o której mowa w art. 16 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525);
 - 3) posiada orzeczenie lekarskie i psychologiczne stwierdzające brak przeciwwskazań do pracy z bronią;
3. Broń bojową i broń myśliwską dyrektor parku narodowego nabywa na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez właściwe miejscowo komendanta wojewódzkiego Policji, na wniosek dyrektora parku narodowego, zgodnie z ustawą z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji;
4. Dyrektor parku narodowego może przydzielić broń bojową lub broń myśliwską wraz z amunicją funkcjonariuszowi Straży Parku.

5. Decyzję o wyposażeniu funkcjonariusza Straży Parku w broń bojową lub broń myśliwską na czas pełnienia służby podejmuje każdorazowo Komendant Straży Parku.
6. Broń, o której mowa w ust. 4, przydziała się wraz ze świadectwem broni.
7. Broń bojową, o której mowa w ust. 4, funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użyć w następujących przypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego zagrożenia na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która, wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niezbędnego narzędzia, nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko funkcjonariuszowi Straży Parku lub innej osobie;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń pałą funkcjonariuszowi Straży Parku.
8. Broń myśliwską, o której mowa w ust. 4, funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użyć w następujących przypadkach:
 - 1) w celu eliminacji lub odstraszania w granicach parku narodowego zwierząt straszących rzeźwizną i bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi;
 - 2) w razie konieczności odstrzalu, za zgodą dyrektora parku narodowego, zwierzęcia, które nie ma szans na przeżycie.
9. Użyć broni bojowej powinno natępować w sposób wyzyskujący najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użycie broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narząże na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.
10. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, zakres szkolenia podstawowego oraz tryb powoływania komisji egzaminacyjnej, o których mowa w ust. 2 pkt 1, kierując się potrzebą posiadania przez funkcjonariuszy Straży Parku wiedzy niezbędnej do wykonywania zadań.

11. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposoby i tryb postępowania przy użyciu broni bojowej przez funkcjonariusza Straży Parku, kierując się potrzebą wykonywania zadań w zakresie ochrony przyrody i mienia parku narodowego przez Straż Parku.

12. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób ewidencjonowania i przechowywania broni bojowej oraz broni myśliwskiej wraz z amunicją, kierując się potrzebą zabezpieczenia broni bojowej oraz broni myśliwskiej wraz z amunicją będącej w dyspozycji Straży Parku.

13. Przepisy dotyczące dopuszczania, przydzielania i wyposażania w broń myśliwską stosuje się odpowiednio do pracowników Służby Parku, o których mowa w ust. 1.

Rozdział 8 Wykonywanie ochrony przyrody

Art. 111. 1. Minister właściwy do spraw środowiska sporządza projekt krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z projektem programu działań.

2. Krajową strategię ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, wraz z programem działań, zatwierdza, w drodze uchwały, Rada Ministrów.

Art. 112. 1. W ramach państwowego monitoringu środowiska prowadzi się monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

2. Monitoring przyrodniczy polega na obserwacji i ocenie stanu oraz zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej na wybranych obszarach, a także na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody, w tym na obserwacji siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

Art. 113. 1. Minister właściwy do spraw środowiska prowadzi centralny rejestr form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-9.

2. Rejestr, o którym mowa w ust. 1 i w art. 114 ust. 2, zawiera:

- 1) datę utworzenia lub ustanowienia formy ochrony przyrody;
- 2) nazwę, jeżeli istnieje, i określenie formy ochrony przyrody, rodzaju, typu i podtypu rezerwatu przyrody oraz rodzaju użytku ekologicznego;
- 3) określenie położenia geograficznego i administracyjnego formy ochrony przyrody (obręb ewidencyjny, gmina, powiat, województwo);
- 4) wskazanie powierzchni, jeżeli można ją określić, z wyszczególnieniem formy własności i rodzajów gruntów;
- 5) powołanie oznaczenia mapy obrazującej przebieg granicy formy ochrony przyrody i jej otuliny;
- 6) opis formy ochrony przyrody;
- 7) oznaczenie dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony akt o utworzeniu lub uznaniu formy ochrony przyrody;
- 8) informację, czy dany obszar lub obiekt albo ich część podlega ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym;
- 9) informację o planie ochrony oraz oznaczenie dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony akt o ustanowieniu tego planu.

3. Wyszczególnienie form własności i rodzaju gruntów, o którym mowa w ust. 2 pkt 4, nie dotyczy parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

4. Organ, który utworzył lub ustanowił formę ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2-4 i 6-9, przesyła ministrowi właściwemu do spraw środowiska, w terminie 30 dni od dnia jej utworzenia lub ustanowienia, kopię aktu o utworzeniu lub ustanowieniu danej formy ochrony przyrody oraz informację, o której mowa w ust. 2.

Art. 114. 1. Wojewoda gromadzi dokumentację dotyczącą zasobów, tworów i składników przyrody, a w szczególności cennych ze względu naukowych tworów przyrody, stanowiąc chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, a także ich siedlisk oraz siedlisk przyrodniczych.

2. Wojewoda prowadzi rejestr form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2-4 i 6-9, położonych w całości lub w części na obszarze jego działania.

3. Organ, który ustanowił formę ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6-9, przesyła wojewodzie, w terminie 30 dni od dnia jej ustanowienia, kopię aktu o utworzeniu lub ustanowieniu danej formy ochrony przyrody oraz informację, o której mowa w art. 113 ust. 2 pkt 1-8.

Art. 115. 1. Na obszarach lub w pobliżu form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 oraz 7 i 8, umieszcza się tablicę informującą o nazwie form ochrony przyrody oraz o zakazach obowiązujących na obszarach lub w stosunkach do tych form, a na obrzeżach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4-6 i pkt 9, umieszcza się tablicę informującą o nazwie formy ochrony przyrody.

2. Na obrzeżach parku narodowego tablicę, o której mowa w ust. 1, umieszcza dyrektor parku narodowego, a na obrzeżach lub w pobliżu form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2-9 - organ sprawujący nadzór nad daną formą ochrony przyrody.

3. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, wzory tablic, o których mowa w ust. 1, kierując się potrzebą ujednolicenia tablic, określając ich kształt i rozmiar, materiał, z jakiego zostaną wykonane, to tablic, wielkość i kolor liter w napisach.

Art. 116. W przypadku przebiegu drogi publicznej przez park narodowy lub rezerwat przyrody wyznaczenie miejsc parkingowych następuje po uzyskaniu zgody - odpowiednio - dyrektora parku narodowego lub organu uznającego obszar za rezerwat przyrody.

Art. 117. 1. Gospodarowanie zasobami dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz zasobami genetycznymi roślin, zwierząt i grzybów wykonywanymi przez człowieka powinno zapewniać ich trwałość, optymalną liczebność i ochronę różnorodności genetycznej, w szczególności przez:

- 1) ochronę, utrzymanie lub racjonalne zagospodarowanie naturalnych i półnaturalnych ekosystemów, w tym lasów, torowisk, bagien, muraw, solinisk, kłifów nadmorskich i wydów, linii brzegów wód, dolin rzecznych, źródeł i źródlisk, a także rzek, jezior i obszarów morskich oraz siedlisk i osioli roślin, zwierząt lub grzybów;
- 2) stworzenie warunków do rozmnażania i rozprzestrzeniania zagrożonych wyginięciem roślin, zwierząt i grzybów oraz ochronę i odtworzenie ich siedlisk i osioli, a także ochronę tras migracyjnych zwierząt.

2. Na gruntach użytkowanych gospodarczo w parkach narodowych lub rezerwach przyrody stosuje się ochronę krajobrazową.

Art. 118. 1. Prowadzenie robót polegających na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także robót melioracyjnych, odwodnieni budowlanych, oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne - na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych, zwłaszcza na terenach, na których znajdują się skupienia roślinności o szczególnej wartości z punktu widzenia przyrodniczego, terenach o walorach krajobrazowych i ekologicznych, terenach masowych glebów piaszczystych, występowania skupień gatunków chronionych oraz tarasów, przepławek i miejsc masowej migracji ryb i innych organizmów wodnych, następuje na podstawie decyzji wojewody, który ustala warunki prowadzenia robót.

2. Wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1, następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę na podstawie rozdziału 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2003 r. Nr 207, poz. 2016 oraz z 2004 r. Nr 6, poz. 41).

Art. 119. Zabrania się wznoszenia w pobliżu morza, jezior i innych zbiorników wodnych, rzek i kanałów obiektów budowlanych uniemożliwiających lub utrudniających ludziom i dziko występującym zwierzętom dostęp do wody, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybactwej oraz związanych z bezpieczeństwem powszechnym i obronnością kraju.

Art. 120. 1. Zabrania się wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych, a także ich form rozwojowych.

2. Sprowadzanie do kraju roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym, wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do gatunków ryb, na których wprowadzenie jest wymagane zezwolenie ministra właściwego do spraw rolnictwa, wydawane na podstawie art. 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750, z późn. zm.), albo art. 26 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o rybołówstwie morskim (Dz. U. z 2020, poz. 1441 oraz z 2002 r. Nr 181, poz. 1514).

4. Zakazów, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się do wprowadzania i przemieszczania roślin:

- 1) przy zakładaniu i utrzymywaniu terenów zieleni oraz zakładaniu i utrzymywaniu sadzawek poza lasami i obszarami objętymi formami ochrony przyrody;
- 2) wykorzystywanych w ramach racjonalnej gospodarki leśnej i rolnej.

Art. 121. 1. Gospodarowanie zasobami przyrody nieożywionej powinno być prowadzone w sposób zapewniający ochronę innych zasobów, tworów i składników przyrody, oszczędzanie użytkowanych przestrzeni oraz zachowanie szczególnej wartości tworów i składników przyrody nieożywionej, w tym profili geologicznych i glebowych, jaskiń, turl, skałek, grotów narzutowych, naturalnych zbiorników i cieków wodnych, źródeł i wodospadów, elementów dna morza, wydym i glebowych powierzchni wzorcowych, a także miejsc występowania kopalnych szczątków roślin i zwierząt.

2. Wywóz z granicze meteoritów i kopalnych szczątków roślin i zwierząt wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska.

Art. 122. 1. Kto dokona odkrycia kopalnych szczątków roślin lub zwierząt, jest obowiązany powiadomić o tym niezwłocznie wojewodę, a jeżeli nie jest to możliwe - właściwego wojtę, burmistrza albo prezydenta miasta.

2. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta jest obowiązany przekazać niezwłocznie wojewodzie zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

3. Jeżeli wojewoda ustali, że odkryte kopalinie szczątki roślin lub zwierząt są cenne dla nauki, przekazuje je do muzeum lub placówki naukowej.

Art. 123. 1. Wojewoda dokonuje kontroli przestrzegania przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystania zasobów i składników przyrody przez jednostki organizacyjne oraz osoby prawne i fizyczne.

2. Czynności kontrolne są wykonywane przez osoby posiadające imienne upoważnienie wydane przez wojewodę.

3. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 2, zawiera wskazanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności, miejsca i zakresu kontroli oraz podstawy prawnej do jej wykonywania.

4. Przed przystąpieniem do czynności kontrolnych osoba upoważniona do ich wykonywania jest obowiązana okazać upoważnienie, o którym mowa w ust. 2.

5. Osoby upoważnione do wykonywania czynności kontrolnych mają prawo do:

- 1) wstępu na teren należący do podmiotu kontrolowanego;
- 2) żądania piśmnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczania tych dokumentów.

Rozdział 9 Gospodarowanie zasobami i składnikami przyrody

6. Osoba wykonująca czynności kontrolne sporządza z tych czynności protokoły.
7. Protokoły podpisuje osoba wykonująca czynności kontrolne oraz podmiot kontrolowany.
8. W przypadku odmowy podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany, protokoły podpisuje tylko osoba wykonująca czynności kontrolne, dokonując w protokole stosownej adnotacji o odmowie podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany.
9. Wstęp oraz wykonywanie czynności kontrolnych następują w obecności właściciela lub posiadacza nieruchomości.

Art. 124. Zabrania się wypalania łąk, pastwisk, mezzoków, rowów, pasów przydrożnych, szlaków kolejowych oraz trzcinowisk i szuwarów.

Art. 125. Rośliny, zwierzęta lub grzyby, a także ich siedliska, nieobjęte formami ochrony przyrody mogą być niszczone lub zabijane jedynie w związku z:

- 1) realizacją zadań uzasadnionych potrzebami ochrony przyrody;
- 2) prowadzeniem badań naukowych lub edukacją;
- 3) regionalną gospodarką;
- 4) amatorskim połowem ryb;
- 5) zbiorem na własne potrzeby;
- 6) prowadzeniem akcji ratowniczej;
- 7) bezpieczeństwem powszechnym;
- 8) bezpieczeństwem sanitarnym i weterynaryjnym;
- 9) ochroną życia i zdrowia ludzi;
- 10) zapobieganiem skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniem.

Rozdział 10

Skutki prawne objęcia ochroną

Art. 126. 1. Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez:

- 1) zabry - w uprawach, płodach rolnych lub w gospodarstwie leśnym;
- 2) wilki - w pogłówniu zwierząt gospodarskich;
- 3) ryse - w pogłówniu zwierząt gospodarskich;
- 4) niedźwiedzie - w pasiekach, w pogłówniu zwierząt gospodarskich oraz w uprawach rolnych;
- 5) bobry - w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybactwie.
2. Odpowiedzialność, o której mowa w ust. 1, nie obejmuje utraconych korzyści.
3. Ogółem i szacowania szkód, o których mowa w ust. 1, a także ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty, dokonuje wojewoda, a na obszarze parku narodowego dyrektor tego parku.
4. Właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych i leśnych mogą współdziałać z wojewodą, a na obszarze parku narodowego - z dyrektorem tego parku, w zakresie sposobów zabezpieczania upraw i pól rolnych, lasów oraz zwierząt gospodarskich przed szkodami powodowanymi przez zwierzęta, o których mowa w ust. 1.
5. Współdziałanie, o którym mowa w ust. 4, może obejmować budowę urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom, finansowane z budżetu właściwego miejscowo dyrektora parku narodowego lub wojewody, w ramach zawartych umów cywilnoprawnych.
6. Odszkodowanie nie przysługuje:

- 1) osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa;
- 2) jeżeli poszkodowany:
 - a) nie dokonał sprzętu upraw lub pól rolnych w ciągu 14 dni od zakończenia zbiorów tego gatunku roślin w danym regionie,
 - b) nie wyraził zgody na budowę przez wojewodę lub dyrektora parku narodowego urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom;
- 3) za szkody:
 - a) powstałe w mieniu Skarbu Państwa, z wyłączeniem mienia oddanego do gospodarczego korzystania na podstawie Kodeksu cywilnego,
 - b) nieprzekraczające w ciągu roku wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na jeden hektar uprawy,
 - c) w uprawach rolnych założonych z naruszeniem powszechnie stosowanych wynogów agrotechnicznych,
 - d) wyrządzone przez wilki, niedźwiedzie lub ryse w pogłówniu zwierząt gospodarskich pozostawionych, w okresie od zabrodo do wosobu słońca, bez bezpośredniej opieki.

7. Szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne, występujące w parkach narodowych, strefach ochronnych zwierząt łownych oraz w rezerwach przyrody szacuje się oraz dokonuje wypłaty odszkodowań według zasad określonych w rozdziale 9 ustawy z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 372 i Nr 113, poz. 964).

8. Szacowanie szkód wyrządzonych przez zwierzęta łowne w strefie ochronnej zwierząt łownych należy do zadań Służby Parku Narodowego, a w rezerwach przyrody - do sprawującego nadzór nad rezerwami.

9. Odszkodowania za szkody spowodowane przez zwierzęta łowne w strefie ochronnej zwierząt łownych są pokrywane ze środków parku narodowego, a za szkody spowodowane w rezerwach przyrody - ze środków budżetu państwa, z czego, której dysponowaniem jest wojewoda.

10. W sprawach spornych dotyczących wysokości odszkodowań za szkody wyrządzone przez zwierzęta, o których mowa w ust. 1, orzekają sądy powszechne.

11. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania przy szacowaniu szkód oraz sposób wypłaty odszkodowań za szkody, o których mowa

w ust. 1, a także wzory dokumentów dotyczących szacowania szkód i wyliczania odszkodowań oraz terminy zgłoszenia i szacowania szkody, kładące się potrzebą dokonywania oceny rzeczywistej szkody oraz przyjęcia wysokości wycofania szkody według cen rynkowych.

12. Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, inne niż wymienione w ust. 1 gatunki zwierząt chronionych wyrządzających szkody, za które odpowiada Skarb Państwa, kładące się potrzebą utrzymania ochrony gatunkowej zwierząt zagrożonych wyginięciem i wyrządzających szkody w gospodarce człowieka.

Rozdział 11

Przepisy karne

Art. 127. Kto umyślnie:

- 1) narusza zakazy obowiązujące w:
 - a) parkach narodowych,
 - b) rezerwach przyrody,
 - c) parkach krajobrazowych,
 - d) obszarach chronionego krajobrazu,
 - e) obszarach Natura 2000,
- 2) narusza zakazy obowiązujące w stosunku do:
 - a) pomników przyrody,
 - b) stanowisk dokumentacyjnych,
 - c) użytków ekologicznych,
 - d) zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
 - e) roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową,
- 3) nie zgłasza do rejestru, o którym mowa w art. 64 ust. 1, posiadanych lub hodowanych zwierząt

- podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 128. Kto:

- 1) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom albo bez świadectwa fitnessianego przewozi przez granicę państwa rośliny lub zwierzęta, o których mowa w art. 61 ust. 1, a także ich rozpoznawalne części i produkty pochodne,
- 2) narusza przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące ochrony gatunków dziko żyjących zwierząt i roślin w zakresie regulacji obrotu nimi poprzez:
 - a) nieprzekładanie zgłoszenia importowego,
 - b) używanie okazów określonych gatunków w innym celu niż wskazany w zezwoleniu importowym,
 - c) korzystanie w sposób nieuprawniony ze zwolnień od nakazów przy dokonywaniu obrotu szlachetnie różnymi roślinami,
 - d) oferowanie zbycia lub nabycia, nabywanie lub pozyskiwanie, używanie lub wystawianie publicznie w celach zarobkowych, zbywanie, przetrzymywanie lub przewożenie w celu zbycia okazów określonych gatunków roślin lub zwierząt,
 - e) używanie zezwolenia albo świadectwa dla okazu innego niż ten, dla którego było ono wydane,
 - f) składanie wniosków o wydanie zezwolenia importowego, eksportowego, reeksportowego, lub świadectwa bez poinformowania o wcześniej istniejącym odrzuceniu wniosku

- podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 129. W razie ukarania za wykroczenie określone w art. 127 lub skazania za przestępstwo określone w art. 128, sąd może orzec:

- 1) przepadek przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia lub przestępstwa oraz przedmiotów, roślin, zwierząt lub grzybów pochodzących z wykroczenia lub przestępstwa, chociażby nie stanowiły własności sprawcy;
- 2) obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny - nakładę do wysokości 10.000 złotych na rzecz organizacji społecznej działającej w zakresie ochrony przyrody lub właściwego, ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia lub przestępstwa, wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej;

Art. 130. 1. Sąd doręcza odpis wydanego prawomocnego orzeczenia o przypadku roślin, zwierząt lub grzybów, ich rozpoznawalnych części oraz produktów pochodnych wojewodzie właściwemu ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia lub przestępstwa.

2. Rośliny, zwierzęta lub grzyby, ich rozpoznawalne części oraz produkty pochodne, o których mowa w ust. 1, podlegają przekazaniu podmiotom uprawnionym do ich utrzymywania, wyznaczanym przez:
 - 1) wojewodę - w stosunku do gatunków rolniczych;
 - 2) ministra właściwego do spraw środowiska - w stosunku do gatunków leśnych;

3. Organy, o których mowa w ust. 2, mogą zarządzić, na koszt skazanego, odesłanie roślin lub zwierząt oraz produktów pochodnych, wobec których orzeczono przepadek, do państwa z którego dokonał ich eksportu.

Art. 131. Kto:

- 1) prowadzi działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami, o których mowa w art. 61 ust. 1, nie posiada lub nie przekazuje odpowiedniej dokumentacji świadczącej o legalności pochodzenia zwierzęcia,
- 2) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom utworzy lub prowadzi ogród botaniczny, ogród zoologiczny lub ośrodek,

- 3) przeprowadzając likwidację ogrodu zoologicznego lub ośrodka nie zapewni przebywającym tam zwierzętom warunków odpowiadających ich potrzebom biologicznym,
 - 4) poza ogrodami zoologicznymi, placówkami naukowymi prowadzącymi badania nad zwierzętami lub cyklami utrzymuje lub prowadzi hodowlę zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, w tym drapieżnych i jadowitych,
 - 5) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom przenosi z ogrodu botanicznego lub ogrodu zoologicznego do środowiska przyrodniczego rośliny lub zwierzęta gatunków zagrożonych wymarciem,
 - 6) wykonuje prace ziemne oraz inne prace polegające na wykorzystaniu sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych w obrębie brzoły korzeniowej drzew lub krzewów na terenach zieleni lub zadziwieniach w sposób znaczący szkodzący drzewom lub krzewom,
 - 7) stosuje środki chemiczne na drogach publicznych oraz ulicach i placach w sposób znacząco szkodzący terenom zieleni lub zadziwieniem,
 - 8) bez decyzji wojewody lub wbrew ustalonym w niej warunkom prowadzi na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych roboty polegające na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także roboty melioracyjne, odfodolnienie budowli oraz inne roboty ziemne zmieniające stosunki wodne,
 - 9) wprowadza do środowiska przyrodniczego lub przemieszcza w tym środowisku rośliny, zwierzęta lub grzyby gatunków obcych, a także ich formy rozwojowe,
 - 10) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom sprowadza do kraju rośliny, zwierzęta lub grzyby gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym,
 - 11) nie powiadamia wojewody lub wójta, burmistrza albo prezydenta miasta o odkryciu kopalnych szczątków roślin lub zwierząt,
 - 12) wypala łąki, pastwiska, nieużytki, rowy, pasy przydrożne, szlaki kolejowe, trzcinowiska lub szuwały,
 - 13) wbrew przepisom art. 125 zabija zwierzęta, niszczy rośliny lub grzyby lub niszczy siedliska roślin, zwierząt lub grzybów
- podlega karze aresztu albo grzywny.
- Art. 132. Orzekanie w sprawach, o których mowa w art. 127 i 131, następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 12 Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 133. W ustawie z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750, z późn. zm.²⁾ wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 8 w ust. 1:
 - a) pkt 6 otrzymuje brzmienie:
 - a) przez wytworzenie w wodzie pola elektrycznego charakterystycznego dla prądu zmiennego,"
 - b) w pkt 13 lit. a otrzymuje brzmienie:
 - a) ryb łososiowatych i węgorzy,"
 - 2) w art. 10 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 1. Zabrania się:
 - 1) przedchwywania, przewożenia, przenoszenia i wprowadzania do obrotu łąry i ryb złowionych lub pozyskanych z naruszeniem przepisów art. 8 i 9,
 - 2) wprowadzania do obrotu ryb pochodzących z amatorskiego połowu ryb,"
 - 3) w art. 12 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 1. Publiczne śródlądowe wody powierzchniowe płynące dzieli się na obwoły rybactwie, z wyjątkiem wód znajdujących się w granicach parków narodowych i w granicach rezerwatów przyrody, w których zabronione jest rybactwo,"
 - 4) w art. 20 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 1. Rybackie narzędzia i urządzenia połowowe może posiadać wyłącznie uprawniony do rybactwa oraz dyrektor parku narodowego i uprawnione przez niego osoby, w celu wykonywania ochrony ryb na wodach parku narodowego, z wyjątkiem osób prowadzących działalność gospodarczą w zakresie produkcji i obrotu tymi narzędziami i urządzeniami,"
 - 5) w art. 23a w ust. 6 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
 - 1) Strazy Parku Narodowego - w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie przyrody,"
 - 1) w art. 1 pkt 8 otrzymuje brzmienie:
 - 8) grunty położone na obszarach objętych ochroną ścisłą, czynną lub krajobrazową, a także budynki i budowle trwale związane z gruntem, służące bezpośrednio osiągnięciu celów z zakresu ochrony przyrody - w parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody,"
 - 2) dodaje się ust. 4 i 5 w brzmieniu:
 4. Z tytułu zwolnień z podatków i opłat, o których mowa w ust. 1 pkt 8, jednostkom samorządu terytorialnego przysługuje z budżetu państwa zwrot utraconych dochodów.
 5. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb zwrotu utraconych dochodów, o których mowa w ust. 4, kładąc się potrzebą zabezpieczenia budżetów gmin przed

utrata dochodów z tytułu ulg w opłatach i podatkach w parkach narodowych, parkach krajobrazowych oraz rezerwach przyrody,"

Art. 135. W ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2000 r. Nr 56, poz. 679, z późn. zm.³⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) dodaje się art. 5a w brzmieniu:
 - Art. 5a. Minister właściwy do spraw środowiska może powierzyć, w drodze decyzji administracyjnej, dyrektorowi regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych wykonywanie zadań poza terenami jego działania w zakresie związanym z funkcjonowaniem i ochroną obszarów Natura 2000,"
 - 2) w art. 45 w ust. 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
 - 3) zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie szkódnictwa leśnego i ochrony przyrody oraz wykonywaniem innych zadań w zakresie ochrony mienia,"
 - 3) w art. 54 pkt 5 otrzymuje brzmienie:
 - 5) opracowanie planów ochrony dla rezerwatów przyrody znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych, ich realizację, ochronę gatunkową roślin i zwierząt oraz sprawowanie nadzoru nad obszarami wchodzącymi w skład sieci Natura 2000,"
- Art. 136. W ustawie z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 57, poz. 603, z późn. zm.⁴⁾) w art. 35:

- 1) ust. 6 otrzymuje brzmienie:
 6. Nie pobiera się opłat z tytułu zarządu nieruchomościami znajdującymi się pod drogami publicznymi i między wałami przeciwpowodziowymi a korytem rzeki,"
- 2) dodaje się ust. 6a w brzmieniu:
 - 6a. Nie pobiera się opłat z tytułu zarządu nieruchomościami objętymi formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880),"

Art. 137. W ustawie z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 372 i Nr 113, poz. 984) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 26 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
 - 1) parki narodowe i rezerwy przyrody, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody,"
- 2) w art. 50:
 - a) uchyla się ust. 1a,
 - b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 2. Za szkody, o których mowa w ust. 1, wyrządzane na obszarach:
 - 1) obwodów łowieckich leśnych ośrodków wypłaca Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe ze środków budżetu państwa,
 - 2) obwodów łowieckich polnych i obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich ośrodków wypłaca wojewoda ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest wojewoda."

Art. 138. W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 oraz z 2004 r. Nr 69, poz. 625) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) uchyla się rozdział 5;
 - 2) w art. 33:
 - a) w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:
 - 6) wykonywaniem zadań związanych z ochroną przyrody,"
 - b) po ust. 1a dodaje się ust. 1b w brzmieniu:
 - 1b. Jeżeli minister właściwy do spraw środowiska lub wojewoda wydał zezwolenie na zabicie zwierząt objętych ochroną gatunkową, mogą one być uśmiercone przy użyciu broni myśliwskiej przez osoby uprawnione do posiadania tej broni,"
 - 3) uchyla się art. 36,
 - 4) w art. 37 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 1. Kto narusza nakazy albo zakazy określone w art. 9, art. 12 ust. 1-6, art. 13 ust. 1, art. 14, art. 15 ust. 1-5, art. 16, art. 17 ust. 1-7, art. 18, art. 22 ust. 1, art. 22a, art. 24 ust. 1-3, art. 25, art. 27, art. 28 ust. 1, 5 i 8-9, art. 29 ust. 1 i art. 30,
- podlega karze aresztu lub grzywny."
- Art. 139. W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543, z późn. zm.⁵⁾) w art. 83 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
- "3. Nie pobiera się opłat rocznych za nieruchomości oddane w twardy zarząd pod drogi publiczne, parki, zieleńce, ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne, parki narodowe oraz rezerwy przyrody,"
- Art. 140. W ustawie z dnia 9 września 2000 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. Nr 86, poz. 960, z późn. zm.⁶⁾) w załączniku Szczegółowy wykaz przedmiotów opłaty skarbowej, stawki oraz zwolnienia:
- 1) w części II Czynności urzędowe po ust. 14 dodaje się ust. 14a w brzmieniu:
 - 14a. Od dokonania wpisu do rejestru zwierząt - 20 zł,"
 - 2) w części IV Zezwolenia:
 - a) w ust. 4 i w kolumnie 4 dodaje się pkt 1 w brzmieniu:

"1) zezwolenia na przewożenie przez granicę Rzeczypospolitej Polskiej roślin lub zwierząt, wydawane ogrodom botanicznym lub zoologicznym."

b) po ust. 41 dodaje się ust. 41a i 41b w brzmieniu:

"41a. Od zezwolenia na utworzenie ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego lub ośrodka rehabilitacji zwierząt - 70 zł.

41b. Od zezwolenia wydanych na usunięcie drzew lub krzewów osobom fizycznym na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej - 20 zł."

c) w ust. 44 w kolumnie 4 po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

"6a) zezwolenia na działania związane z ochroną przyrody, wydawane organizacjom ekologicznym i jednostkom naukowym działającym na rzecz ochrony przyrody."

Art. 141. W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 621, z późn. zm. ¹²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 19 w ust. 2 pkt 24 otrzymuje brzmienie:

"24) z zakresu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880):

a) zezwolenia na prowadzenie ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego lub ośrodka rehabilitacji zwierząt,

b) wnioski o wydanie zezwolenia oraz zezwolenia na pozyskiwanie roślin i zwierząt gatunków objętych ochroną częściową,

c) wnioski o wydanie zezwolenia oraz zezwolenia na zbiór roślin i grzybów chronionych, chwytanie, odławianie lub zabijanie zwierząt chronionych oraz wnioski o wydanie zezwolenia i zezwolenia na inne czynności podlegające zakazom lub ograniczeniom w stosunku do gatunków objętych ochroną,

d) zezwolenia na przewożenie przez granicę państwa roślin i zwierząt należących do gatunków podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej, a także ich rozpoznawanych części i produktów pochodnych,

e) wnioski o wydanie zezwolenia oraz zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów,

f) decyzje o wymiarze administracyjnych kar pieniężnych za:

- zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności,

- usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia,

- zniszczenie spowodowane niewłaściwą pielęgnacją terenów zieleni, zadrzewień, drzew lub krzewów."

2) w art. 413 w ust. 5 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

"3) przewodniczący wojewódzkiej rady ochrony przyrody,"

Art. 142. W ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm. ¹³⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 39 w pkt 2 lit. a otrzymuje brzmienie:

"a) jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z utworzenia form ochrony przyrody, stref ochronnych zwierząt towarzyszących lub osłoi na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880);"

2) po art. 85 dodaje się art. 85a w brzmieniu:

"Art. 85a. Decyzję, o której mowa w art. 83 ust. 2 pkt 3 i art. 85 ust. 4, wymaga się uzgodnienia z wojewodą,"

3) w art. 132 w ust. 2 w pkt 6 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

"7) informację o formach ochrony przyrody utworzonych lub ustanowionych na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, występujących w zasięgu oddziaływania zamierzonego korzystania z wód lub planowanych do wykonania urządzeń wodnych."

Rozdział 13

Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe

Art. 143. Obrębki użyte do obrabekowania praków przed dniem wejścia w życie ustawy nie podlegają wymianie na obrębki sporządzone zgodnie ze wzorem określonym w przepisach, o których mowa w art. 55.

Art. 144. Dyrektor parku narodowego powołany przed dniem wejścia w życie ustawy pozostaje na stanowisku do czasu powołania dyrektora parku na podstawie art. 101 ust. 2, nie dłużej jednak niż jeden rok od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 145. 1. Wojewódzcy konserwatorzy przyrody powołani przed dniem wejścia w życie ustawy pozostają na dotychczas zajmowanych stanowiskach.

2. Z dniem wejścia w życie ustawy dotychczasowe stosunki pracy z wojewódzkimi konserwatorami przyrody nawiązane na podstawie powołania przekształcają się w stosunki pracy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, na warunkach pracy i płacy określonych w powołaniu.

Art. 146. Przepis art. 108 ust. 2 pkt 5 nie ma zastosowania do funkcjonariuszy Straży Parku zatrudnionych w parku narodowym przed dniem wejścia w życie ustawy, przez okres nie krótszy niż 10 lat.

Art. 147. Umundurowanie oraz przedmioty uzupełniające mundur pracowników Służb Parków Narodowych i Służb Parków Krajobrazowych mogą być używane według dotychczas obowiązujących wzorów do czasu wyzerpania zapasów.

Art. 148. 1. Ogrody botaniczne i ośrodki istniejące przed dniem wejścia w życie ustawy mogą prowadzić dotychczasową działalność bez zezwolenia, o którym mowa w art. 67 ust. 1 lub art. 75 ust. 1, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2005 r.

2. Ogrody botaniczne oraz ośrodki, które w terminie, o którym mowa w ust. 1, nie uzyskały zezwolenia na prowadzenie działalności, podlegają likwidacji.

Art. 149. Zwierzęta, o których mowa w art. 61 ust. 1, na które nie ma dokumentu stwierdzającego legalność pochodzenia lub zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska, podlegają restrykcji, zgodnie z art. 64 ust. 1, w okresie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 150. Posiadaczę spreparowanych zwierząt lub ich części są obowiązani do uzyskania zezwolenia, o którym mowa w art. 56 ust. 1 lub 2, w okresie jednego roku od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 151. Straż Parku, Służba Parku Narodowego i Służba Parku Krajobrazowego działające przed dniem wejścia w życie ustawy stają się odpowiednio Strażą Parku, Służbą Parku Narodowego i Służbą Parku Krajobrazowego w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 152. 1. Zadania Państwowej Rady Ochrony Przyrody, wojewódzkiego rady ochrony przyrody, rad naukowych parków narodowych, rad parków krajobrazowych lub rad zespołów parków krajobrazowych, do czasu powołania członków tych organów, wykonują odpowiednio Państwowa Rada Ochrony Przyrody, wojewódzkie komisje ochrony przyrody, rady parków narodowych i rady parków.

2. Powołanie członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody, wojewódzkiego rady ochrony przyrody, rad naukowych parków narodowych, rad parków krajobrazowych lub rad zespołów parków krajobrazowych nastąpi w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 153. Formy ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-4 i 6-10, utworzone lub wprowadzone przed dniem wejścia w życie ustawy stają się formami ochrony przyrody w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 154. 1. Plany ochrony dla parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych ustanowione w okresie od dnia 2 lutego 2001 r. do dnia wejścia w życie ustawy stają się planami ochrony w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. Dla parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych utworzonych przed dniem wejścia w życie ustawy, nieposiadających planu ochrony, sporządza się plan ochrony w terminie do 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Dla parków krajobrazowych, które miały zatwierdzone rozporządzeniem plany ochrony do dnia 2 lutego 2001 r., sporządza się, z ich wykorzystaniem, plany ochrony w rozumieniu niniejszej ustawy, w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 155. Partii gminne utworzone przed dniem wejścia w życie ustawy stają się partiami gminnymi w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 156. Strefy ochrony osłoi, miejsce rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych, ustalane przed dniem wejścia w życie ustawy, stają się strefami ochrony osłoi, miejscami rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 157. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 161, zachowują moc do czasu wejścia w życie aktów wykonawczych wydanych na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 158. Do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, a niezakończonych decyzją ostateczną stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 159. 1. Z dniem wejścia w życie ustawy Krajowy Zarząd Parków Narodowych przechodzi w stan likwidacji. Aktywa i pasywa Krajowego Zarządu Parków Narodowych przejmują minister właściwy do spraw środowiska.

2. Likwidację Krajowego Zarządu Parków Narodowych prowadzi się pod jego dotychczasową nazwą, z dodatkiem "w likwidacji".

3. Pracownicy Krajowego Zarządu Parków Narodowych z dniem wejścia w życie ustawy stają się pracownikami urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw środowiska, z zastrzeżeniem art. 160.

4. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, dokona przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych w ramach części 41 - środowisko między daniami i rozdzielami budżetu państwa w zakresie dotyczącym zapobiegających przez Ministerstwo Środowiska z Krajowego Zarządu Parków Narodowych oraz określił limity zatrudnienia i kwoty wynagrodzeń w podstawie na działy i rozdziały budżetu państwa, z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikającego z ustawy budżetowej.

5. Do przeniesień, o których mowa w ust. 4, nie stosuje się ograniczeń wynikających z art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych.

Art. 160. 1. Stosunki pracy z pracownikami, o których mowa w art. 159 ust. 3, wygasają po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

1) jeżeli przed upływem 2 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy nie zostaną im zaproponowane nowe warunki pracy i płacy na dalszy okres zatrudnienia albo

2) w razie odmowy przyjęcia nowych warunków pracy i płacy, o których mowa w pkt 1, w terminie nie późniejszym niż 2 tygodnie przed upływem 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Pracodawca jest obowiązany powiadomić, w formie pisemnej, pracownika o terminie wygaśnięcia stosunku pracy i o skutkach nieprzyjęcia nowych warunków pracy i płacy.

3. Wcześniejsze rozwiązanie stosunku pracy przez pracodawcę może nastąpić za wypowiedzeniem.

4. Pracownicy, o których mowa w art. 159 ust. 3, zachowują uprawnienia pracownicze wynikające z aktów, na podstawie których powstał ich stosunek pracy przed dniem wejścia w życie ustawy, do dnia:

1) wymienionego w ust. 1 pkt 2 - jeżeli przyjęli proponowane warunki pracy i płacy na dalszy okres zatrudnienia, albo

2) wygaśnięcia stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1, albo

3) wypowiedzenia, o którym mowa w ust. 3.

5. W przypadku wygaśnięcia stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1, lub wypowiedzenia, o którym mowa w ust. 3, pracownikom przysługuje odprawa, o której mowa w art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach

rozwiązania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. Nr 90, poz. 844, Nr 213, poz. 2081 i Nr 223, poz. 2217).

Art. 161. Traci moc ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1083, Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623, z 2002 r. Nr 130, poz. 1112 oraz z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568 i Nr 203, poz. 1966).

Art. 162. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 maja 2004 r., z wyjątkiem art. 39 i 134 pkt 2, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: A. Kwaśniewski

- 1) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2000 r. Nr 86, poz. 938 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623, z 2002 r. Nr 25, poz. 233 i Nr 113, poz. 984 i Nr 200, poz. 1682 oraz z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i poz. 721, Nr 162, poz. 1568, Nr 203, poz. 1966 i Nr 229, poz. 2273.
- 2) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 129, poz. 1447 i Nr 154, poz. 1800, z 2002 r. Nr 25, poz. 233, Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 126, poz. 1070, Nr 130, poz. 1112, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1682 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 1, poz. 15, Nr 80, poz. 717, 720 i 721, Nr 96, poz. 874, Nr 124, poz. 1152, Nr 162, poz. 1568, Nr 203, poz. 1966 i Nr 217, poz. 2124 oraz z 2004 r. Nr 6, poz. 39 i Nr 19, poz. 177.
- 3) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 170, poz. 1652 oraz z 2004 r. Nr 6, poz. 41.
- 4) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 45, poz. 391, Nr 65, poz. 594, Nr 96, poz. 874, Nr 166, poz. 1611 i Nr 189, poz. 1851 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177.
- 5) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 233, poz. 1957, z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 717 i 721, Nr 162, poz. 1568, Nr 175, poz. 1693, Nr 190, poz. 1865 i Nr 212, poz. 2124 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 49, poz. 464 i Nr 70, poz. 631.
- 6) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 27, poz. 298, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 117, poz. 1007, z 2003 r. Nr 52, poz. 451, Nr 80, poz. 718 i Nr 199, poz. 1939.
- 7) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 81, poz. 875, Nr 110, poz. 1189 i Nr 115, poz. 1229.
- 8) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2000 r. Nr 86, poz. 938 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623, z 2002 r. Nr 25, poz. 233, Nr 113, poz. 984 i Nr 200, poz. 1682 oraz z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i 721, Nr 162, poz. 1568, Nr 203, poz. 1966 i Nr 229, poz. 2273.
- 9) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, Nr 122, poz. 1323 i Nr 154, poz. 1793 i 1800, z 2002 r. Nr 25, poz. 233, Nr 74, poz. 676 i Nr 155, poz. 1287, z 2003 r. Nr 6, poz. 64, Nr 49, poz. 408, Nr 64, poz. 592, Nr 80, poz. 721 i Nr 122, poz. 1143 oraz z 2004 r. Nr 69, poz. 624.
- 10) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 129, poz. 1447 i Nr 154, poz. 1800, z 2002 r. Nr 25, poz. 233, Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 126, poz. 1070, Nr 130, poz. 1112, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1682 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 1, poz. 15, Nr 80, poz. 717, 720 i 721, Nr 96, poz. 874, Nr 124, poz. 1152, Nr 162, poz. 1568, Nr 203, poz. 1966 i Nr 217, poz. 2124 oraz z 2004 r. Nr 6, poz. 39 i Nr 19, poz. 177.
- 11) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 43, Nr 60, poz. 610, Nr 76, poz. 811, Nr 87, poz. 954, Nr 100, poz. 1085 i Nr 129, poz. 1441, z 2002 r. Nr 71, poz. 655, Nr 135, poz. 1143, Nr 141, poz. 1178 i 1180 i Nr 216, poz. 1824, z 2003 r. Nr 7, poz. 78, Nr 96, poz. 874, Nr 124, poz. 1154, Nr 170, poz. 1651 i Nr 190, poz. 1864 oraz z 2004 r. Nr 49, poz. 466, Nr 54, poz. 535, Nr 62, poz. 574, Nr 70, poz. 632 i Nr 91, poz. 870.
- 12) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 233, poz. 1957, z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 717 i 721, Nr 162, poz. 1568, Nr 175, poz. 1693, Nr 190, poz. 1865 i Nr 217, poz. 2124 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 49, poz. 464 i Nr 70, poz. 631.
- 13) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1803, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 130, poz. 1112, Nr 233, poz. 1957 i Nr 238, poz. 2022 oraz z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 165, poz. 1592, Nr 190, poz. 1865 i Nr 228, poz. 2259.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA

z dnia 11 września 2001 r.

w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów.

(Dz. U. Nr 106, poz. 1167)

Na podstawie art. 27c ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079 i Nr 100, poz. 1085) zarządza się, co następuje:

- § 1. Ustala się listę gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą, stanowiącą załącznik nr 1 do rozporządzenia.
- § 2. Ustala się listę gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową częściową, stanowiącą załącznik nr 2 do rozporządzenia.
- § 3. 1. W stosunku do rodzimych dziko występujących roślin objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową stosuje się zakazy określone w art. 27a ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody, zwanej dalej „ustawą”.
2. W stosunku do rodzimych dziko występujących roślin objętych ochroną gatunkową ścisłą stosuje się odstępstwa od zakazów określone w art. 27a ust. 2 pkt 1, 3 i 4 ustawy.
3. W stosunku do rodzimych dziko występujących roślin objętych ochroną gatunkową częściową stosuje się odstępstwa od zakazów określone w art. 27a ust. 2 ustawy.
- § 4. Rozporządzenie wychodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Środowiska: A. Tokarczuk

Załączniki do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001 r.
(poz. 1167)

Załącznik nr 1 LISTA GATUNKÓW ROŚLIN RODZIMYCH DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ ŚCISŁĄ*

ROŚLINY NASIENNE	SPERMATOPHYTES
ZABIENICOWATE	ALISMATACEAE
kalceja dziewięciornikowa	<i>Caldesia parnassifolia</i>
elisma wodna	<i>Luronium natans</i>
AMARYLKOWATE	AMARYLLIDACEAE
śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>
śnieżyczka wiosenna	<i>Leucojum vernum</i>
SELEROWATE	APIACEAE (UMBELLIFERAE)
(BALDASZKOWATE)	
seleja (peczyzna) błotna	<i>Apium repens</i>
dzięgla (arcydziegla) litwor	<i>Angelica archangelica</i>
młokołajek nadmorski	<i>Eryngium maritimum</i>
starcobu łukowy	<i>Oenanthe pinnatifida (Angelica pinnatifida)</i>
TONIOWATE	APOCYNACEAE
barwinek pospolity	<i>Vincetoxicum</i>
OBRZĄKOWATE	ARACEAE
obrazki alpejskie	<i>Arum alpinum</i>
obrazki płamiste	<i>Arum maculatum</i>
ARALIOWATE	ARALIACEAE
bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>
ASTROWATE (ZŁOZONE)	ASTERACEAE (COMPOSITAE)
arnika góriska	<i>Arnica montana</i>
dziewieści bezłodygowy	<i>Carlina acutis</i>
dziewieści popłocholistny	<i>Carlina onopordiifolia</i>
ostrożeń pannoński	<i>Cirsium pannonicum</i>

1

chryzantema (złocien) Zawadskiego	<i>Dendranthema zawadskii</i>
omieg górski	<i>Doronicum austriacum</i>
szarotka alpejska	<i>Leontopodium alpinum</i>
języczka syberyjska	<i>Ligularia sibirica</i>
ozola zwyczajna	<i>Linosyris vulgaris</i>
wężymord siepowy	<i>Scorzonera purpurea</i>
BRZOZOWATE	BETULACEAE
brzoza niska	<i>Betula humilis</i>
brzoza kartowata	<i>Betula nana</i>
brzoza olcowska	<i>Betula x ovocowensis</i>
KAPUSTOWATE (KRZYŻOWE)	BRASSICACEAE (CRUCIFERAE)
warzucha polska	<i>Cochlearia polonica</i>
pszczok pienistki	<i>Erysimum pinnatifidum</i>
DZWONKOWATE	CAMPANULACEAE
dzwonczek wonny	<i>Adenophora liliifolia</i>
zerna kulista	<i>Phyteuma orbiculare</i>
PRZEWIERNIOWATE	CAPRIFOLIACEAE
zimnoziół (linnea) północny	<i>Linnaea borealis</i>
wielokrzew (suchobokrzew) pomorski	<i>Lonicera periclymenum</i>
GOŁDZIKOWATE	CARYOPHYLLACEAE
goździk piaskowy	<i>Dianthus arenarius</i>
goździk kosmaty	<i>Dianthus armeria</i>
goździk skąpiony	<i>Dianthus compactus</i>
goździk łodowcowy	<i>Dianthus glacialis</i>
goździk siny	<i>Dianthus gratianopolitanus</i>
goździk postrzępiony	<i>Dianthus plumarius</i>
goździk okazały	<i>Dianthus spectosus</i>
goździk pyszny	<i>Dianthus superbus</i>
tyszczek (gipsówka) wiechowaty	<i>Gypsophila paniculata</i>
lepnica litewska	<i>Stilene lithuanica</i>
GRUBOSZOWATE	GRASSULACEAE
rojojownik (rojinik) wlochaty	<i>Jovibarba hirta</i>
rojojownik (rojinik) pospolity	<i>Jovibarba soboljfera</i>
rojinik górski	<i>Sempervivum montanum</i>
ROSICZKOWATE	DROSERACEAE
aldrowanda pęcherzykowa	<i>Aldrovanda vesiculosa</i>
rosiczka długolistna	<i>Drosera anglica</i>
rosiczka pośrednia	<i>Drosera intermedia</i>
rosiczka okrąglistna	<i>Drosera rotundifolia</i>
OLIWKOWATE	ELAEAGNACEAE
(ROKITNIKOWATE)	
rokitnik zwyczajny	<i>Hippophae rhamnoides</i>
WRZOSOWATE	ERICACEAE
mącznica lekarska	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>
chamedafne północna	<i>Chamaedaphne calyculata</i>
wrzosiec białogłowy	<i>Erica tetralix</i>
BOBOWATE (MOTYLKOWATE)	FABACEAE (PAPILIONACEAE)
szczodrzeńce zmienny	<i>Chamaecytisus albus</i>
groszek wschodniokarpacki	<i>Lathyrus laevis</i>
groszek szerokolistny	<i>Lathyrus latifolius</i>
ostrolódka kosmata	<i>Oxytropis pilosa</i>
GORZCZKOWATE	GENTIANACEAE
goryczka krótkolodygowa (g. Klususa)	<i>Gentiana clusii</i>

2

goryczka krzyżowa	<i>Gentiana cruciata</i>
goryczka przeźroczysta	<i>Gentiana frigida</i>
goryczka śniegowa	<i>Gentiana nivalis</i>
goryczka wąskolistna	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
goryczka kropkowana	<i>Gentiana punctata</i>
goryczka włosienica	<i>Gentiana verna</i>
goryczuszka (goryczka) gorzkawa	<i>Gentianaella amarilla</i>
goryczuszka (goryczka) bałtycka	<i>Gentianaella ballica</i>
goryczuszka (goryczka) czeska	<i>Gentianaella bohemica</i>
goryczuszka (goryczka) polna	<i>Gentianaella campestris</i>
goryczuszka (goryczka) orzeźwiająca	<i>Gentianaella citata</i>
goryczuszka (goryczka) Wietsteina	<i>Gentianaella germanica</i>
goryczuszka (goryczka) wczesna	<i>Gentianaella lutescens</i>
goryczuszka (goryczka) lodnikowa	<i>Gentianaella tenella</i>
niebieszczka (goryczka) błona	<i>Gentianaella uliginosa</i>
niebieszczka (goryczka) trwała	<i>Swerbia perennis</i>
KOSACZOWATE	IRIDACEAE
szafrań spiski	<i>Crocus scpeusienis</i>
mieczyk dachówkowy	<i>Gladiolus imbricatus</i>
mieczyk błotny	<i>Gladiolus palustris</i>
kosaciec bezlistny	<i>Iris aphylla</i>
kosaciec syberyjski	<i>Iris sibirica</i>
JASNOTOWATE (WARGOWE)	LAMACEAE (LABIATAE)
pszczynek wąskolistny	<i>Dracocrophium ruschiana</i>
PIYAWCOWATE	LENTIBULARIACEAE
thustosz alpejski	<i>Pinguicula alpina</i>
thustosz pospolity	<i>Pinguicula vulgaris</i>
LILIOWATE	LILIACEAE
pałecznicza liliowata	<i>Anthericum liliago</i>
zimowit jesienny	<i>Colchicum autumnale</i>
szachownica koskowata	<i>Fritillaria meleagris</i>
lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>
szafirek miękkolistny	<i>Muscari comosum</i>
śniedek cienkolistny	<i>Ornithogalum collinum</i>
śniedek baldaszkowaty	<i>Ornithogalum umbellatum</i>
cebulica dwulistna (osłoch)	<i>Scilla bifolia</i>
liczydło górskie	<i>Streptopus amplexifolius</i>
kosatka kielichowa	<i>Tofieldia calyculata</i>
ciemniężca (ciemniężca) biała	<i>Veratrum album</i>
ciemniężca (ciemniężca) zielona	<i>Veratrum lobelianum</i>
ciemniężca (ciemniężca) czarna	<i>Veratrum nigrum</i>
LINOWATE	LINACEAE
len złoty	<i>Linum flavum</i>
len wiochowy	<i>Linum hirsutum</i>
LOBELIOWATE	LOBELIACEAE
lobelia jeziorna	<i>Lobelia dortmanna</i>
BOBRKOWATE	MENTHANTHACEAE
grzybienczyk wodny	<i>Nymphoides peltata</i>
WOSKOWNICOWATE	MYRICACEAE
woskownica europejska	<i>Myrica gale</i>
JEZIERZOWATE	NAJADACEAE
jeziutka grzeczna	<i>Najas flexilis</i>
GRZYBIENIOWATE	NYMPHAEACEAE
grazeł złoty	<i>Nuphar lutea</i>

grazeł drobny	<i>Nuphar pumila</i>
grzybień białe	<i>Nymphaea alba</i>
grzybień północne	<i>Nymphaea candida</i>
STORCZYKOWATE	ORCHIDACEAE
butawnik wielkokwiatowy	<i>Cephalanthera damasorum</i>
butawnik mieczolistny	<i>Cephalanthera longifolia</i>
butawnik czerwony	<i>Cephalanthera rubra</i>
potrosteł alpejski	<i>Chamorchis alpina</i>
ozorka zielona	<i>Coeloglossum viride</i>
żłobik koralowy	<i>Corallorhiza trifida</i>
obuwik pospolity	<i>Cypripedium calceolus</i>
kukulka (storczyk) bałtycka	<i>Dactylorhiza baltica</i>
kukulka (storczyk) Fuchsa	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>
kukulka (storczyk) krwista	<i>Dactylorhiza incarnata</i>
kukulka (storczyk) plamista	<i>Dactylorhiza maculata</i>
kukulka (storczyk) szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>
kukulka (storczyk) Russowa	<i>Dactylorhiza russowii</i>
kukulka (storczyk) Ruthego	<i>Dactylorhiza ruthae</i>
kukulka (storczyk) brzoza	<i>Dactylorhiza sambucina</i>
kukulka (storczyk) Traunsteiner	<i>Dactylorhiza traunsteineri</i>
kruszczyk polabski	<i>Epipactis albensis</i>
kruszczyk rdzawoczerwony	<i>Epipactis atrorubens</i>
kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>
kruszczyk ostropakowy	<i>Epipactis leptochila</i>
kruszczyk drobnoistny	<i>Epipactis microphylla</i>
kruszczyk Muellera	<i>Epipactis muelleri</i>
kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>
kruszczyk siny	<i>Epipactis purpurata</i>
storzan bezlistny	<i>Epipogon apophyllum</i>
tajęcza jednostroma	<i>Goodyera repens</i>
gółka długoostrogowa	<i>Gymnadenia conopsea</i>
gółka wonna	<i>Gymnadenia odoratissima</i>
wałik błotny	<i>Hammarbya paludosa</i>
miódokwiat krzyżowy	<i>Hemimium monorchis</i>
gólek białawy	<i>Leucorchis albidula</i>
lipienik Loesela	<i>Liparis loeselii</i>
listera sercowata	<i>Listera cordata</i>
listera jajowata	<i>Listera ovata</i>
wyblin jednolistny	<i>Malaxis monophyllos</i>
gnieźnik leśny	<i>Neottia nuda-savis</i>
kukuczka kapłurkowata	<i>Neottianthe cucullata</i>
dwulistnik muszy	<i>Ophrys insectifera</i>
storczyk cuchnący	<i>Ophrys coriophora</i>
storczyk kukawka	<i>Ophrys mascula</i>
storczyk samczy	<i>Ophrys militaris</i>
storczyk bladey	<i>Ophrys morio</i>
storczyk błotny	<i>Ophrys pallens</i>
storczyk purpurowy	<i>Ophrys palustris</i>
storczyk drobniakowaty	<i>Ophrys purpurea</i>
podkolan biały	<i>Orchis ustulata</i>
podkolan zielonawy	<i>Platanthera chlorantha</i>
kręczyńka jesienna	<i>Spiranthes spiralis</i>
storczyca kulista	<i>Traunsteinera globosa</i>

SOSNOWATE	Pinaceae
sosna limba (limba)	<i>Pinus cembra</i>
sosna kosa (kosodrzewina, kosodrzew)	<i>Pinus mugo</i>
sosna błotna	<i>Pinus x phaeica</i>
GRUSZYCKOWATE	Pyrolaceae
potocznik baldaszkowy	<i>Chimaphila umbellata</i>
WIECHLINOWATE (TRAWY)	Poaceae (Gramineae)
wieczelina (wyklina) graniowa	<i>Poa granitica</i>
ostnica płaskowa	<i>Stipa borysthenica</i>
ostnica włosowata	<i>Stipa capillata</i>
ostnica Jana	<i>Stipa joannis</i>
WIELOSILOWATE	Stipa pulcherrima
wielosil błękitny	Polemoniaceae
PIERWOSIANKOWATE	<i>Polemonium caeruleum</i>
zarczyca górską	Primulaceae
cytalem purpurowy	<i>Corydalis majuscula</i>
miecznik nadmorski	<i>Glaux maritima</i>
JASKROWATE	Ranunculaceae
tojad tauryski	<i>Aconitum napellus</i>
tojad sudecki	<i>Aconitum napellus</i>
tojad wiechowaty	<i>Aconitum napellus</i>
tojad mocny	<i>Aconitum napellus</i>
tojad Geyera	<i>Aconitum napellus</i>
tojad kosmatowocowy	<i>Aconitum napellus</i>
tojad wschodniokarpcki	<i>Aconitum napellus</i>
tojad Lengyela	<i>Aconitum napellus</i>
tojad listy	<i>Aconitum napellus</i>
tojad miodawski	<i>Aconitum napellus</i>
tojad Pawłowskiego	<i>Aconitum napellus</i>
tojad dziobaty	<i>Aconitum napellus</i>
miłek wiosenny	<i>Adonis vernalis</i>
zawilec narcyzowy (z. narcyzowy)	<i>Anemone hepatica</i>
zawilec wielkokwiatowy (z. leśny)	<i>Anemone hepatica</i>
orkis pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>
pluskwica europejska (p. cuchnąca)	<i>Cimicifuga racemosa</i>
powojnik prosty	<i>Clematis recta</i>
sasanka alpejska	<i>Pulsatilla alba</i>
sasanka otwarta	<i>Pulsatilla patens</i>
sasanka tåkowa	<i>Pulsatilla pratensis</i>
sasanka słowacka	<i>Pulsatilla slavica</i>
sasanka wiosenna	<i>Pulsatilla vernalis</i>
sasanka zwyczajna	<i>Pulsatilla vulgaris</i>
pełnik europejski	<i>Trollius europaeus</i>
ROZOWATE	Rosaceae
pełnik alpejski	<i>Rosa alba</i>
parzydło leśne	<i>Rosa alba</i>
wisnia karłowata	<i>Cerasus fruticosa</i>
pięciornik śląski	<i>Potentilla silvestris</i>
malina morosza	<i>Rubus chamaemorus</i>
jarzab szwedzki	<i>Sorbus intermedia</i>
MARZANOWATE	Rubiacae
przysłupia krakowska	<i>Galium cracoviense</i>

WIERZBOWATE	Salicaceae
wierzba lapońska	<i>Salix lapponum</i>
wierzba borowikolistna	<i>Salix myrtilloides</i>
SANDAŁOWCOWATE	Santalaceae
lenie bezpodkwiatowy	<i>Thesium ebracteatum</i>
SKALNICOWATE	Saxifragaceae
skalnica torfowiskowa	<i>Saxifraga hirculus</i>
skalnica gronkowa	<i>Saxifraga paniculata</i>
TREDOWNIKOWATE	Scrophulariaceae
linia wonna	<i>Linaria loeselii</i>
lindernia młotowa	<i>Lindernia procumbens</i>
gnidosz królewski	<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>
gnidosz sudecki	<i>Pedicularis sudetica</i>
gnidosz rozestany	<i>Pedicularis sylvatica</i>
PSIANKOWATE	Solanaceae
pokrzyk wilcza jagoda	<i>Solanum elaeagnifolium</i>
lulecznica krańska	<i>Scopolia carniolica</i>
KŁOKOCZKOWATE	Staphyleaceae
klókoćka poludniowa	<i>Staphylea trifolia</i>
WAWRZYŃKOWATE	Thymelaeaceae
wawrzynek głowkowy	<i>Daphne genkwa</i>
wawrzynek wilczełyko	<i>Daphne mezereum</i>
KOTEWKOWATE	Trapaceae
kotewka orzech wodny	<i>Trapa natans</i>
ZOSTEROWATE	Zosteraceae
zostera morska	<i>Zostera marina</i>
PAPROTNIKI	Pteridophyta
SKRZYPKOWATE	Equisetaceae
skrzyp olbrzymi	<i>Equisetum telmateia</i>
PORYBLINOWATE	Isotretaceae
poryblin kółczasty	<i>Isotretis echinospora</i>
poryblin jeziorny	<i>Isotretis lacustris</i>
WIDŁAKOWATE	Lycopodiaceae
widłak	<i>Lycopodium obscurum</i>
widłacz (widłak) alpejski	<i>Diplazium complanatum</i>
widłacz (widłak) splezyczny	<i>Diplazium complanatum</i>
widłacz (widłak) Isstera	<i>Diplazium complanatum</i>
widłacz (widłak) cyprikowy	<i>Diplazium complanatum</i>
widłacz (widłak) Zeillera	<i>Diplazium complanatum</i>
wroniec widlasty (widłak wroniec)	<i>Huperzia selago</i>
widłaczek (widłak) torfowy	<i>Lycopodium obscurum</i>
widłak jatowcowy	<i>Lycopodium obscurum</i>
widłak goździsty	<i>Lycopodium obscurum</i>
NASIEZRZALOWATE	Ophtiochloaceae
podjeżozon marunowy	<i>Boerhaavia diffusa</i>
podjeżozon rutolistny	<i>Boerhaavia diffusa</i>
podjeżozon pojedynczy	<i>Boerhaavia diffusa</i>
DELIGOSZOWATE	Osmundaceae
deligosz królewski	<i>Osmunda regalis</i>
PAPROTKOWATE	Polypodiaceae
podrzeń zębowiec	<i>Blechnum spicant</i>
piótoprosznik strusi	<i>Matteucia struthiopteris</i>
jęzczynnik zwyczajny	<i>Phyllitis scolopendrium</i>
pajonka zwyczajna	<i>Polypodium vulgare</i>
SALWINOWATE	Salvinaceae

salwina pływająca	<i>Salvinia natans</i>
MSZAKI	BRYOPHYTA
TEPOSOZOWATE	AMBLISTEGIALEAE
sierpowiec błyszczący	<i>Drepanocladus verticosus</i>
GRYNALDIOWATE	ATYONIALEAE
mannia skalna	<i>Mannia triandra</i>
BEZLISTOWATE	BRYSBAUMIALEAE
beziak okrykowy	<i>Buxbaumia viridis</i>
WIDŁOZEBROWATE	DICRAMALEAE
widłoząb zielony	<i>Dicranum viride</i>
ZDROIKOWATE	PONTIUALALEAE
zagalik włoskowy	<i>Dicelhyma capillaceum</i>
ZGŁISZCZYNOWATE	PINARIACEAE
beziarek czworoboczny	<i>Pyramidia tetragona</i>
PARZECHELINOWATE	MESACEAE
parzechin długoszczecienny	<i>Mesita longisteta</i>
SZURPKOWATE	ORTHOTRICHACEAE
szurpek Rogera	<i>Orthotrichum rogeri</i>
GRZYBY	FINGI
WROSNIARKOWATE	COROLACEAE
modrzewnik lekarski	<i>Agaricum officinale</i>
żagwica listkowata	<i>Grifolia frondosa</i>
flagowiec olbrzymi	<i>Mertulius giganteus</i>
SOPŁOWKOWATE	HERICACEAE
sopłowka jodłowa	<i>Hericium coralloides</i>
sopłowka jezowata	<i>Hericium erinaceum</i>
sopłowka gałęziasta	<i>Hericium rostratum</i>
PURCHAWKOWATE	LYCOPERDACEAE
purcharwica olbrzymia	<i>Langermannia gigantea</i>
SMARZDZOWATE	MORCHELLACEAE
krążkówka żyłkowana	<i>Disciotis venosa</i>
smardz stożkowy	<i>Morchella conica</i>
smardz wyniośły	<i>Morchella elata</i>
smardz jadalny	<i>Morchella esculenta</i>
smardz półwolni	<i>Morchella gigas</i>
naparsznicka czeska	<i>Verpa bohemica</i>
naparsznicka stożkowata	<i>Verpa conica</i>
SROMOTNIKOWATE	PELLEACEAE
maślak psi	<i>Mutinus caninus</i>
maślak malinowy	<i>Mutinus ravenelii</i>
stromotnik fiołkowy	<i>Phallus hadranti</i>
stromotnik bezwisydny	<i>Phallus impudicus</i>
ZAGWIOWATE	POLYPOACEAE
żagiew okolkowa	<i>Polyopus umbellatus</i>
SZMAGIAKOWATE	SPARASSIDACEAE
szmaciak gałęziasty	<i>Sparassis crispa</i>
szmaciak krótkorzędowny	<i>Sparassis laminosa</i>
SZYSZKOWCOWATE	STROBILOMYCEACEAE
szyszkowiec liuskowaty	<i>Strobilomyces strobilaceus</i>
PODGRZYBEKOWATE	HYROCOMACEAE
podgrzybek pasyżowniczy	<i>Xerocomus parviusculus</i>
POROSY	LICHENES
JASKRAWCOWATE	CALOPLACACEAE
błyskotka – wszystkie gatunki	<i>Fulgensia</i> spp.

* Gatunki roślin zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, które wyróżniono następująco:
- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy GROMAD,
- wielkimi literami, czcionką zwykłą wyróżniono nazwy RODZIN.
Nazwy łacińskie gatunków, rodzaj i gromad wyróżniono dodatkowo czcionką, pochłą.

Załącznik nr 2

LISTA GATUNKÓW ROŚLIN RODZIMYCH DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ CZĘŚCIOWĄ*

CHROBOTKOWATE	CLADONIALEAE
chrobotka – wszystkie gatunki	<i>Cladonia</i> spp.
CZASZNIKOWATE	ICMADOPHILACEAE
czasznik modrozielony	<i>Icmadophila ericetorum</i>
TARCZOWNICOWATE	PARMELIALEAE sensu lato
tarczownicowate – wszystkie gatunki z wyjątkiem: pustulki pecherzykowatej tarczownicy bruzdkowanej pluchicy islandzkiej	<i>Hypogymnia physodes</i> <i>Parmelia sulcata</i> <i>Cetraria islandica</i>
PAWEZNIKOWATE	PELTIGERACEAE
paweznikowate – wszystkie gatunki	<i>Peltigera</i> spp.
OBROSTNIKOWATE	PHYSACEAE
obrostnica – wszystkie gatunki	<i>Anagyris</i> spp.
CHRUŚCIKOWATE	STEREOCULACEAE
chrusćki – wszystkie gatunki	<i>Stereocaulon</i> spp.
GRANICZNIKOWATE	STICTACEAE
granicznikowate – wszystkie gatunki	<i>Sclerocaulon</i> spp.
BRODACZKOWATE	USNEACEAE
brodaczkowate – wszystkie gatunki	<i>Usnea</i> spp.
ROŚLINY NASIENNE	SPERMATOPHYTA
KOKORNAKOWATE	ARISTOLOCHACEAE
kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>
ASTROWATE (ZŁOZONE)	ASTERACEAE (COMPOSITAE)
aster gawędka	<i>Aster amellus</i>
kocanki płaskowe	<i>Helichrysum arenarium</i>
PRZEWIERKINOWATE	CAPRIFOOLIACEAE
kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>
GOZDZIKOWATE	CARYOPHYLLACEAE
goździk karpacki	<i>Dianthus carthusianorum</i>
goździk kropkowany	<i>Dianthus deltoides</i>
TURZYCOWATE	CYPERACEAE
turzyca płaskowa	<i>Carex acutaria</i>
WRZOSOWATE	ERICACEAE
bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>
BOBOWATE (MOTYLKOWATE)	FABACEAE (PAPILIONACEAE)
wilczyńa ciemniśta	<i>Ononis spinosa</i>
GORZYCZKOWATE	GENTIANACEAE
centuria pospolita (c. zwyczajna)	<i>Gentiana erythraea</i>
gorczyca trojeściowa (g. trojeściowata)	<i>Gentiana asclepiadacea</i>
JASNOTOWATE (WARGOWE)	LAMIACEAE (LABIATAE)
miódownik melisowaty (m. wielkokwiatowy)	<i>Melittis melissophyllum</i>
LILIOWATE	LILIACEAE

konwalia majowa	Convallaria majalis
BOBRKOWATE	MENYANTHACEAE
bobrek tojiliskowy	Menyanthes trifoliata
WIECHLIKOWATE (TRAWY)	POACEAE (GRAMINEAE)
turówka leśna	Hierochloë australis
turówka wonna	Hierochloë odorata
PIERWIOSNKOWATE	PRIMULACEAE
pierwiosnek (pierwiosnka) wyniosły	Primula elatior
pierwiosnek (pierwiosnka) lekarski	Primula veris
JASKROWATE	RANUNCULACEAE
przylaszczka pospolita (przelaszczka trojelek)	Hepatica nobilis
KRUSZYNOWATE	RHAMNACEAE
kruszyzna pospolita	Frangula alnus
MARZANOWATE	RUBIACEAE
przytulia (marzanika) wonna	Galium odoratum
SKALNICOWATE	SAXIFRAGACEAE
porzeczka czarna	Ribes nigrum
TRĘDOWNIKOWATE	SCROPHULARIACEAE
naparstnica zwyczajna	Digitalis grandiflora
naparstnica purpurowa	Digitalis purpurea
CISOWATE	TAXACEAE
cis pospolity	Taxus baccata
MSZAKI	BRYOPHYTA
TEPOSZOWATE	AMBLYSTEGIACEAE
mokradłosz koniczysty	Calliergon cuspidatum
stępnowiec odgrywy	Drepanocladus revolvens
MOCHWIANOWATE	AULACOMNIACEAE
mochwiana błotny	Aulacomnium palustre
KRÓTKOSZOWATE	BRACHYTHECIACEAE
nłby brodawkowate czyste	Pseudoscleropodium purum
DRABIKOWATE	CLIMACIACEAE
drabik drzewkowany	Climacium dendroides
GAJNIKOWATE	HYLOCOMIACEAE
gajnik lśniący	Hylocomium splendens
rokitnik pospolity	Pleurozium schreberi
fałdownik nastroszony	Rhytidelaphus squarrosus
fałdownik trzyczędowy	Rhytidelaphus triquetrus
ROKLETOWATE	HYPNACEAE
piórosz pierzasty	Ptilium crista-castrensis
BIELISTKOWATE	LEUCOBRYACEAE
(MODRZĄCZKOWATE)	
bielista (modrzączek) sina	Leucobryum glaucum
PLONNIKOWATE	POLYTRICHACEAE
plonnik pospolity	Polytrichum commune
plonnik cienki	Polytrichum strictum
TORFOWCOWATE	SPHAGNACEAE
torfowiec – wszystkie gatunki	Sphagnum spp.
TUJOWCOWATE	THUIDIACEAE
tujowiec delikatny	Thuidium delicatulum
tujowiec tatarski	Thuidium tamariscinum
GRZYBY	FUNGI
wszystkie gatunki wielkoowocnikowe, z wyjątkiem wymienionych w załączniku nr 1	macromycetes

do rozporządzenia
POROSTY
TARCZOWNICOWATE
płocnica islandzka

LICHENES
PARMELIACEAE sensu lato
Cetraria islandica

* Gatunki roślin zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, które wyróżniono następująco:
- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy GROMAD,
- wielkimi literami, czcionką zwykłą wyróżniono nazwy RODZIN.
Nazwy łacińskie gatunków, rodzaj i gromad wyróżniono dodatkowo czcionką pochylą.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA

z dnia 26 września 2001 r.

w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów.

(Dz. U. Nr 130, poz. 1456)

Na podstawie art. 27c ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085 i Nr 110, poz. 1189) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się listę gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą, stanowiącą załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 2. Ustala się listę gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową częściową, stanowiącą załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 3. W stosunku do rodzimych dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową stosuje się zakazy określone w art. 27b ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody, zwanej dalej „ustawą”.

§ 4. W stosunku do rodzimych dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową ścisłą stosuje się odstępstwa od zakazów określone w art. 27b ust. 2 pkt 1-6 ustawy.

§ 5. W stosunku do rodzimych dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową częściową stosuje się odstępstwa od zakazów określone w art. 27b ust. 2 ustawy.

§ 6. Ustala się listę gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą, dla których ustalane są granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz terminy ochrony tych miejsc, stanowiącą załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 7. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Środowiska. A. Tokarczuk
Załączniki do rozporządzenia
Ministra Środowiska z dnia 26
września 2001 r. (poz. 1456)

Załącznik nr 1

LISTA GATUNKÓW ZWIERZĄT RODZIMYCH DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ ŚCISŁĄ*

PIŁAWKI	HIRUDINEA
PIŁAWKI SZCZĘKOWE	GNATHOBDELLIDA
piławka lekarska	Hirudinidae
PAJĘCZAKI	ARACHNIDA
PAJĄKI	ARANEIDA
krzyżakowate	Araneidae
tygryśk paskowany	Argiope bruennichi
gryzielowate – wszystkie gatunki	Alysiidae
poskokowate	Eresidae
poskokcz krasny	Eresus niger
osnuwinkowate	Linyphiidae
**	Bathypantes eumenis
**	Lepyhyphantes pulcher
pająki skaczące	Salticidae
skakun	Phyllaeus chrysops

OWADY

WAŻKI

zagnicowate

zagnica północna

zagnica zielona

ŁĄTKOWATE

łątka turycowa

iglica mała

szklarkowate

miedziopiers górski

gadziogłówkowate

trzepla zielona

gadziogłówka żółtonoga

pałatkowate

straszka północna

WAŻKOWATE

załotka białoczelna

załotka spłaszczona

załotka większa

MODLIŚZKI

modliśkowate

modliśka zwyčajna

PROSTOSKRZYDŁE

pasikonikowate

stepówka

CHRZASZCZE

bogatkowate

bogatek wspaniały

biegaczowate

łęczniki – wszystkie gatunki

biegacze – wszystkie gatunki

KOZKOWATE

kozióróg dębosz

kozióróg bukowiec

borodziej próchnik

sichtrawa karpacka

**

**

INSECTA

ODONATA

Aeschnidae

Aeschna coerulea

Aeschna viridis

Coenagrionidae

Coenagrion ornatum

Nehalennia speciosa

Corduliaidae

Somatochlora alpestris

Gomphidae

Ophogomphus cecilia

Stylurus flavipes

Lestidae

Sympecma braueri

Libellulidae

Leucorrhinia albifrons

Leucorrhinia caudalis

Leucorrhinia pectoralis

MANTODEA

Manidae

Mantis religiosa

ORTHOPTERA

Tetrigoniidae

Gampsocleis glabra

COLEOPTERA

Buprestidae

Buprestis splendens

Carabidae

Calosoma sp.

Carabus sp.

Cerambycidae

Cerambyx cerdo

Cerambyx scopoli

Erigates faber

Gaurotes excellens

Lamia textor

Leioderus kollari

zmorsznik	<i>Leptura thoracica</i>
**	<i>Pseudogauronia excellens</i>
purpurówka Kaehlera	<i>Purpuricenus kaehleri</i>
nadobnica alpejska	<i>Rosalia alpina</i>
lucznik	<i>Stenocorus meridianus</i>
gracz	<i>Tragosoma depsarium</i>
zgniotkowate	<i>Cucujidae</i>
zgniotek cynobrowy	<i>Cucujus cinnaberinus</i>
zgniotek szkarłatny	<i>Cucujus haematodes</i>
pywakowate	<i>Dytiscidae</i>
pywak szeroko-brzeżgi	<i>Dytiscus latissimus</i>
**	<i>Graphoderus bilineatus</i>
**	<i>Melandryidae</i>
**	<i>Phryganophilus ruficollis</i>
**	<i>Pythidae</i>
**	<i>Pytho kolwensis</i>
**	<i>Rhysodidae</i>
**	<i>Rhysodes sulcatus</i>
jelonkowate	<i>Lucanidae</i>
wynur	<i>Ceruchus chrysomelinus</i>
ciotek matowy	<i>Dorcus parallelipipedus</i>
jelonek rogacz	<i>Lucanus cervus</i>
zulkowate	<i>Scarabaeidae</i>
pachnica dębowa	<i>Osmoderma eremita</i>
orszoł	<i>Trichius fasciatus</i>
byszczak	<i>Typhoeus typhoeus</i>
MOTYLE	LEPIDOPTERA
**	<i>Cossidae</i>
**	<i>Catopta thrips</i>
powieszakowate	<i>Hesperiidae</i>
powieszalek armorykański	<i>Pyrgus armoricanus</i>
barczakowate	<i>Lasioleucophaea</i>
barczka katala	<i>Eriogaster catax</i>
modraszkowate	<i>Lycanidae</i>
czerwonoczek nieparek	<i>Lycena dispar</i>
czerwonoczek fioletek	<i>Lycena helle</i>
modraszek alcon	<i>Maculinea alcon</i>
modraszek arion	<i>Maculinea arion</i>

modraszek nausitos	<i>Maculinea nausithous</i>
modraszek telejus	<i>Maculinea telejus</i>
modraszek eroides	<i>Polyommatus eroides</i>
modraszek gniady	<i>Polyommatus ripartii</i>
modraszek baton	<i>Pseudophilotes baton</i>
modraszek orion	<i>Scolitantes orion</i>
sówkowate	<i>Noctuidae</i>
wstęgówka bagienka	<i>Catocala pecta</i>
**	<i>Xylomoia strix</i>
rusalkowate	<i>Nymphalidae</i>
dostojka akwilonaris	<i>Boloria aquilonaris</i>
dostojka eunomia	<i>Boloria eunomia</i>
przeplątka aurinia	<i>Euphydryas aurinia</i>
przeplątka maturna	<i>Euphydryas maturna</i>
pasyn lucylla	<i>Neptis rivularis</i>
pazioowate	<i>Papilionidae</i>
paz zeglarz	<i>Ipchides podalirius</i>
niepylak apollo	<i>Parnassius apollo</i>
niepylak mnemosyna	<i>Parnassius mnemosyne</i>
bielinkowate	<i>Pieridae</i>
**	<i>Colias myrmidone</i>
szlaczkoń torfowiec	<i>Colias palaeno</i>
oczennicowate	<i>Satyridae</i>
skalniki byszeida	<i>Chazara briseis</i>
strzepotek hero	<i>Coenonympha hero</i>
strzepotek edypus	<i>Coenonympha oedippus</i>
gorówka sudecka	<i>Erebia sudetica</i>
osadnik wielkooki	<i>Lopinga achine</i>
skalniki driadra	<i>Minois dryas</i>
mszarnik jutta	<i>Oenis jutta</i>
zawisakowate	<i>Sphingidae</i>
postojak wiesiolkowate	<i>Proserpinus proserpina</i>
BLONKOSKRZYDLE	HYMENOPTERA
pszczołowate	<i>Apidae</i>
trzmienie – wszystkie gatunki	<i>Bombus sp.</i>
SIŁMAKI	GASTROPODA
TRZONKOOCZNE	STYLOMATOPHORA
siłmakowate	<i>Helicidae</i>

ślimak tatrzański	Chilostoma cingulillum
ślimak Rossmassiera	Chilostoma rossmaessleri
ślimak ostrokrędzisty	Helicigona lapicida
ślimak zebekowany	Helicopsis striata
ślimak żółtawy	Helix lutescens
ślimak winniczek – o średnicy muszli do 30 mm włącznie	Helix pomatia
ślimak Bąkowski	Trichia bakowskii
ślimak Bielza	Trichia bielzi
źródłarkowate	Hydrobiidae
**	Bythinella austriaca
**	Bythinella cylindrica
**	Bythinella metanubra
**	Bythinella nicherdzinskii
**	Bythinella zyzioneki
zawójkowate	Valvatidae
zawójka rzeczna	Valvata naticina
niepозorka ojcowska	Falniońska neglectissima
igliczkowate	Acnidae
igliczek karpacki	Acicula parcelinea
blotniarkowate	Lymneidae
blotniarka otulka	Lymnaea glutinosa
złoczkowate	Planorbidae
złoczek gładki	Gyraulus laevis
poczwarówkowate	Vertiginidae
poczwarówka pagórkowa	Granaria frumentum
poczwarówka pagoda	Pagodulina pagodula
poczwarówka górską	Pupilla alpicola
poczwarówka zębata	Truncatellina clausalis
poczwarówka zwięzła	Vertigo angustior
poczwarówka jajowata	Vertigo moulinsiana
pomrowiowate	Limacidae
pomrowik młdawski	Deroceras moldavicum
pomrow nakrapiany	Tandonia rustica
szklarkowate	Zonitidae
szklarka podziemna	Oxychilus inopinatus
świdrzyk/kowate	Clausiliidae
świdrzyk łamliwy	Balea perversa
świdrzyk ozdobny	Charpentieria ornata

świdrzyk śląski	Cochlodina costata
świdrzyk siedmiogrodzki	Vestia elata
MAŁE	BIVALVIA
BLASZKOSKORZELNE WŁĄCZNE	EULAMELLIBRANCHIA
perloródkowate	Margaritiferidae
perloródka rzeczna	Margaritifera margaritifera
skójkowate	Unionidae
szczęziujka spleszczona	Anodonta complanata
szczęziujka wielka	Anodonta cygnea
skójką gruboskorupowa	Unio crassus
skójką malarską	Unio pictorum
skójką zastrzoną	Unio tumidus
groszkówkowate – wszystkie gatunki	Spheriidae
KRAKOWIE	CYCLOSTOMATA
MINOGOKSZTALNE	PETROMYZONTIFORMES
minogowate – wszystkie gatunki, z wyjątkiem postaci dorosłych minoga rzeczno (Lampetra fluviatilis)	Petromyzontidae
RYBY	PISCES
JESIOTROK SZTALNE	ACIPENSERIFORMES
jesiotrowate	Acipenseridae
jesiort zachodni	Acipenser sturio
ŚLEDZIOKSZTALNE	CLUPEIFORMES
śledziowate	Clupeidae
alosa	Alosa alosa
parposz	Alosa fallax
KARPIOKSZTALNE	CYPRINIFORMES
karpowate	Cyprinidae
piekielnica	Alburnoides bipunctatus
strzebla błotna	Eupallaseia percennus
kielb białopłetwy	Gobio alpinus
kielb Kesslera	Gobio kessleri
ciosa – z wyjątkiem występującej w wodach Zalewu Wiślanego	Pelecus cultratus
strzebla potokowa	Phoxinus phoxinus
różanka	Rhodeus sericeus
kozowate	Cobitidae
koza	Cobitis taenia
piskorz	Misgurnus fossilis
koza złota	Sabanejewia aurata

SKORPENOKSZALITNE	SCORPAENIFORMES
głowaczowate	Cottidae
głowacz białołetywy	Cottus gobio
głowacz przegopletwy	Cottus poecilopus
kur rogacz	Myoxocephalus quadricornis
dennikowate	Liparidae
dennik	Liparis liparis
OKONIKOSZALITNE	PERCIFORMES
babkowate	Gobiidae
babka czarnoplamka	Gobiusculus flavescens
babka czarna	Gobius niger
babka szczupła	Neogobius fluviatilis
babka piaszkowa	Pomatoschistus microps
babka mała	Pomatoschistus minutus
CIERNIKOKSZALITNE	GASTEROSTEIFORMES
ciemnikowate	Gasterosteidae
pociemiec	Spinachia spinachia
iglicznikowate	Syngnathidae
wężynka	Necophis ophidion
iglicznia	Syngnathus typhle
PLAZY	AMPHIBIA
PLAZY OGONIASTE	CAUDATA
salamandrowate	Salamandridae
salamandra plamista	Salamandra salamandra
traszki – wszystkie gatunki	Triturus sp.
PLAZY BEZOGONOWE	ANURA
ropuszkowate – wszystkie gatunki	Discoglossidae
grzebiuszkowate	Pelobatidae
grzebiuszka ziemna	Pelobates fuscus
ropuchowate – wszystkie gatunki	Bufonidae
rzekotkowate	Hylidae
rzekotka drzewna	Hyla arborea
zabowate – wszystkie gatunki	Ranidae
GADY	REPTILIA
ZOŁ WIE	TESTUDINES
żółwie błotne	Emydidae
żółw błotny	Emys orbicularis
LUSKOSKÓRE	SQUAMATA

jaszczurkowate – wszystkie gatunki	Lacertidae
padalcowate	Anguidae
padalec zwyczajny	Anguis fragilis
wąż właściwy	Colubridae
zaskroniec zwyczajny	Natrix natrix
wąż Eskulapa	Elaphe longissima
gniewosz plamisty	Coronella austriaca
zmijowate	Viperidae
żmija zygzakowata	Vipera berus
PIAKI	AVES
NURY – wszystkie gatunki	GAVIIFORMES
PERKOZY – wszystkie gatunki	PODICIPEDIFORMES
RURKONOSE – wszystkie gatunki	PROCELLARIIFORMES
PELNOPILETWE – wszystkie gatunki, z wyjątkiem kotnierzana czarnego (Phalacrocorax carbo)	PELECANIFORMES
BRODZACE – wszystkie gatunki, z wyjątkiem czapli siwej (Ardea cinerea)	CICONIIFORMES
BLASZKODZIOBE – wszystkie gatunki, z wyjątkiem:	ANSERIFORMES
cyraneczki (Anas crecca)	
krzyżówki (Anas platyrhynchos)	
głowienki (Aythya ferina)	
czernicy (Aythya fuligula)	
gęsi białoczelnej (Anser albifrons)	
gęsi gęgawy (Anser anser)	
gęsi zbozowej (Anser fabalis)	
JASTRZEBIOWE – wszystkie gatunki	ACCIPITRIFORMES
SOKOŁOWE – wszystkie gatunki	FALCONIFORMES
GRZEBIĄCE	GALLIFORMES
cietrzew	Tetrao tetrix
głuszec	Tetrao urogallus
przepiółka	Coturnix coturnix
ZURAWIOWE – wszystkie gatunki, z wyjątkiem łyski (Fulica atra)	GRUIFORMES
SIEWKOWE – wszystkie gatunki, z wyjątkiem mewy srebrzystej (Larus argentatus)	CHARADRIIFORMES
mewy białogłowej (Larus cachinnans)	
ślonki (Scolopax rusticola)	
GOLFBOWE	COLUMBIFORMES
śmiałek	Columba oenas

sierpówka	Streptopelia decacoto
turkawka	Streptopelia turtur
KUKIŁKOWE	CUCULIFORMES
kukułka	Cuculus canorus
SOWY – wszystkie gatunki	STRIGIFORMES
LELKOWE	CAPRIMULGIFORMES
lelek	Caprimulgus europaeus
JERZYKOWE	APODIFORMES
jerzyk	Apus apus
KRASKOWE	CORACIIFORMES
zimorodek	Alcedo athis
kraska	Coracias garrulus
żółta	Merops apiaster
dudek	Upupa epops
DZIECIĄŁOWE – wszystkie gatunki	PICIFORMES
WROBLOWE – wszystkie gatunki, z wyjątkiem	PASSERIFORMES
wrony siewej (Corvus corone cornix)	
sroki (Pica pica)	
SSAKI	MAMMALIA
OWADOŻERNE	INSECTIVORA
jeżowate	Erinaceidae
jeż wschodni	Erinaceus concolor
jeż zachodni	Erinaceus europaeus
ryjówkowate – wszystkie gatunki	Soricidae
ketowate	Talpidae
kręt – z wyjątkiem występującego na łąkach, w zamkniętych ogrodach, szkółkach, na obszarze stawów rybnych, uznanych za obręby hodowlane w rozumieniu przepisów o rybactwie śródlądowym oraz na wałach przeciwpowodziowych, zapórach ziemnych zbiorników wodnych, nasypach, doprowadzalnikach i groblach	Talpa europaea
NIETOPERZE	CHIROPTERA
podkowcowate	Rhinolophidae
podkowiec duży	Rhinolophus ferrumequinum
podkowiec mały	Rhinolophus hipposideros
mnoczkowate – wszystkie gatunki	Vespertilionidae
ZAJĄCOKSZTAŁNE	LAGOMORPHA
zajacowate	Leporidae
zając białak	Lepus timidus

GRYZONIE	RODENTIA
wiewiórkowate	Sciuridae
świszak	Marmota marmota
wiewiórka	Sciurus vulgaris
śuseł moregowany	Spermophilus citellus
śuseł perelkowany	Spermophilus suslicus
śmukowate	Zapodidae
śmuka leśna	Sicista betulina
śmuka stepowa	Sicista subtilis
popielicowate	Gliridae
koszatka	Dryomys nitedula
zołędnica	Eliomys quercinus
popielca	Glis glis
orteczniczka	Muscardinus avellanarius
chomikowate	Cricetidae
chomik europejski	Cricetus cricetus
notnikowate	Microtidae
normik śnieżny	Microtus nivalis
darniówka tatrzańska	Pitymys tataricus
WALENIE – wszystkie gatunki	CETACEA
DRAPIEŻNE	CARNIVORA
niedźwiedziowate	Ursidae
niedźwiedź brunatny	Ursus arctos
psowate	Canidae
wilk	Canis lupus
kotowate	Felidae
zbiłk	Felis silvestris
ryś	Lynx lynx
łasicowate	Mustelidae
wydra – z wyjątkiem występującej na obszarze stawów rybnych, uznanych za obręby hodowlane w rozumieniu przepisów o rybactwie śródlądowym	Lutra lutra
gronoszaj	Mustela erminea
teńhörz stepowy	Mustela eversmanni
notka europejska	Mustela lutreola
łasica	Mustela nivalis
foki	Phocidae
foka szara	Halichoerus grypus
foka obrączkowana	Phoca hispida

foka pospolita	Phoca vitulina
PARZYSTOKOPYTNE	ARTIODACTYLA
krętorogię	Bovidae
zubr	Bison bonasus
kozica	Rupicapra rupicapra

* Gatunki zwierząt zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, w ten sposób, że:
- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy GROMAD,
- wielkimi literami, czcionką zwykłą wyróżniono nazwy RZĘDÓW,
- małymi literami wyróżniono nazwy rodzin.

** Brak odpowiednika nazwy polskiej.

Załącznik nr 2

LISTA GATUNKÓW ZWIERZĄT RODZIMYCH DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ CZĘŚCIOWĄ*

SŁIMAKI	GASTROPODA
TRZONKOWCZYNIE	STYLOMATOPHORA
winniczokowate	Helicidae
ślimak winniczek – o średnicy muszli powyżej 30 mm	Helix pomatia
KRAKOGOSTE	CYCLOSTOMATA
MINOCOKSZTAŁTNE	PETROMYZONTIFORMES
minogowate	Petromyzonidae
minóg rzeczny – postacie dorosłe	Lamprologinae
RYBY	PISCES
KARPIOKSZTAŁTNE	CYPRINIFORMES
karpowate	Cyprinidae
ślonecznica	Leuciscus deloneatus
kozowate	Cobitidae
śliz	Barbatula barbatula
PIAKI	AVES
PEŁNOPIĘTNE	PELECANIFORMES
kormoran – z wyjątkiem występującego na obszarze stawów rybnych, uznanych za obręby hodowlane w rozumieniu przepisów o rybactwie śródlądowym	Phalacrocorax carbo
SIEWKOWE	CHARADRIIFORMES
mewa szczytowa	Larus argentatus
mewa białogłowa	Larus cachinnans
WROBLOWE	PASSERIFORMES
wrona siva	Corvus corone cornix

śroka	Pica pica
SSAKI	MAMMALIA
GRYZONIE	RODENTIA
bobrowate	Castoridae
bóbr europejski	Castor fiber
DRAPIEŻNIE	CARNIVORA
lasicowate	Mustelidae
wydra – występująca na obszarze stawów rybnych, uznanych za obręby hodowlane w rozumieniu przepisów o rybactwie śródlądowym	Lutra lutra

* Gatunki zwierząt zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, w ten sposób, że:
- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy GROMAD,
- wielkimi literami, czcionką zwykłą wyróżniono nazwy RZĘDÓW,
- małymi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy rodzin.

Załącznik nr 3

LISTA GATUNKÓW ZWIERZĄT RODZIMYCH DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ ŚCISŁĄ, DLA KTÓRYCH USTALANE SĄ GRANICE MIEJSC ROZRODU I REGULARNEGO PRZEBYWANIA ORAZ TERMINY OCHRONY TYCH MIEJSC

Lp	Nazwa gatunku		Sretna ochrony ścisłej		Sretna ochrony częściowej	
	poliska	bachiska	maksymalna odległość (w metrach) od miejsca rozrodu i regularnego przebywania	termin ochrony	maksymalna odległość (w metrach) od miejsca rozrodu i regularnego przebywania	termin ochrony
1	orzeł przedni	Aquila chrysaetos	200	cały rok	500	1.01-31.07
2	ork	Aquila clanga	200	cały rok	500	1.03-31.08
3	ork	Aquila pomarina	100	cały rok	500	1.03-31.08
4	puszczak	Bubo bubo	200	cały rok	500	1.01-31.07
5	kulon	Burhinus oedicephalus	200	cały rok	500	1.03-31.08
6	padolek	Circus gallicus	200	cały rok	500	1.03-30.09
7	bocian czarny	Ciconia nigra	100	cały rok	500	1.03-31.08
8	kraska	Coracias garrulus	10	cały rok	200	1.04-31.08
9	wąż Eskiłapa	Elaphe longissima	200	cały rok	500	1.05-31.08
10	zółw błotny	Emys orbicularis	200	cały rok	500	1.03-30.09
11	sokół wędrowny	Falco peregrinus	200	cały rok	500	1.01-31.07

12	biełk	Haliaeetus albicilla	200	cały rok	500	1.01-31.07
13	orzełek wiochaty	Hieraetus pennatus	100	cały rok	500	1.03-31.08
14	kania czarna	Milvus migrans	100	cały rok	500	1.03-31.08
15	kania ruda	Milvus milvus	100	cały rok	500	1.03-31.08
16	rybołów	Pandion haliaetus	200	cały rok	500	1.03-31.08
17	ciężew	Tetrao tectix	100	cały rok	500	1.02-31.08
18	głuszec	Tetrao urogallus	200	cały rok	500	1.02-31.07

FOTOGRAFIE

Autorzy fotografii:

Beata Bosiacka

Agnieszka Grinn-Gofron

Wojciech Zyska

PROPONOWANE POMNIKI PRZYRODY

5. Cypryśnik błotny
Taxodium distichum
w Kołobrzeskim Lesie
– przy Stawach.

6. Buk zwyczajny *Fagus sylvatica* w
Kołobrzeskim Lesie.

7. Dąb szypułkowy *Quercus robur* w grądzie przy
parku w Rusowie.

8. Topola kanadyjska *Populus x canadensis*
przy drodze Łasin – Ustronie Morskie.

9. Modrzew europejski *Larix decidua* w
Kołobrzeskim Lesie.

10. Bez hebd *Sambucus ebulus* w Kołobrzeskim Lesie.

OSOBLIWOŚCI FLORYSYCZNE

11. Bniec czerwony *Silene dioica* w grądzie przy parku w Rusowie.

12. Lnica bluszczowata *Linaria cymbalaria* w Kołobrzeskim Lesie.

13. Tojeść gajowa *Lisimachia nemorum* w buczynie w Kołobrzeskim Lesie.

14. Kwitnąca rukwiel nadmorska *Cakile maritima* i honkenia piaskowa *Honkenya peploides* na wydmach koło Ustronia Morskiego.

15. Honkenia piaskowa *Honkenya peploides* na wydmach koło Sianożęt.

16. Łoboda rozłożysta *Atriplex patula* na wydmach koło Bagicza.

17. 18. Solanka kolczysta *Salsola kali* na wydmach koło Ustronia Morskiego.

19. Rzęstka popolita *Hippuris vulgaris* w Kołobrzeskim Lesie w Stawach.

21. Jaskier skąpopręcikowy *Ranunculus trichophyllus* w oczku wodnym koło Ustronia Morskiego.

20. Żabisek pływający *Hydrocharis morsus-ranae* w Kołobrzeskim Lesie, w Stawach.

22. Skrzyp zimowy *Equisetum hiemale* na wydmach koło Bagicza.

23. 24. W miejscach od lat nie użytkowanych i niezagospodarowanych pojawiły się stanowiska storczyków, co świadczy o procesie regeneracji tego zdegradowanego obszaru.

OSOBLIWOŚCI FAUNISTYCZNE

25. Gniazdo bociana białego w Kukini.

26. Trzmiiele.

27. Gniazdo bociana białego w Bagiczu.

28. Gniazdo bociana białego w Malechowie.

29. W gminie licznie występują ślimaki – oskorupione i bez skorup.

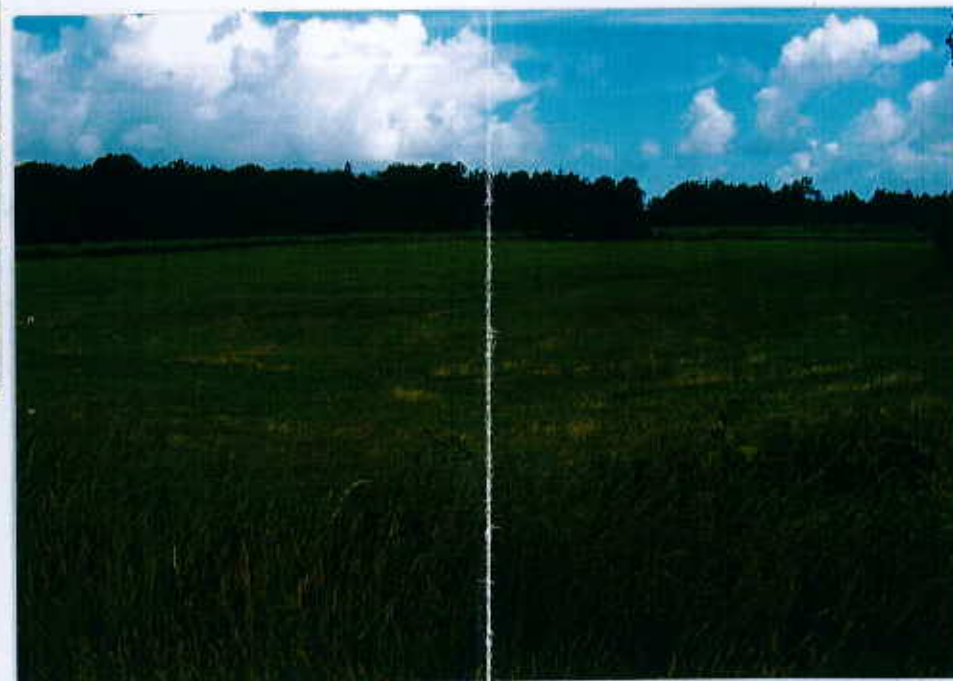
30. 31. 32. 33. 34. 35. Gniazda bociana białego
w Rusowie.

36. Na południe od drogi Kołobrzeg – Koszalin znajduje się kilka polnych oczek będących siedliskiem płazów. Jednym z takich jest oczko koło Gwizdu, przy którym leży wyorany duży głaz narzutowy – pozostałość po przejściu lodowca.

SIEDLISKA FAUNISTYCZNE

37. Łąki nadmorskie na wysokości Wieniotowa są siedliskiem bytowania rzadkich i zagrożonych wyginięciem gatunków ptaków, takich jak derkacz, kszysk.

38. Zbiorniki wodne utworzyły się także w miejscu gdzie wydobywano żwir dla wysypiska. Po kilku latach istnienia zaczynają one dzięki sukcesji roślinnej, przybierać charakter półnaturalny zbiorników z bogatą fauną żab i ropuch.

39. Na południu od Kukinii zlokalizowane są torfowiska niskie, przejściowe i wysokie.

40. W większości zostały one przekształcone w użytki zielone, które są miejscem bytowania derkacza.

41. Ten gatunek występuje również pod Gwizdem.

42. Kompleks łąk będący siedliskiem bytowania derkacza, kszczyka, błotniaków – stawowego i łąkowego, liczego żerowania bocianów.

43. Łąki nadmorskie w Sianożętach są miejscem występowania ptaków. Zaniechanie ich użytkowania jest największym zagrożeniem dla bytowania fauny.

44. Łąki w dolinie Łopniczki – miejsce występowania derkacza.

45. W przyrmach wydobytego żwiru dla celów funkcjonowania wysypiska śmieci jaskółki brzegówki wybudowały swoją kolonię.

46. Również pojedyncze norki tej jaskółki znajdują się w obrębie skarp ściany żwirowni w Strachominie.

**OBSZARY CENNE POD
WZGLĘDEM
PRZYRODNICZYM**

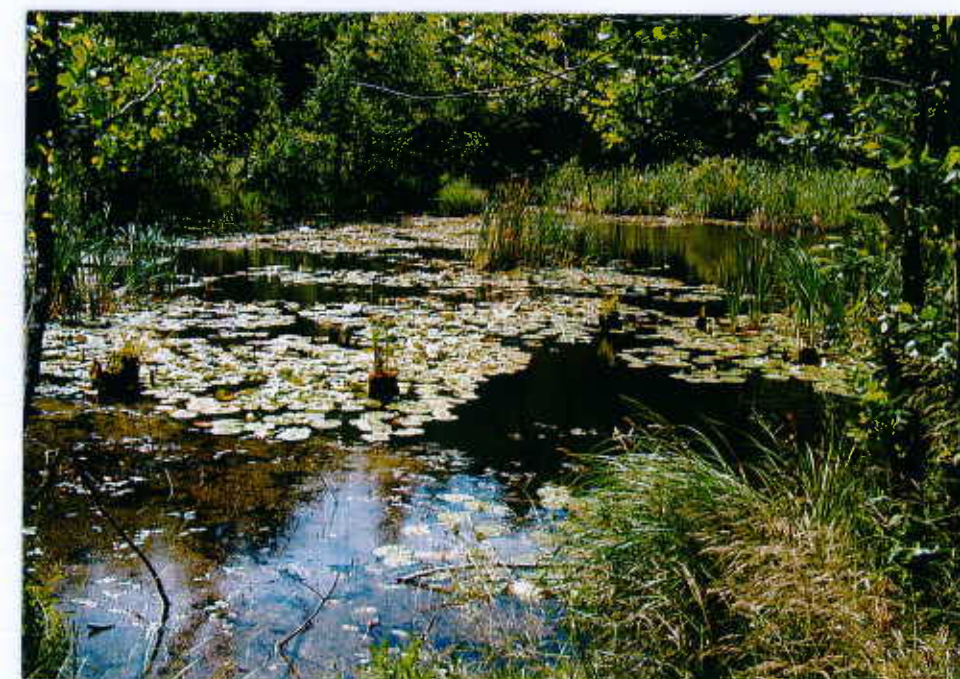
47. Oczko przyleśne SE od Gwizdu (pod wodą – pływacz zwyczajny, na wodzie grązel żółty) przewidziany UE – 7.

48. Przewidziany UE – 11. Jedyne w gminie stanowisko kumaka nizinnego.

49. Oczko polodowcowe – przewidziany R – I.

50. Przewidziany UE – 7.

**OCZKA WODNE W GMINIE
USTRONIE MORSKIE**

51. Oczko śródpolne N od Gwizdu.

52. Sitowie jeziorne *Scirpus lacustris* w oczku wodnym W od Kukinii.

53. Oczko wodne SE od Gwizdu (pod wodą moczarka, na brzegu ponikło błotne).

54. Oczko wodne W od Gwizdu.

55. Kościół w Ustroniu Morskim.

KRAJOBRAZ KULTUROWY

56. Kościół w Rusowie.

57. Charakterystyczne zabudowania domostw.

58. Park w Rusowie z pozostałościami pałacu.

59. Wybrzeże morskie z wybrzeżem klifowym i wydmy w wschodniej części gminy.

KRAJOBRAZ GMINY – USTRONIE MORSKIE

60. Wysychający zbiornik wodny S od Kukinii.

61. Podtapiane łożowiska przy parku w Rusowie.

62. Łan szuwaru trzcinowego – pozostałość po dużym jeziorze – okolice Rusowa.

63. Rów będący jednym z odnóg źródlisk Pyszki.

64. Staw rybny W od Gwizdu.

65. Nasadzenia przydrożne pomiędzy Rusowem a Strachominem.

66. Nieme ślady przejścia lodowca – głazy wydobyte w czasie prac ziemnych.

67. Głazy na prywatnej posesji w Gwiździe.

68. Nasadzenia przydrożne między Rusowem a Gąskowem.

69. Torfy niskie – podłoże łąk nadmorskich w Sianożętach.

DEGRADACJA ŚRODOWISKA

70. 71. Obszarem przekształconym i silnie zdegradowanym jest teren lotniska wojskowego z nieużytkowaną płytą i hangarami.

72. Wysypisko śmieci.

73. Również drogi stanowią potencjalne zagrożenie dla fauny. Co roku w ich obrębie giną – płazy, gady, ptaki i ssaki.

1. Dąb Warcisław *Quercus robur* w
Kołobrzeskim Lesie.

ISTNIEJĄCE POMNIKI PRZYRODY

2. Dąb Bolesław *Quercus robur* w
Kołobrzeskim Lesie.

3. 4. Buczyna nadmorska W od Sianożęt.